

ผลของการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย
และความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ปริญญานิพนธ์
ของ
ธีรรัตน์ นาคละมัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้
พฤษภาคม 2559

ผลของการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย
และความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ปริญญานิพนธ์
ของ
ธีรรัตน์ นาคละมัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้

พฤษภาคม 2559

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผลของการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย
และความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้
พฤษภาคม 2559

ธีรรัตน์ นาละมัย. (2559). ผลของการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (วิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
อาจารย์ที่ปรึกษาปรินญาณิพนธ์: อาจารย์ ดร.ศุภวรรณ สัจจพิบูล.

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังได้รับการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านและกลุ่มที่ได้รับการสอนแบบเดิม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 จำนวน 2 ห้องเรียน รวม 76 คน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และสุ่มโดยวิธีการจับฉลากเพื่อเป็นกลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม (36 คน) และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม (40 คน)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน แผนการสอนแบบเดิม แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย และแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ สถิติพื้นฐานค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. และการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียว (One-Way MANOVA)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของกลุ่มที่ได้รับการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนแบบเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

THE EFFECTS OF INSTRUCTIONS BASED ON THE READER RESPONSE THEORY ON
THAI LITERATURE LEARNING ACHIEVEMENT AND CRITICAL READING ABILITY OF
MATTAYOMSUKSA 2 STUDENTS

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Program in Educational Science and Learning Management
at Srinakharinwirot University

May 2016

Teerarat Naklamai. (2559). *The Effects of Instruction based on The Reader Response Theory on Thai Literature Learning Achievement and Critical Reading Ability of Mattayomsuksa 2 students*. M.Ed. Program in Educational Science and Learning Management (Thai language Learning Management). Bangkok: Graduate School, Srinakarinwirot University. Advisor Committee: Dr.Suppawan Satjapiboon.

The aims of this research were 1) to compare Thai Literature Learning Achievement and Critical Reading Ability of Mattayomsuksa 2 students before and after they have taught based on The Reader Response Theory 2) to compare Thai Literature Learning Achievement and Critical Reading Ability of Mattayomsuksa 2 students taught by Instruction based on The Reader Response Theory with those taught by conventional instruction.

The sample of this study was 2 classrooms of Mattayomsuksa 2 students at Nvaminjarajudis Krungthepmahanakorn School under the Office of Education Service Area 2. There were 76 students chosen by Purposive Sampling, The experimental group had 36 students and the control group had 40 students.

The research instruments were lesson plans of Instruction based on The Reader Response Theory and Conventional instruction, a Thai Literature Learning Achievement Test and Critical Reading Ability Test.

The data were analyzed by arithmetic mean ($\bar{x}$), Standard Deviation and One-way MANOVA.

The results showed that;

1. Thai Literature Learning Achievement and Critical Reading Ability of Mattayomsuksa 2 students taught by Instruction based on The Reader Response Theory was significantly higher than before receiving instruction at the significant level of .05.

2. Thai Literature Learning Achievement and Critical Reading Ability of Mattayomsuksa 2 students taught by Instruction based on The Reader Response Theory was significantly higher than those taught by conventional instruction at the significant level of .05.

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง
ผลของการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและ
ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
ของ
ธีรรัตน์ นาคละมัย

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปรินทร์ ชัยวิสุทธิทางกูร)
วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2559

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....
(อาจารย์ ดร.ศุภวรรณ สัจจพิบูล)

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ อนุะมาน)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.รุ่งอรุณ โรจนรัตนดำรง ไชยศรี)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ศุภวรรณ สัจจพิบูล)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความอนุเคราะห์ และความเมตตาอย่างสูงของ อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ อาจารย์ ดร.ศุภวรรณ สัจจพิบูล ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง ในความกรุณาของท่าน ผู้ให้ความรู้ให้คำปรึกษาคำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไข ปรับปรุงและพัฒนางานวิจัยจน ประสพผลสำเร็จสมบูรณ์ ตลอดจนให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านอย่างสูง มาในโอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. พรพิมล ประสงค์พร ประธานกรรมการสอบเค้าโครง ปริญญานิพนธ์ และ ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิรักษ์ อนุมาน ประธาน กรรมการสอบปริญญานิพนธ์ ในความเมตตาของท่าน ที่ให้คำชี้แนะ และแก้ไขให้งานวิจัยให้สมบูรณ์ และให้ข้อคิดที่ต้งามในการทำงาน ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. วิไลลักษณ์ ลังกา อาจารย์ ดร.วรินทร์ โพนน้อย อาจารย์ ดร. รุ่งอรุณ โรจน์รัตนดำรง ไชยศรี กรรมการสอบปริญญานิพนธ์เป็นอย่างสูงที่กรุณาให้คำแนะนำ และแก้ไขข้อบกพร่องของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ อติสรณ์ เรืองกิจจามันท์ อาจารย์ ดร. อรุมา เจริญสุข ครูจรรยาวัจน์ วงศ์ใหญ่ ครูโสภัญญ รอดเหตุภัย ครูสิริพร พ้าอรุณสวัสดิ์ ครูผกาวัจน์ คงอยู่สุข ครูวิริติ เสน่หา และครูสายฝน เหมสุทธิ ที่ให้ความกรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตลอดจนให้คำแนะนำและแก้ไขเครื่องมือให้มีประสิทธิภาพในการนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการ อาจารย์ และนักเรียน โรงเรียนนวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร ที่ให้ความร่วมมือในการทำวิจัย ให้กำลังใจ ให้การสนับสนุนอย่างดียิ่งทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และครอบครัวนาคละมัย อันเป็นที่รักยิ่ง ที่ให้การสนับสนุนในการศึกษา ให้คำแนะนำ ให้กำลังใจและเป็นพลังสำคัญที่มีค่ายิ่งต่อผู้วิจัย และ ขอคุณมิตรสหาย วกจ. ภาษาไทย รุ่นที่ 1 ที่ร่วมศึกษาและให้ความช่วยเหลือ เป็นกำลังใจซึ่งกันและ กันเป็นอย่างดีเสมอมา

คุณประโยชน์อันใดที่พึงมีจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่ บิดา มารดา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน

ธีรรัตน์ นาคละมัย

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	6
ความสำคัญของการวิจัย	6
ขอบเขตการวิจัย	6
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
สมมติฐานการวิจัย	9
กรอบแนวคิดการวิจัย	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในวรรณคดีไทย	11
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน	26
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ	38
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	56
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	61
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	61
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	62
การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ	62
การดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล	71
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	73
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	75
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	75
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	75
5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ	80
ความมุ่งหมายของการวิจัย	80
สมมติฐานในการวิจัย	80
วิธีดำเนินการวิจัย	80

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 (ต่อ)	
สรุปผลการวิจัย.....	82
อภิปรายผลการวิจัย.....	82
ข้อเสนอแนะ.....	85
บรรณานุกรม	87
ภาคผนวก	95
ภาคผนวก ก	96
ภาคผนวก ข	99
ภาคผนวก ค	125
ภาคผนวก ง	141
ภาคผนวก จ	148
ประวัติย่อผู้วิจัย	152

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ผลการวิเคราะห์แนวคิดและการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนอง ของผู้อ่านของ Rosenblatt และนักวิชาการ	33
2 ผลการวิเคราะห์แนวคิดและการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนอง ของผู้อ่านของ Rosenblatt และนักวิชาการ.....	63
3 จำนวนคาบเรียนและเนื้อหาที่ใช้ในการจัดทำแผนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนอง ของผู้อ่าน.....	65
4 ตารางวิเคราะห์เนื้อหาแสดงพฤติกรรมและแบบทดสอบ	69
5 ตารางแสดงจำนวนข้อ จำแนกตามประเภทบทอ่านและองค์ประกอบของ ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ.....	70
6 แบบแผนการทดลอง Non-randomized control group pretest posttest design...	72
7 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย และความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ จำแนกตามประเภทของกลุ่ม และการวัด	77
8 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและ ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนและหลังเรียนของ กลุ่มทดลอง.....	78
9 ผลวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียน วรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการสอนตามทฤษฎีการตอบสนอง ของผู้อ่านกับกลุ่มที่ได้รับการสอนแบบเดิม.....	79
10 แสดงค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย.....	142
11 แสดงค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ วัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ.....	143
12 แสดงคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยก่อนเรียน (Pre-test) และหลังเรียน (Post-test) ของกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการสอนตามทฤษฎี การตอบสนองของผู้อ่าน.....	144
13 คะแนนความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียน (Pre-test) และหลังเรียน (Post-test) ของกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน...	146
14 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียว (One-Way MANOVA) ในสมมติฐานข้อที่ 1.....	149

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
15 ผลการทดสอบความเป็นเอกพันธ์ของเมตริกความแปรปรวน–ความแปรปรวน ร่วมด้วยวิธี Box's M Test.....	150
16 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรด้วยวิธี Bartlett's M Test.....	150
17 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียว (One-Way MANOVA) ในสมมติฐานข้อที่ 2.....	151

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	9
2 รูปแบบการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ.....	35

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

วรรณคดี เป็นผลงานสร้างสรรค์ที่เกิดจากการใช้ภาษาในการถ่ายทอดเรื่องราวของสังคมชาติบ้านเมือง ศิลปวัฒนธรรม ผ่านภาษาที่เรียบง่ายและเรียบเรียงอย่างสละสลวย ประณีตด้วยคำประพันธ์หลากหลายชนิด เพื่อให้เกิดสุนทรียภาพเป็นงานเขียนที่มีคุณค่า ทำให้ผู้อ่านสะท้อนความรู้สึก และสามารถยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น เกิดความเจริญทางสติปัญญา วรรณคดีนั้น ยังเป็นการบันทึกเรื่องราวของคนในชาติ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ สังคม และวัฒนธรรมแต่ละยุคสมัย ทำให้เข้าใจรากเหง้า เนื่องจากวรรณคดีสะท้อนให้เห็นลักษณะวัฒนธรรม วิถีชีวิตแบบเดิมที่สืบเนื่องมานานนับศตวรรษ จึงนับว่า วรรณคดีเป็นส่วนหนึ่งของการถ่ายทอดเรื่องราวในทุกยุคทุกสมัย ดังที่พระยาอนุมานราชธน (2516: 32) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวรรณคดีว่า โลกจะเจริญก้าวหน้ามาได้ไกลก็เพราะวิทยาศาสตร์ แต่ลำพังวิทยาศาสตร์เท่านั้นไม่ครอบคลุมไปถึง ความเป็นไปในชีวิต ที่มีอารยธรรมและวัฒนธรรมสูง เราต้องมีศาสนา เราต้องมีปรัชญา เราต้องมีศิลปะ และเราต้องมีวรรณคดีด้วย สิ่งเหล่านี้ย่อมนำมาแต่ความดีงาม นำความบันเทิงมาให้แก่จิตใจ ให้เราคิดงาม เห็นงาม ประพฤติงาม มีความงามเป็นเจ้าเรือนแนบสนิทอยู่ในสันดาน ศิลปะและวรรณคดีนี้แหละคือดินแดนแห่งความเพลิดเพลินใจ ทำให้มีจิตใจสูงเหนือใจแข็งกระด้าง เป็นแดนที่ทำให้ ความแข็งกระด้างต้องละลายสูญหาย กลายเป็นมีใจงาม ละมุนละม่อม เพียบพร้อมไปด้วยคุณงามความดี

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 เห็นความสำคัญของวรรณคดี จึงกำหนดการเรียนการสอนวรรณคดีในสาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม มาตรฐานที่ ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงด้วยการศึกษาการใช้ภาษา ถ้อยคำสำนวน และการสะท้อนภาพวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ สังคม และวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณคดี (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2551: 3) การเรียนการสอนวรรณคดีจึงมีความสำคัญดังที่ บรรเทา กิตติศักดิ์ และกรรณิการ์ กิตติศักดิ์ (2542: 8) กล่าวว่า การเรียนวรรณคดีทำให้เราได้ศึกษาสิ่งต่างๆ หลากแง่หลายมุมจากวรรณคดีทั้งทางด้านภาษา วรรณคดี ลักษณะคำประพันธ์ วัฒนธรรม สังคมในสมัยของวรรณคดีและประสบการณ์ต่างๆ ดังนั้นการเรียนการสอนวรรณคดีให้ถ่องแท้จะทำให้เกิดประโยชน์หลายด้านรวมทั้งได้เรียนรู้ วัฒนธรรม การใช้ภาษา และภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทย

การเรียนการสอนวรรณคดีนั้นสามารถเชื่อมโยงได้กับทักษะการอ่าน เพราะผู้เรียนต้องอ่านทำความเข้าใจ วิเคราะห์ ประเมินค่าและสามารถนำข้อคิดจากวรรณคดีไปประยุกต์ใช้ ซึ่งตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดคุณภาพผู้เรียนภาษาไทยด้านการอ่านเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ไว้ดังนี้ ผู้เรียนสามารถอ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองเป็นทำนองเสนาะได้ถูกต้อง

เข้าใจความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย จบใจความสำคัญและรายละเอียดของสิ่งที่อ่าน แสดงความคิดเห็นและข้อโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน และเขียนกรอบแนวคิด ผังความคิด ย่อความ เขียนรายงานจากสิ่งที่อ่านได้ วิเคราะห์ วิวิจารณ์ อย่างมีเหตุผล ลำดับความอย่างมีขั้นตอนและความ เป็นไปได้ของเรื่องที่อ่าน รวมทั้งประเมินความถูกต้องของข้อมูลที่ใช้สนับสนุนเรื่องที่อ่าน (สำนัก วิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2551: 5) นอกจากนี้ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้ระบุตัวชี้วัด สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐานที่ ท 1.1 ตัวชี้วัดที่ 4 อภิปรายแสดงความคิดเห็นและข้อโต้แย้งเกี่ยวกับ เรื่องที่อ่าน และตัวชี้วัดที่ 7 อ่านหนังสือ บทความ หรือคำประพันธ์อย่างหลากหลายและประเมิน คุณค่าหรือแนวคิดที่ได้จากการอ่าน เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหาชีวิต (สำนักวิชาการและมาตรฐาน การศึกษา. 2551: 18-19)

สรุปได้ว่า การเรียนวรรณคดีมีความสอดคล้องกับทักษะการอ่าน เนื่องจากการเรียน วรรณคดี ผู้เรียนต้องเข้าใจในวรรณคดี สามารถวิเคราะห์ วิวิจารณ์ ประเมินคุณค่า และนำแนวคิดที่ได้ จากการอ่านวรรณคดีไปประยุกต์ใช้ ซึ่งทักษะการอ่านที่กล่าวมาข้างต้นนั้นมีความสอดคล้องกับ ลักษณะของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นทักษะการอ่านระดับสูง การอ่านในขั้นนี้ผู้อ่านต้องใช้ สติปัญญาในการใคร่ครวญ พิจารณาสีที่อ่าน เพื่อตัดสินใจประเมินค่าได้อย่างถูกต้อง ดังที่ ประเทิน มหาพันธ์ (2530: 173) กล่าวว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือการอ่านที่ผู้อ่านต้องมี ความเข้าใจเรื่องราวที่อ่านเป็นเบื้องต้น ซึ่งจำเป็นต้องใช้ทักษะสำหรับการอ่านทั่วไป นอกจากนั้น ผู้อ่านยังต้องรู้จักประเมินความคิดของผู้เขียนซึ่งมิได้ระบุไว้ตรงๆ หากแต่ผู้อ่านต้องใช้วิจารณญาณ ตัดสินเองตามความรู้และประสบการณ์ เมื่อสามารถเข้าใจแนวความคิดของผู้เขียนแล้ว ผู้อ่าน ก็สามารถวิเคราะห์แนวความคิดนั้นๆได้ นอกจากนี้สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2534: 57) ได้กล่าวว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นการอ่านขั้นสูงที่ผู้อ่านจะต้องมีทักษะ หรือความชำนาญขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ และการนำไปใช้ซึ่งจะนำไปสู่ การฝึกฝนทักษะขั้นสูง คือการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า ซึ่งเป็นขั้นการอ่านอย่างมีวิจารณญาณนั่นเอง

จากที่กล่าวมาข้างต้น การอ่านอย่างมีวิจารณญาณมีความสำคัญกับผู้เรียนอย่างยิ่ง เพราะ สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านการเรียนและการใช้ชีวิต โดยเฉพาะในปัจจุบันข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ มีจำนวนมากและเผยแพร่ไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นผู้เรียนจึงต้องใช้วิจารณญาณใน การไตร่ตรอง พิจารณาข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่ได้รับ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับตนเอง ดังที่ อรอนงค์ ตั้งก่อเกียรติ (2542: 48) กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณว่า การอ่าน อย่างมีวิจารณญาณมีความสำคัญ เพราะช่วยให้รับสารได้ถูกต้อง ผู้อ่านสามารถแยกแยะส่วนต่างๆ และมองเห็นความสัมพันธ์ของทุกส่วนมาประกอบกัน ฝึกให้ผู้รับสารมีกระบวนการคิดที่ลึกซึ้ง และ สร้างสรรค์ รู้จักใช้วิจารณญาณไตร่ตรอง ไม่เป็นคนหลงเชื่อคนง่าย หรือตกเป็นเหยื่อของคำโฆษณา ที่เกินจริง มีทักษะในการแยกแยะ และหาแนวทางแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้เป็นผู้รอบคอบ และมีเหตุผลยิ่งขึ้น ช่วยให้มีความรู้ที่กว้างขวางและเป็นแนวทางให้รู้จักแสวงหาความรู้เพิ่มเติมได้

อย่างไรก็ตามแม้ว่าการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะที่มีความสำคัญมาก แต่จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ พบปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เช่น เอมอร์ เนียมน้อย (2551: 10) กล่าวว่า จากประสบการณ์การสอนวิชาภาษาไทย พบว่าผู้เรียนยังมีข้อบกพร่องในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณอยู่มาก เนื่องจากไม่สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์สิ่งที่อ่าน ตลอดจนยังขาดทักษะในการจับความคิดสำคัญของผู้เขียนที่ส่งมายังผู้อ่าน และไม่สามารถบอกจุดประสงค์ของผู้เขียนได้ ซึ่งสิ่งที่ผู้เรียนขาดคือ พฤติกรรมของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับสุรรา บัวทอง (2547: 61) ได้กล่าวว่า นักเรียนไม่มีความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่ดีพอ กล่าวคือ หลังจากอ่านแล้วนักเรียนไม่สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าจากสารที่ได้อ่านไป อีกประเด็นหนึ่งคือนักเรียนยังมุ่งอ่านเพื่อจดจำความรู้เพียงอย่างเดียว ซึ่งนักเรียนจะอ่านเพื่อเข้าใจเรื่องราวมากกว่า โดยไม่ได้คิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อตีความจากเรื่อง ในด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจึงจำเป็นต้องให้นักเรียน ได้ฝึกอ่านบ่อยครั้งจะทำให้เกิดความคิด และเกิดความชำนาญในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ จากการศึกษาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าปัญหาของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณนั้น คือการขาดทักษะในการอ่านที่มีประสิทธิภาพ และขาดทักษะการคิด ไม่สามารถคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่าจากสิ่งที่อ่านได้

จากการศึกษาปัญหาในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน พบว่าสาเหตุของปัญหามาจากกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูและมาจากผู้เรียน ดังที่ สุจริต เพียรชอบและสายใจ อินทร์พรหม (2538: 11-16) กล่าวว่า ครูใช้วิธีการสอนแบบเดิมๆ เน้นการบรรยาย และครูไม่พยายามหาวิธีการสอนแบบใหม่ๆ มาสอนนักเรียน จึงทำให้นักเรียนไม่เกิดการคิดอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และจากการศึกษางานวิจัยของ สุนันท์ ประสานสอน (2544: 5) พบว่า ปัญหาการอ่านนั้นสาเหตุหนึ่งเกิดจาก ครูบางส่วนไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในการอ่านได้ ทั้งนี้เพราะนักเรียนขาดการฝึกฝนทักษะด้านการคิด การวิเคราะห์ การวิจารณ์ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการสอนอ่าน ทำให้การอ่านไม่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ การสอนอ่านเพียงเพื่อความเข้าใจไม่เป็นการเพียงพอ แต่จะต้องอ่านได้อย่างมีวิจารณญาณ รู้จักคิดหาเหตุผลวิเคราะห์ วิจัยในสิ่งที่อ่านได้อย่างถูกต้อง โดยสุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2544: 64) ได้กล่าวถึงสาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ไขไว้ดังนี้ นักเรียนมักจะอ่านเพื่อเข้าใจเรื่องราวมากกว่าที่จะอ่านเพื่อคิดพิจารณา เพื่อให้สามารถอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้นั้น จึงเป็นปัญหาที่ครูควรหาวิธีการหรือสื่อการสอนที่จะช่วยพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ดังนั้นครูจึงควรฝึกฝนให้นักเรียนได้เป็นผู้กระทำบ้าง แต่ครูต้องคอยให้คำแนะนำ การอ่านอย่างมีวิจารณญาณจึงจะเกิดขึ้น นักเรียนก็จะมีพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สามารถวิเคราะห์เรื่องราวต่างๆ จากเรื่องที่อ่านได้อย่างถูกต้องว่าอะไรเป็นข้อเท็จจริง หรือข้อคิดเห็น

จากสาเหตุของปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมด สรุปได้ว่าปัญหาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่เกิดจากครูผู้สอนคือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และปัญหาที่เกิดจากผู้เรียน คือ ผู้เรียนขาดการฝึกฝนทักษะการคิด การวิเคราะห์ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

ในการพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจากการเรียนวรรณคดีนั้น ผู้สอนต้องจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน ดังที่ บรรเทา กิตติศักดิ์ (2526: 140) กล่าวว่า การสอนวรรณคดีให้แก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นวัยที่กำลังสนใจเรื่องของชีวิตและการดำเนินชีวิต จึงควรใช้วรรณคดีในการเรียนแง่มุมต่างๆ ของชีวิตมนุษย์ ด้วยการให้นักเรียนรู้จักวิพากษ์วิจารณ์การกระทำของตัวละครตลอดจนคุณค่าของวรรณคดีและวรรณศิลป์ โดยอาศัยครูเป็นผู้ชี้แนวทางให้นักเรียนรู้จักคิด ครูจะต้องพัฒนาความคิดวิพากษ์วิจารณ์ให้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาจึงจะทำให้การสอนวรรณคดีสัมฤทธิ์ผลของการสอน ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีจึงควรมีวิธีการสอนที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและรับรู้คุณค่าของวรรณคดี รวมทั้งสามารถแสดงความรู้สึกที่มีต่อวรรณคดีได้ ซึ่งวิธีการสอนดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดสำคัญของทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน (Reader Response Theory) ที่เน้นให้ผู้เรียนแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นที่มีต่อวรรณคดี

ทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงแนวทางในการอ่านวรรณคดีที่เน้นการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนกับประสบการณ์ในวรรณคดี ซึ่งผู้ที่มีความสำคัญในการสร้างทฤษฎีตอบสนองของผู้อ่านคือ หลุยส์ โรเซนแบท (Louise Rosenblatt. 1994: 13-16) ได้เสนอแนวคิดที่ว่าวรรณคดีเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์เดิมกับถ้อยคำในเรื่อง ผู้อ่านจะต้องค้นหาความหมายด้วยตนเอง โดยนำประสบการณ์เดิมของตนเข้ามาตีความ และสร้างความเข้าใจความหมายจากวรรณคดี ในการอ่านวรรณคดีผู้สอนจึงต้องสังเกตกระบวนการที่ผู้เรียนนำตนเองเข้าไปสู่โลกของวรรณคดีว่าผู้เรียนนำประสบการณ์ของตนมาทำความเข้าใจความหมายในวรรณคดีได้อย่างไร ประสบการณ์ของผู้อ่านจึงเป็นวัตถุดิบในการผลิตประสบการณ์ใหม่จากวรรณคดี ซึ่งทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านได้นำมาใช้ในการเรียนการสอนวรรณคดีและวรรณกรรม ดังที่ ชูท (Church. 1997: online) กล่าวถึงทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านสรุปได้ว่า ทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านของ Rosenblatt มีอิทธิพลต่อการเรียนการสอนวรรณคดีเปลี่ยนจากการเน้นความเข้าใจในเนื้อเรื่องมาเป็นการสร้างปฏิกิริยาตอบสนองที่ผู้อ่านมีต่อเนื้อเรื่อง และให้อิสระแก่ผู้อ่านในการสร้างความซาบซึ้งใจจากการอ่านวรรณคดีด้วยประสบการณ์ของตนเอง”

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านในการเรียนการสอนวรรณคดีไทย เช่น พรทิพย์ ศิริสมบุรณ์เวช (2547: 119) ได้ทำการวิจัย การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการตอบสนองต่อวรรณคดี การอ่านเพื่อความเข้าใจ และการคิดไตร่ตรองของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต ซึ่งรูปแบบการเรียนการสอนที่สังเคราะห์ขึ้นมีหลักการด้านการสร้างความเข้าใจจาก

ประสบการณ์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนอ่านวรรณคดีและเข้าใจตามศักยภาพของตน และเสริมสร้างความสามารถด้านการคิดไตร่ตรองความเข้าใจจากการอ่านวรรณคดี จากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การได้รับข้อมูลป้อนกลับจากผู้สอนและการเขียนบันทึกการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจและคะแนนความสามารถด้านการคิดไตร่ตรองสูงกว่ากลุ่มควบคุม และจากการศึกษางานวิจัยของ ปาริชาต ตามวงศ์ (2550: 101) เรื่องผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านที่มีต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและเจตคติต่อวรรณกรรมล้านนาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านมีความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและเจตคติต่อวรรณกรรมล้านนาสูงกว่าก่อนการทดลอง และจากการศึกษางานวิจัยของเนตรนภา ประสิงห์ (2553: 75-76) ที่ได้ทำการศึกษาผลการเรียนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านวรรณคดีร้อยกรองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ความสามารถในการอ่านวรรณคดีร้อยกรองเพื่อความเข้าใจของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม โดยมีปัจจัยสนับสนุนคือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านที่ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ขึ้นเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมของตนเองมาเชื่อมโยงกับวรรณคดี นักเรียนมีอิสระในการคิดและแสดงความรู้สึกและมุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ โดยมีลักษณะดังนี้ 1) เน้นการให้อิสระแก่ผู้อ่านในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าวรรณคดี 2) เน้นให้ผู้อ่านค้นพบความซาบซึ้งและความงามในการอ่านวรรณคดีด้วยประสบการณ์ของตนเอง 3) เน้นผู้อ่านนำประสบการณ์เดิมของตนเอง (ภูมิหลัง) มาเชื่อมโยงกับวรรณคดีที่อ่าน ดังนั้นผู้เรียนจึงสามารถเข้าใจเรื่องที่อ่านได้ด้วยตนเอง

จากรายละเอียดที่กล่าวมานี้ สรุปได้ว่า ทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการเรียนวรรณคดีได้ดีขึ้น สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย และสามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้ เนื่องจากทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านเน้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับการตีความวรรณคดี ทำให้เกิดการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า และให้อิสระแก่ผู้เรียนในการตัดสินใจว่าวรรณคดีเรื่องนั้นมีอิทธิพลอย่างไรต่อตน อันนำไปสู่การอ่านวรรณคดีอย่างมีวิจารณญาณ

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านและได้ทำการสังเคราะห์ขั้นตอนการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 เตรียมความรู้พื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 อ่านวรรณคดี ขั้นตอนที่ 3 เชื่อมโยงประสบการณ์ ขั้นตอนที่ 4 เรียนรู้สร้างปฏิสัมพันธ์ ขั้นตอนที่ 5 นำเสนอและรับข้อมูลป้อนกลับ ขั้นตอนที่ 6 เขียนบันทึกการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังได้รับการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านกับการสอนแบบเดิม

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ได้แนวทางในการสอนวรรณคดีไทย เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งครูในกลุ่มสาระภาษาไทย สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ปรับปรุงแนวการสอนวรรณคดีไทยและการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเพื่อพัฒนาผู้เรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร (ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558) จำนวน 12 ห้องเรียน รวม 540 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 2 ห้องเรียน รวม 76 คน ที่ได้รับการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากห้องเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน จากนั้นสุ่มห้องเรียนโดยการจับฉลากเพื่อเข้ากลุ่มทดลอง จำนวน 1 กลุ่ม (36 คน) และกลุ่มควบคุม จำนวน 1 กลุ่ม (40 คน)

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ทำการทดลองภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 โดยใช้เวลาดทดลองกลุ่มละ 18 คาบ คาบละ 50 นาที โดยไม่รวมการสอบก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 4 คาบ รวม 22 คาบ

4. เนื้อหาที่นำมาทดลอง

เนื้อหาที่นำมาใช้ในการทดลองครั้งนี้ เป็นเนื้อหาตามตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จากหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย วรรณคดีวิจักษ์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่องศิลาจารึกหลักที่ 1, กลอนบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบนาทก, และโคลงภาพพระราชพงศาวดาร

5. ตัวแปรที่ศึกษา

5.1 ตัวแปรต้น วิธีการสอน 2 วิธี ได้แก่

5.1.1 การสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

5.1.2 การสอนแบบเดิม

5.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

5.2.1 ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

5.2.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน หมายถึง ขั้นตอนการสอนที่ ผู้วิจัย สังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ของ Louis Rosenblatt และกระบวนการ สอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านของพรทิพย์ ศิริสมบูรณ์เวช และนักวิชาการ ที่ส่งเสริมให้ ผู้เรียนเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของตนกับวรรณคดี สร้างความเข้าใจจากวรรณคดีและมีอิสระใน การแสดงความรู้สึก และความคิดเห็น โดยมีขั้นตอน 6 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เตรียมความรู้พื้นฐาน

1.1 ผู้เรียนศึกษาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณคดีที่เรียน

1.2 ผู้เรียนสรุปความรู้เบื้องต้นกับวรรณคดีที่เรียน

ขั้นตอนที่ 2 อ่านวรรณคดี

2.1 ผู้เรียนอ่านวรรณคดีที่กำหนด

2.2 ผู้เรียนสรุปวรรณคดีจากการอ่านตามความเข้าใจของตนเอง

2.3 ผู้เรียนนำเสนอความเข้าใจจากการอ่านวรรณคดี

2.4 ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายสรุปเนื้อเรื่องวรรณคดีที่เรียน

ขั้นตอนที่ 3 เชื่อมโยงประสบการณ์

3.1 ผู้สอนนำตัวอย่างข้อความจากวรรณคดีหรือตัวอย่างเหตุการณ์จากวรรณคดีมา อภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน

3.2 ผู้เรียนนำเสนอประสบการณ์ของตนที่เกี่ยวข้องกับข้อความหรือเหตุการณ์ใน วรรณคดี

3.3 ผู้เรียนและผู้สอนอภิปรายร่วมกันเพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์ของผู้เรียนกับ วรรณคดี

ขั้นตอนที่ 4 เรียนรู้สร้างปฏิสัมพันธ์

4.1 แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย

4.2 ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันกำหนดประเด็นในการอภิปรายที่เกี่ยวข้องกับ วรรณคดีที่เรียน

4.3 ผู้เรียนอภิปรายหรือทำงานกลุ่ม โดยเน้นการเชื่อมโยงประสบการณ์กับ วรรณคดี

ขั้นตอนที่ 5 นำเสนอและรับข้อมูลป้อนกลับ

5.1 ผู้แทนในแต่ละกลุ่มนำเสนอ

5.2 ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายและเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติม

ขั้นตอนที่ 6 เขียนบันทึกการเรียนรู้

6.1 ทบทวนความรู้

6.2 ผู้เรียนเขียนบันทึกการตอบสนองต่อวรรณคดี โดยเขียนแสดงความรู้สึที่มีต่อวรรณคดีอย่างอิสระ

6.3 ผู้เรียนส่งบันทึกการตอบสนองต่อวรรณคดีให้ผู้สอนตรวจสอบ

6.4 ผู้สอนให้ข้อเสนอแนะและดูการตอบสนองต่อวรรณคดีจากบันทึกการเรียนรู้

6.5 ผู้เรียนนำบันทึกการเรียนรู้แลกเปลี่ยนกันอ่านกับผู้เรียนคนอื่น

2. การสอนแบบเดิม หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ครูนำเข้าสู่บทเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น ใช้กิจกรรมสนทนาในชั้นเรียน อภิปราย เล่นเกม ตอบคำถาม หรือให้ชมและฟังสื่อต่างๆ เพื่อสร้างความสนใจของนักเรียน

ขั้นที่ 2 ขั้นสอน นักเรียนเรียนรู้เนื้อหาวิชาผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง มีโอกาสในการวิเคราะห์ อภิปราย ชักถาม

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป เป็นการสรุปบทเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยครูและนักเรียนร่วมกันสรุป เพื่อตรวจสอบความรู้และความเข้าใจของนักเรียน

3. ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การอ่านที่ผู้อ่านใช้ความคิดพิจารณาสิ่งที่อ่านอย่างรอบคอบ ถี่ถ้วน มีเหตุผล เพื่อวิเคราะห์หาคำตอบ สรุปสาระสำคัญ ทั้งเข้าใจความหมายโดยนัยของถ้อยคำ อารมณ์ จุดประสงค์ของผู้เขียน สามารถแยกแยะข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น และประเมินคุณค่าของสิ่งที่อ่านได้อย่างถูกต้อง สามารถวัดได้จากคะแนนการทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ประกอบด้วยเกณฑ์การวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือ วัดทักษะการอ่านระดับสูง คือ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า โดยใช้กรอบแนวคิดของ สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2544: 95-96)

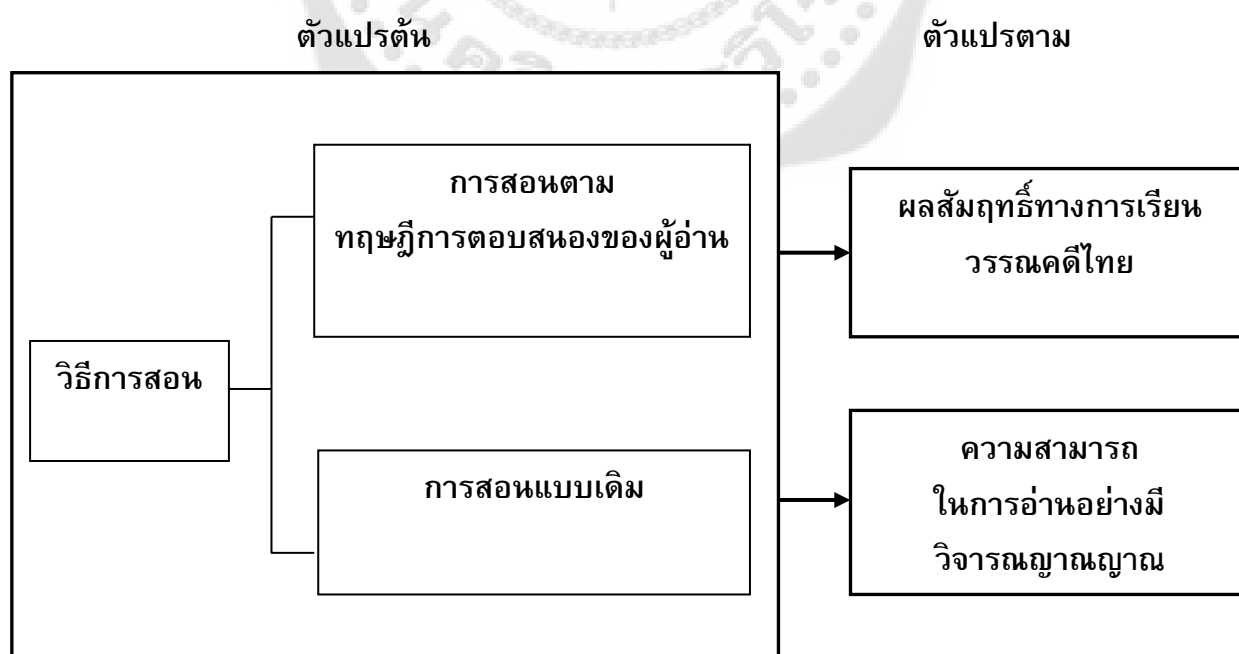
4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย หมายถึง ความสามารถทางการเรียนวรรณคดีไทย ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ซึ่งประกอบด้วยเกณฑ์การวัดและประเมินผลโดยใช้กรอบแนวคิดของบลูม (Bloom, 1971) โดยมีทั้งหมด 6 ขั้นตอนคือ ความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนตามทฤษฎีตอบสนองของผู้อ่าน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังการทดลองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเดิม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงแนวทางในการอ่านวรรณคดีที่เน้นการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนกับประสบการณ์ในวรรณคดี โดยวรรณคดีเป็นสิ่งเร้าที่ทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์เดิมกับถ้อยคำในเรื่อง โรเซนแบท (Rosenblatt. 1994: 13-16) ทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านช่วยให้ผู้เรียน มีความรู้ความเข้าใจในการเรียนวรรณคดีได้ดีขึ้น สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย และสามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้ เนื่องจากทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านเน้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับการตีความวรรณคดี ทำให้เกิดการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า และให้อิสระแก่ผู้เรียนในการตัดสินใจว่าวรรณคดีเรื่องนั้นมีอิทธิพลอย่างไรต่อตน อันนำไปสู่การอ่านวรรณคดีอย่างมีวิจารณญาณ จากแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เรื่องผลของการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้จำแนกรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวรรณคดีไทย

- 1.1 ความหมายของวรรณคดี
- 1.2 ลักษณะของวรรณคดี
- 1.3 คุณค่าของวรรณคดี
- 1.4 การจัดการเรียนการสอนวรรณคดี
- 1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวรรณคดี

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

- 2.1 ความหมายของทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน
- 2.2 ที่มาของทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน
- 2.3 สาระสำคัญของทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน
- 2.4 การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

- 3.1 ความหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
- 3.2 ความสำคัญของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
- 3.3 หลักการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
- 3.4 ลำดับขั้นของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
- 3.5 ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
- 3.6 ประโยชน์ของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
- 3.7 การวัดและประเมินความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
- 3.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

- 4.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 4.2 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 4.3 การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- 4.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวรรณคดีไทย

1.1 ความหมายของวรรณคดี

วรรณคดี ตามรูปศัพท์เกิดจากคำ 2 คำมารวมกัน “วรรณ” แปลว่า สี ผิวดน ชนิด หนังสือ “คดี” แปลว่า แนวทาง เรื่อง การดำเนินไป ลักษณะ ดังนั้นวรรณคดี จึงหมายถึงแนวทางของหนังสือ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายของวรรณคดีว่า หนังสือที่ได้รับการยกย่องว่าแต่งดี

วรรณคดี มี อยู่ 2 ความหมายคือ วรรณคดีในความหมายทั่วไป หมายถึง หนังสือทุกชนิด ข้อเขียนทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นตำรา ตำรา นวนิยาย สารคดี บทกวีที่ให้ความรู้ข้อเท็จจริงหรือให้ความเพลิดเพลิน ให้ความไพเราะ ถือว่าเป็นวรรณคดีทั้งสิ้น ส่วนวรรณคดีในความหมายเฉพาะ หมายถึง หนังสือที่มีลักษณะเด่นในเชิงการแต่ง มีความไพเราะในอรรถรส มีคุณค่าทางอารมณ์ ให้ความรู้สึก ก่อให้เกิดความสะเทือนใจแก่ผู้อ่าน เป็นหนังสือที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นหนังสือดี มีคุณค่าส่งเสริมสติปัญญาให้คิดตรองและยกระดับจิตใจผู้อ่านให้สูงขึ้น วรรณคดีจึงเป็นหนังสือดีมีศิลปะการใช้ถ้อยคำและมีคุณค่าดังกล่าวนี้

รพีพร สัจจพันธ์ (2523: 4) ให้ความหมายของวรรณคดีไว้เป็น 2 นัย คือ ความหมายอย่างกว้างและความหมายอย่างแคบว่า

วรรณคดี ในความหมายอย่างกว้างหรือความหมายทั่วไป หมายถึง เอกสารทั่วไปที่เขียนขึ้น เพื่อแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึก หรือสื่อความเข้าใจและอธิบายสิ่งต่างๆ กล่าวอีกนัยหนึ่ง หมายถึง หนังสือและข้อเขียนทุกประเภท

วรรณคดี ในความหมายอย่างแคบหรือความหมายทางวิชาการ หมายถึง เรื่องที่แต่งขึ้นอย่างมีศิลปะในการแต่ง มีความเหมาะสมกลมกลืน ทั้งรูปแบบและเนื้อหา มีการวางโครงเรื่องที่ดี เลือกใช้คำประพันธ์ที่สอดคล้องกับเนื้อความ มีท่วงทำนองการเขียนที่ประกอบกันให้เกิดสุนทรียรสในการอ่าน ชวนให้ติดตาม เป็นหนังสือที่สร้างความบันเทิงเริงอารมณ์ ก่อให้เกิดความนึกคิด และจินตนาการ ด้วยภาพพจน์ ด้วยการยกอุทาหรณ์เปรียบเทียบ ด้วยกวีโวหาร อุปมา อุปไมย ฯลฯ ทำให้ตระหนักถึงคุณค่าของความงาม และยังให้ความรู้ ให้ข้อคิดอันเป็นคุณประโยชน์ หรือเป็นเครื่องสำนึกให้เห็นโทษ ทั้งยังเป็นภาพสะท้อนให้ผู้อ่านได้รู้จักลักษณะชีวิตและสังคมหลายแง่มุมขึ้น

กุสุมา รัชมณี (2533: 16) กล่าวว่า วรรณคดี คือผลงานศิลปะที่บันทึกเรื่องราวและความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์โดยใช้ภาษาเป็นสื่อถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ของผู้ประพันธ์ออกมาอย่างงดงาม

พระยาอนุมานราชธน (2533: 3) ให้ความหมายของวรรณคดีไว้ 2 ความหมายว่า วรรณคดี คือ ข้อเขียนที่แต่งขึ้นเป็นหนังสือ จะแต่งดีหรือไม่ดี เป็นเรื่องดีหรือเลว จะเป็นหนังสือชาติใดหรือภาษาใดหรือยุคสมัยใดก็ได้ชื่อว่าเป็นวรรณคดีทั้งสิ้น รวมทั้งเรื่องที่เล่าสืบๆต่อกันมาจะเป็นเรื่องความรู้หรือนิยาย นิทาน แม้จะไม่ได้จัดเป็นหนังสือขึ้นไว้ก็จัดเป็นวรรณคดีเหมือนกัน ส่วนวรรณคดีในความหมายอีกนัยหนึ่งหมายถึงบทประพันธ์ ซึ่งมีลักษณะเด่นในเชิงประพันธ์มีค่าทางอารมณ์ และความรู้สึกแก่ผู้อ่านคือวรรณคดีมีวรรณศิลป์

วิภา กงกะนันทน์ (2533: 3) กล่าวว่า วรรณคดี หมายถึง ผลงานสร้างสรรค์ประเภทหนึ่งของมนุษย์โดยผ่านภาษาที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อบรรยายความรู้สึก ความคิด ความฝัน อารมณ์ จินตนาการ หรือประสบการณ์ส่วนตัวออกมาให้ปรากฏในรูปแบบอย่างหนึ่ง

เปลื้อง ณ นคร (2541: 1) กล่าวว่า วรรณคดี เป็นบทประพันธ์อันประกอบด้วยศิลปะแห่งการนิพนธ์ และมีเนื้อเรื่องอันมีอำนาจจิตใจให้เกิดความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ต่างๆ มิใช่เรื่องที่ทำให้ความรู้ตายเดี่ยว

บรรเทา กิตติศักดิ์ และ กรรณิการ์ กิตติศักดิ์ (2542: 2) ให้ความหมายของวรรณคดีประมวลได้ดังนี้

พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งวรรณคดีสโมสร ลงวันที่ 23 กรกฎาคม พุทธศักราช 2457 ได้ใช้คำว่า วรรณคดีเป็นครั้งแรก และได้กำหนดหนังสือต่อไปนี้ให้นับเป็นวรรณคดี

1. กวีนิพนธ์ คือ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน
2. ละครไทย คือ แต่งเป็นกลอนแปด มีกำหนดหน้าพาทย์
3. นิทาน คือ เรื่องราวอันผูกและแต่งเป็นร้อยแก้ว
4. ละครพูด

คำอธิบาย (คือเอสเซย์หรือแอมเพลต) แสดงด้วยศิลปวิทยาหรือกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง (แต่ไม่ใช่ตำราหรือแบบเรียนหรือความเรียงเรื่องโบราณคดีมีพงศาวดาร เป็นต้น) ให้นับว่าเป็นหนังสือที่ควรพิจารณาในวรรณคดีสโมสร

กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 325) วรรณคดีเป็นสิ่งที่สร้างสรรค์ล้ำค่าของมนุษย์ มนุษย์สร้างและสื่อสารเรื่องราวของชีวิต วัฒนธรรม และอารมณ์ความรู้สึกที่เกี่ยวข้อง หรือสะท้อนความเป็นไปของมนุษย์ด้วยกลวิธีการใช้ถ้อยคำ สำนวน ภาษา ซึ่งมีความเหมือนและแตกต่างกันไปตามแต่ละยุคสมัย

ฟองจันทร์ สุขยั้ง และคณะ (2551: 1) กล่าวว่า วรรณคดี คือ หนังสือที่แต่งดี ถูกต้องตามระเบียบกฎเกณฑ์ทางภาษา มีรูปแบบการแต่งเหมาะสมกับเนื้อหา มีสาระที่เป็นประโยชน์ ไม่ชักนำไปในทางที่เสื่อมเสีย มีคุณค่าทางสังคมหรือให้ความรู้ ความคิด ให้คติสอนใจ เข้าใจโลกและเห็นสัจธรรมของมนุษย์ สะท้อนให้เห็นสภาพชีวิต ความคิด ความเชื่อของบรรพชน ผู้อ่านสามารถนำความรู้ ข้อคิด คติธรรม ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตและพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้า รวมทั้งมีคุณค่าด้านวรรณศิลป์คือให้ผู้อ่านได้รับอรรถรสและเสียงเสนาะของถ้อยคำ ท่วงทำนองและลีลาการประพันธ์ ใช้ภาษาที่ไพเราะทั้งด้านเสียงและความหมาย มีความประณีตในการใช้ถ้อยคำทำให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจตามเนื้อเรื่องที่อ่าน

สรุปได้ว่า วรรณคดี หมายถึง เรื่องที่แต่งขึ้นอย่างมีศิลปะในการแต่ง ใช้สำนวนภาษา ลีลาการประพันธ์ มีคุณค่าในเชิงวรรณศิลป์ ให้อารมณ์ความรู้สึกแก่ผู้อ่าน และสะท้อนวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อในยุคสมัยนั้นๆ

1.2 ลักษณะของวรรณคดี

กุสุมา รัชสมัย (2541: 656-662) กล่าวถึงลักษณะของวรรณคดีดังนี้

1. วรรณคดีเป็นงานประพันธ์ที่แสดงความรู้สึกนึกคิดโดยทั่วไปมนุษย์จะพูดหรือเขียนเพื่อที่จะสื่อความรู้สึก หรือความคิด อย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสามอย่างก็ได้ ความรู้สึกในที่นี้หมายถึง ข้อเท็จจริงที่ผู้เขียนต้องการจะบอกความรู้สึก คือสิ่งที่รู้ด้วยการสัมผัสทางกายและใจ ส่วนความคิด คือสิ่งที่เกิดจากการใช้สติปัญญาใคร่ครวญเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งมักมีการประเมินค่าอยู่ด้วย อย่างไรก็ตามความรู้สึกกับความคิดมักจะเกี่ยวเนื่องกันจนบางครั้งแยกไม่ได้ เช่น คิดว่าดีจึงรู้สึกชอบหรือสບอารมณ์จึงคิดว่าถูกต้อง เรามักเรียกรวม ๆ กันว่า ความรู้สึกนึกคิด วรรณคดีเป็นผลงานที่เกิดจากความต้องการที่จะสื่อแสดงความรู้สึกนึกคิด เมื่อมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากระทบอารมณ์

เมื่อเข้าใจลักษณะของวรรณคดีแล้วว่าเป็นงานประพันธ์ที่แสดงความรู้สึกนึกคิด มิใช่การสื่อความรู้ข้อเท็จจริงเหมือนงานเขียนบางประเภท เช่น ตำรา ผู้อ่านวรรณคดีจึงเห็นว่าหน้าที่ของวรรณคดีนั้น คือ การสร้างอารมณ์สะท้อนใจ หรือจุดประกายความคิดให้แก่ผู้อ่าน มิใช่การบอกให้รู้เท่านั้น แม้จะมีบางตอนที่กวีต้องการจะสื่อความรู้ก็ยังนับว่าเป็นความรู้ที่ผ่านความรู้สึกนึกคิดของกวีมาแล้ว จึงมีการตีความของกวีมาแล้วชั้นหนึ่ง ยิ่งเมื่อประสานกับการบรรยายและพรรณนาให้เกิดจินตภาพ ความรู้นั้นก็เปลี่ยนฐานะจากข้อเท็จจริง เป็นพรรณนาของกวีไปแล้ว เมื่อตระหนักถึงลักษณะนี้ของวรรณคดีแล้ว ผู้อ่านก็ไม่ควรอ่านวรรณคดีอย่างอ่านตำรา

2. วรรณคดีเป็นงานประพันธ์ที่เกิดจากจินตนาการ จินตนาการ หมายถึง การสร้างภาพขึ้นในจิตใจ โดยสร้างขึ้นจากสิ่งที่เคยพบเห็นในชีวิต แล้วใช้ความคิดคำนึงสร้างให้กว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้น การประพันธ์วรรณคดีนั้นเรามักใช้คำว่าสร้างสรรค์ ซึ่งมีความหมายว่าสร้างให้มีให้เป็นขึ้นมา หรือเนรมิตขึ้นมา เพราะกวีต้องใช้จินตนาการขยายสิ่งที่รับรู้ด้วยใจให้มีรูปร่าง มีรสชาติ รวบรวมรับรู้ด้วยตา ลิ้น อันเป็นประสบการณ์ทางสัมผัส จินตนาการซึ่งเป็นพลังสร้างสรรค์นี้เป็นคุณสมบัติพิเศษ บางคนเรียกว่าพรสวรรค์ สิ่งที่สร้างสรรค์ขึ้นมาจากจินตนาการของกวีมักมีเพียงเค้าความจริงอยู่บ้าง แต่มีรายละเอียดและเรื่องราวต่างๆ เพิ่มขึ้นมาก

ลักษณะหนึ่งของวรรณคดีไทยโบราณ คือเป็นงานสร้างสรรค์ขึ้นจากจินตนาการ คนอ่านในสมัยก่อนต่างก็นิยมเรื่องที่แสดงจินตนาการลึกซึ้ง กว้างไกลห่างจากชีวิตจริง หากผู้อ่านในปัจจุบันเข้าใจลักษณะนี้ของวรรณคดีไทย ก็จะไม่อ่านอย่างคาดหวังข้อเท็จจริงทั้งหมด เพราะการอ่านเช่นนี้จะทำให้ไม่ได้สรรเสริญตามหน้าที่ของวรรณคดี

3. วรรณคดีเป็นงานประพันธ์ที่ใช้ภาษาวรรณศิลป์ วรรณคดี คืองานประพันธ์ที่มีคุณค่าทางอารมณ์ และความคิดแก่ผู้อ่าน วรรณคดีก็เป็นศิลปกรรมประเภทหนึ่ง ศิลปะเป็นสิ่งที่อยู่ตรงข้ามกับธรรมชาติเพราะเป็นสิ่งที่มนุษย์ผลิตและสร้างสรรค์ขึ้นมา การพูดหรือการเขียนเพื่อสื่อความก็เช่นกัน ในระดับต้นๆ เป็นไปเพื่อสนองความต้องการในการสื่อสาร แต่เมื่อมีความต้องการทางสุนทรียภาพเพิ่มขึ้น ก็เกิดเป็นงานประพันธ์ที่งดงามด้วยภาษาที่ตกแต่งอย่างวิจิตรประณีต และภาษาเปรียบเทียบกับเพื่อแสดงความคิดหรืออารมณ์ที่ลึกซึ้ง ภาษาดังกล่าวเรียกว่าภาษาวรรณศิลป์

กวีที่มีความสามารถนั้น นอกจากจะใช้พลังจินตนาการการสร้างสรรค์สิ่งที่มีอยู่ในโลกรวนคดแล้วยังจะต้องมีความสามารถในการเรียงร้อยถ้อยคำให้ผู้อ่านได้รับรู้สิ่งที่กวีจินตนาการร่วมกับผู้อ่านเห็นด้วยตา หรือได้ยินด้วยหูอีกด้วย กวีจึงมักใช้ภาษาที่ต่างกับภาษาธรรมดา การสร้างจินตภาพที่สามัญที่สุด ที่มักพบในภาษาพูดคือการเปรียบเทียบ เมื่อต้องการกล่าวถึงสิ่งที่เป็นนามธรรม เรามักยกไปเปรียบกับสิ่งที่เป็นรูปธรรมอันมีลักษณะคล้ายกัน เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจ กวีไม่พอใจอยู่เพียงการเปรียบเทียบเพื่อสื่อความเท่านั้น แต่จะใช้ภาพพจน์ที่ไพเราะและสื่ออารมณ์กับความคิดได้ลึกซึ้งด้วยเมื่อผู้อ่านเข้าใจลักษณะของวรรณคดีว่าอาจใช้ภาษาที่ต่างกับภาษาเขียนหรือภาษาพูดโดยปกติและภาษาที่ตกแต่งเพื่อความไพเราะและความหมายลึกซึ้ง ผู้อ่านก็สามารถรับสารจากผู้เขียนได้ในระดับที่เป็นการสื่อเพื่อบอกให้รู้ตรงๆเท่านั้น ผู้อ่านจึงประจักษ์คุณค่าของงานประพันธ์นั้นๆตามหน้าที่ของวรรณคดี นั่นคือหน้าที่ทางสุนทรียภาพ

กตัญญู ชูชื่น (2543: 6-7) ได้กล่าวถึงลักษณะวรรณคดีไทยไว้ ดังนี้

1. เกี่ยวกับผู้แต่ง ผู้แต่งมักเป็นบุคคลสำคัญ เป็นบุคคลชั้นสูง เช่น พระมหากษัตริย์ ขุนนางข้าราชการในราชสำนัก และพระสงฆ์ ส่วนสามัญชนมีน้อยมาก ทั้งนี้สะท้อนสภาพการศึกษาหนังสือจะมีไว้แต่ในรั้วในวังและตามวัดวาอาราม ส่วนชาวบ้านทั่วไปไม่ค่อยมีโอกาส เพราะส่วนใหญ่สนใจเรื่องการทำมาหากินในทางเกษตรกรรม

ความมุ่งหมายในวรรณคดีมักแต่งด้วยใจรัก ถือเป็นงานอดิเรกมิได้ยึดถือเป็นอาชีพส่วนใหญ่เน้นหนักไปเพื่อความจรรโลงใจ เพื่อบรมสั่งสอนประชาชน หรือเพื่อเป็นการสนองนโยบายของผู้ปกครองบ้านเมือง

2. เนื้อหาของวรรณคดีไทย มักเป็นเรื่องจักรวาลวิสัย เป็นเรื่องบุญญาธิการ เป็นเรื่องนิทาน เป็นเรื่องสะท้อนสภาพชีวิตความเป็นอยู่หรือวิถีชีวิตแบบไทยๆ เช่น เรื่องรามเกียรติ์จากอินเดีย เรื่องอิเหนาจากชวา เป็นต้น เนื้อหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่มีปรากฏในวรรณคดีไทย อาจถือได้ว่าเป็นเรื่องที่ขาดเสียไม่ได้ คือ บทพรรณนาธรรมชาติอันเป็นเรื่องสะท้อนอารมณ์ของมนุษย์

3. สาระสำคัญของเรื่อง มักมุ่งไปทางอรรถรสทางภาษา การใช้ถ้อยคำ มีการเล่นคำ การเลือกสรรถ้อยคำอย่างเหมาะสม แสดงถึงความเป็นชาติที่มีนิสัยเจ้าบทเจ้ากลอนโดยแท้

4. ตัวละครสำคัญในเรื่อง ตัวละครที่ปรากฏในนิทานหรือบทละครต่างๆ มักเป็นบุคคลชั้นสูง เป็นเจ้าฟ้าพระมหากษัตริย์ มีบุญญาธิการ มีอภิไถ์ ตัวละครเป็นสามัญชนนั้นมีน้อยมากเห็นจะมีแต่เรื่อง ขุนช้างขุนแผน

5. ท่วงทำนองการเขียน (Style) มักเขียนกันอย่างง่าย ๆ ตรงไปตรงมา มักแฝงคติธรรมหรือปรัชญาที่ลึกซึ้ง ถ้าเป็นการกล่าวถึงสัญลักษณ์ ผู้อ่านก็มักเข้าใจง่าย ๆ ท่วงทำนองการเขียนมักมุ่งแสดงชั้นเชิงศิลปะในการประพันธ์

6. ธรรมเนียมนิยม (Convention) ที่ปรากฏสำคัญคือต้องมีบทให้ครูเป็นบทบาทบรรณาความงามของบ้านเมือง บทพรรณนาธรรมชาติ ตอนจบเรื่องมักบอกนามผู้แต่งและจุดมุ่งหมายในการแต่งแต่ไม่ค่อยให้รายละเอียดมากนัก

7. ค่านิยมและอุดมคติ ค่านิยม เป็นเรื่องของการนับถือยกย่องสิ่งหนึ่งสิ่งใดว่าดีงามและอาจถือปฏิบัติเพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งเวลาใด ส่วนอุดมคติเป็นค่านิยมที่ถาวร ในเรื่องของวรรณกรรมและวรรณคดีไทยนั้นมักใช้คำว่า “ค่านิยม” มากกว่า “อุดมคติ”

ค่านิยมที่ปรากฏในวรรณคดี คือ แสดงความเป็นคนรักสงบ รักธรรมชาติ มีความเมตตากรุณามีวิถีชีวิตอย่างง่าย ๆ มีความรักสนุกและเจ้าบทเจ้ากลอน ส่วนอุดมคติที่เห็นชัด คือการนับถือยกย่องสถาบัน ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ วรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นคือเรื่องพิสูจน์เรื่องนี้ได้อย่างแจ่มชัด

บรรเทา กิตติศักดิ์ และกรรณิการ์ กิตติศักดิ์ (2542: 4) กล่าวถึง ลักษณะของวรรณคดีสรุปได้ดังนี้

ลักษณะทั่วไปของวรรณคดี

1. เนื้อหาเหมาะสมกับรูปแบบของคำประพันธ์ กล่าวคือ กวีจะแต่งเป็นร้อยแก้ว หรือร้อยกรองก็ได้ เนื้อหาต้องเหมาะสมกับรูปแบบของคำประพันธ์ เช่น การเกิดขุนบดินทร์ หรือชมบ้านเมือง มักแต่งในรูปของลิลิต หรือคำฉันท์ การระบายอารมณ์มักแต่งเป็นนิราศ หรือกลอนเพลงยาว ถ้าเป็นร้อยแก้วก็ใช้สำหรับเนื้อหาทุกประเภท เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น สารคดี เป็นต้น

2. ภาษาไพเราะและประณีต วรรณคดีไทยจะมุ่งความงามของอรรถรสเป็นสำคัญ ไม่ใช่มุ่งแสดงชีวิตโดยตรงแต่เพียงอย่างเดียว ฉะนั้นการใช้ภาษาและถ้อยคำสำนวนจึงประณีตกินใจ โดยเฉพาะคำประพันธ์มักนิยมเล่นคำสัมผัสเพื่อให้เกิดความไพเราะของเสียง มีการเปรียบเทียบอุปมาอุปไมยทำให้เกิดจินตนาการและความไพเราะ

3. ให้คุณค่า หนังสือที่เป็นวรรณคดีจะให้คุณค่าแก่ผู้อ่าน 2 ประการ คือ

3.1 คุณค่าทางสุนทรียภาพหรือความงาม อันเป็นหัวใจของวรรณคดีได้แก่ ศิลปะของการแต่งและการใช้ถ้อยคำสำนวน

3.2 คุณค่าทางสาระประโยชน์ทั้งทางส่วนบุคคลและทางสังคม ทางด้านส่วนบุคคลนั้น กวีจะแสดงความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อชีวิต เพราะกวีเขียนจากประสบการณ์ในชีวิตของตน จึงเป็นผู้ชี้ให้เห็นความจริงอันเป็นปรัชญาชีวิตแก่ผู้อ่าน ให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์เสริมสร้างสติปัญญาแก่ผู้อ่าน ช่วยยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น ส่วนทางด้านสังคมนั้น กวีจะสะท้อนชีวิตสังคมในสมัยของตนเองไว้ในวรรณคดี ทั้งสภาพความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ทำให้ผู้อ่านเข้าใจโลกมากขึ้น วรรณคดีบางเรื่องอาจใช้เป็นหลักฐานทางความรู้ต่างๆ เช่น ภาษา ทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น วรรณคดีจึงเป็นหนังสือที่มีสารประโยชน์มาก

4. ให้ความบันเทิง เพราะวรรณคดีก่อให้เกิดความสะเทือนอารมณ์และให้จินตนาการ เช่น ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์และจินตนาการคล้ายตามที่กวีเขียนพรรณนา

บรรเทา กิตติศักดิ์ และกรรณิการ์ กิตติศักดิ์ (2542: 5) กล่าวถึงลักษณะเฉพาะของวรรณคดีไทย สรุปได้ดังนี้

1. มีลักษณะเป็นไปตามนิสัยรักอิสระและชอบดัดแปลงของคนไทย เช่นเมื่อรับวรรณคดีมาจากต่างประเทศก็นำมาปรับปรุงดัดแปลงจนมีเอกลักษณ์ไทย แสดงความเป็นชาติไทย
2. มีราชสำนักเป็นศูนย์กลางของวรรณคดี กวีได้รับพระบรมราชูปถัมภ์จากพระมหากษัตริย์ ผู้แต่งวรรณคดีมักเป็นพระมหากษัตริย์ พระราชวงศ์ชั้นสูง ข้าราชการในสำนัก
3. มีประเพณีเลียนแบบครู กวีจึงพอใจยึดแบบอย่างกวีรุ่นก่อนที่ตนนับถือเป็นครู สำนวนโวหาร การเปรียบเทียบ แนวความคิดจึงเลียนแบบต่อกันมา
4. เน้นศิลปะการเรียบเรียงถ้อยคำมากกว่าด้านความคิด ยกเว้นวรรณคดีด้านศาสนาและปรัชญา

สรุปได้ว่า วรรณคดีมีลักษณะเป็นงานประพันธ์ที่แสดงความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียน โดยใช้การเรียงร้อยถ้อยคำไว้ด้วยกันด้วยภาษาที่ไพเราะ ประณีต ใช้ภาษาเปรียบเทียบเพื่อแสดงความคิดหรืออารมณ์ที่ลึกซึ้ง ซึ่งวรรณคดีเป็นงานประพันธ์ที่เกิดจากจินตนาการ และแสดงถึงค่านิยมและอุดมคติของสังคมในยุคสมัยนั้น

1.3 คุณค่าของวรรณคดี

วรรณคดีไทยมีคุณค่าและความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษา เพราะการศึกษาวรรณคดีเป็นการเรียนรู้สิ่งต่างๆ หลายแง่หลายมุมทั้งด้านภาษา วรรณคดี ลักษณะคำประพันธ์ วัฒนธรรม สังคม และประเพณีต่างๆ สิ่งเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานที่ทำให้การอ่านวรรณคดียิ่งเกิดความรู้ ความเข้าใจ และเกิดความซาบซึ้งมากยิ่งขึ้น

ศรีวิไล ดอกจันทร์ (2529: 10) กล่าวถึงคุณค่าของวรรณคดี 10 ประการ ดังนี้

1. คุณค่าทางอารมณ์เพื่อให้ผู้อ่านได้ตีความวรรณคดีนั้นๆ ออกมาอาจเป็นอารมณ์ที่คล้ายกับกวี
2. คุณค่าทางปัญญาทั้งในทางเค้าเรื่องของวรรณคดีนั้นๆ ในทางคำและความหมาย ในทางวัฒนธรรมและพฤติกรรมและในทางที่เราอาจจะเกิดปัญญากว้างขวางต่อไปอีกเมื่ออ่านวรรณคดีนั้นๆ จบ
3. คุณค่าทางศีลธรรม วรรณคดีเรื่องหนึ่งๆ อาจจะมีคติหรือแง่คิดอย่างหนึ่งแทรกไว้
4. คุณค่าทางวัฒนธรรม กวีย่อมจะแต่งเรื่องที่เกี่ยวข้องถึงวัฒนธรรมของตนและในบางครั้งก็จะกล่าวถึงวัฒนธรรมของต่างประเทศที่ตนรู้และเข้าใจด้วย
5. คุณค่าทางประวัติศาสตร์ ทำให้ผู้อ่านรู้ความเป็นไปในสมัยนั้นและเกิดความภูมิใจในบรรพบุรุษ
6. คุณค่าทางจินตนาการ จินตนาการเกิดจากความนึกฝันออกไปถือว่าเป็นการลับสมอง ทำให้ประดิษฐ์กิจกรรมอะไรขึ้นมาได้
7. คุณค่าทางประสบการณ์ วรรณคดีย่อมให้ประสบการณ์แก่ผู้อ่านอย่างสมบูรณ์และมีระเบียบ

8. คุณค่าทางการรู้แจ้งในความเป็นจริง จะเกิดขึ้นหลังการอ่านอย่างใคร่ครวญแล้ว
9. คุณค่าทางทักษะเชิงวิจารณ์ จะไม่คำนึงถึงความมั่งคั่งของวรรณคดี
10. คุณค่าทางภาษาและเนื้อหาของวรรณคดีนั้นๆ

สายทิพย์ นุกุลกิจ (2533: 26) กล่าวว่า วรรณคดีมีคุณค่า 2 ประการคือ

1. คุณค่าภายในของวรรณคดี หมายถึง คุณค่าที่มีอยู่ในตัวของวรรณคดีเอง ได้แก่ คุณค่าทางอารมณ์ คุณค่าทางจินตนาการ คุณค่าทางความรู้ คุณค่าทางคติธรรม คุณค่าทางปัญญา หรือความคิด คุณค่าทางประสบการณ์ และคุณค่าทางวรรณศิลป์

2. คุณค่าภายนอกของวรรณคดี หมายถึง คุณค่าของวรรณคดีที่บุคคลภายนอกเป็นผู้กำหนดขึ้น อาจกำหนดโดยรู้สึกตัวหรือไม่รู้สึกตัวก็ได้ โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาคุณค่าของวรรณคดีจากสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

2.1 ความนิยมของผู้อ่าน ควรจะมีเป็นจำนวนมากและมีทุกระดับบุคคล

2.2 เวลา แม้เวลาจะล่วงผ่านไปนานเท่าไรก็ตาม ความนิยมของผู้อ่าน ควรจะมีอยู่เป็นอันมาก แต่การที่จะบอกว่า ความนิยมของผู้อ่านนั้น ควรจะมีจำนวนเท่าไรและเวลาต้องล่วงไปนานเท่าไรนั้น ยังไม่มีใครกำหนดไว้

2.3 ผู้สนับสนุนควรจะเป็นผู้มีความรู้หรือผู้มีอำนาจก็ได้

บรรเทา กิตติศักดิ์ และ กรรณิการ์ กิตติศักดิ์ (2542: 8-9) กล่าวถึงคุณค่าของวรรณคดีหลายประการดังนี้

1. วรรณคดีให้ความรู้หลายด้านเสริมสร้างสติปัญญาแก่ผู้อ่าน เช่น ทางด้านภาษาจะทำให้ผู้อ่านมีความรู้เกี่ยวกับความหมายของคำ การใช้ภาษาของแต่ละสมัย แบบแผนของฉันทลักษณ์ ทางด้านประวัติศาสตร์ พงศาวดาร และตำนานต่างๆ ซึ่งวรรณคดีบันทึกไว้อันอาจจะนำมาใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงได้บ้าง ทำให้ผู้อ่านสามารถนำความรู้ทางวรรณคดีไปใช้ประโยชน์ในเวลาเข้าสังคม

2. วรรณคดีให้คุณค่าทางด้านอารมณ์ต่างๆ เพราะวรรณคดีเป็นเรื่องศิลปะของการถ่ายทอดความรู้สึกและอารมณ์ด้วยวิธีการร้อยกรองถ้อยคำที่มีชีวิตจิตใจ ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตาม ได้รับสุนทรียภาพของวรรณคดี สุนทรียภาพของวรรณคดีไทยหรือวรรณคดี เกิดจากโวหาร 4 ประการ คือ

2.1 เสาวจน์ เป็นบทชมโฉม ชมความงดงามต่างๆ

2.2 นารีปราโมทย์ เป็นบทเกี้ยวพาราสี แสดงความรัก

2.3 พิโรธาทัง เป็นบทโกรธ ตัดพ้อต่อว่า

2.4 สล่ำปลึงพิไลย เป็นบทเศร้าโศก คร่ำครวญ เสียใจ

3. วรรณคดีจะช่วยสะท้อนสภาพชีวิต สังคม และวัฒนธรรมในสมัยของกวี ทำให้ผู้อ่านได้ทราบและเข้าใจ เช่น ความเป็นอยู่ของบรรพบุรุษ การดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ และค่านิยมต่างๆ กวีจะสอดแทรกคติธรรม สุภาษิต บทสอนใจ เป็นการสอนผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านมีจิตใจสูงขึ้นด้วย

4. วรรณคดีช่วยขัดเกลাজิตใจ และยกระดับจิตใจของผู้อ่านให้สูงขึ้น วรรณคดีย่อมกล่าวถึงชีวิตของมนุษย์ การอ่านวรรณคดีจึงทำให้ผู้อ่านมองเห็นชีวิตหลายลักษณะที่เป็นตัวอย่างของความทุกข์ ความสุข และปัญหาชีวิตต่างๆ ทำให้ผู้อ่านมองโลกมองชีวิตด้วยความเข้าใจมากขึ้น ผู้อ่านจะเข้าใจตนเองมากขึ้น และวรรณคดีจะสอดแทรกกติธรรม สุภาษิต บทสอนใจ เป็นการสอนผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านมีจิตใจสูงขึ้นด้วย

ฟองจันทร์ สุขยิ่ง และ คณะ (2551: 2-10) กล่าวถึงคุณค่าของวรรณคดีโดยสรุปดังนี้

1. คุณค่าด้านเนื้อหา

1.1 ได้รับความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ มากขึ้น ผู้อ่านจะได้รับความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณี สภาพสังคม การเมืองการปกครอง การดำรงชีวิตของคนในสมัยต่างๆ และความรู้อื่นๆ อีกมากมายจากการอ่านวรรณคดี

1.2 ได้รับประสบการณ์ เช่น การอ่านพระราชนิพนธ์เรื่องไกลบ้าน พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้เกี่ยวกับสภาพบ้านเมือง สถานที่ วัฒนธรรมประเพณีต่างๆ เหมือนกับได้ตามเสด็จไปด้วย

1.3 เกิดจินตนาการและพัฒนาความคิด จินตนาการเป็นภาพที่เกิดขึ้นในใจของผู้อ่านจากคำบรรยาย คำพรรณนาและคำอุปมาอุปไมยเปรียบเทียบจนเห็นภาพได้ชัดเจนโดยจินตนาการของแต่ละคนไม่เหมือนกันแต่เป็นสิ่งที่สวยงามและเป็นสิ่งที่มีค่าที่สุดที่ได้รับจากการอ่าน เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความคิดสร้างสรรค์ ผู้ที่อ่านวรรณคดีจะเกิดจินตนาการไปตามเนื้อเรื่องและทำให้เกิดผลงานด้านศิลปะแขนงอื่นๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ เป็นต้น

1.4 พัฒนาจิตใจผู้อ่าน วรรณคดีต่างๆ และวรรณกรรมปัจจุบันที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นหนังสือดี มีเนื้อหาสาระ มีเรื่องราวที่สนุก อ่านแล้วสบายใจ คลายเครียด โดยกวีนิพนธ์สามารถกล่อมเกลাজิตใจให้อ่อนโยน ให้ข้อคิดคติธรรม อีกทั้งสอนให้ประพฤติดี ประพฤติชอบ สร้างสรรค์จรโลงใจให้เกิดกำลังใจยามท้อแท้ ประกอบกับสามารถพัฒนาจิตใจ ยกระดับความรู้ ความคิดและสติปัญญาให้สูงขึ้น

2. คุณค่าด้านวรรณศิลป์

หนังสือที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นวรรณคดีหรือวรรณกรรมดีเด่นต้องมีกลวิธีการเขียนที่ดีและเหมาะสมกับรูปแบบของคำประพันธ์แต่ละประเภท การนำเสนอเรื่องราวไม่สับสนชวนให้น่าสนใจน่าติดตาม การใช้ภาษาสละสลวย ไพเราะ ทั้งถ้อยคำ เสียงและความหมายใช้สำนวนโวหารถูกต้อง เกิดความสนุกสนาน เกิดจินตนาการตามเนื้อเรื่อง ทำให้เพลิดเพลิน ได้รสไพเราะจากเสียงเสนาะและถ้อยคำ

การที่ผู้อ่านจะเกิดจินตนาการตามเนื้อเรื่องได้จะต้องเข้าใจการใช้สำนวนโวหาร และภาพพจน์เพื่อให้เห็นภาพ ได้ยินเสียง เกิดอารมณ์สะท้อนใจและมีความรู้สึกคล้อยตาม เช่น

2.1 การใช้โวหาร เช่น บรรยายโวหาร พรรณาโวหาร เทศนาโวหาร สาธกโวหาร อุปมาโวหาร เป็นต้น

2.2 การใช้ภาพพจน์ คือ การใช้สำนวนในการสร้างภาพในใจของผู้อ่านให้ชัดเจนตรงกับความคิด ความรู้สึกของกวี

2.3 การใช้เสียงสัมผัส นอกจากสัมผัสนอกซึ่งเป็นสัมผัสบังคับแล้ว วรรณคดีจะมีความไพเราะยิ่งขึ้นหากใช้สัมผัสใน คือสัมผัสสระและสัมผัสอักษร

3. คุณค่าด้านสังคม

3.1 คุณค่าด้านนามธรรม เป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้แต่สัมผัสได้ด้วยความรู้สึก เช่น ความดี ความชั่ว ค่านิยม จริยธรรมของคนในสังคม

3.2 คุณค่าด้านรูปธรรม เป็นสิ่งที่จับต้อง มองเห็นได้ สัมผัสด้วยกายได้ เช่น สภาพความเป็นอยู่ วิถีชีวิต การแต่งกาย การก่อสร้างทางวัตถุ

4. ข้อคิดที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

วรรณคดีนอกจากความบันเทิงเป็นหลักแล้ว ยังแฝงไปด้วยคติธรรม คำสอน และข้อคิดต่าง ๆ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยผู้เขียนนำเสนอผ่านฉาก ตัวละคร หรือองค์ประกอบส่วนอื่นของเรื่อง ในขณะที่เราอ่านวรรณคดี เราจะไม่รู้สึกว่ากำลังถูกสอนโดยตรง เนื่องจากผู้เขียนมีกลวิธีการนำเสนอที่น่าติดตาม ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ความรู้สึกคล้อยตาม วรรณคดีทุกเรื่องแฝงข้อคิดต่าง ๆ ที่ผู้อ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน โดยขึ้นอยู่กับวัยและประสบการณ์ของผู้อ่าน โดยวรรณคดีจะแฝงไว้ซึ่งข้อคิดที่แตกต่างกัน อันเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละเรื่อง เช่น

1. ด้านการศึกษา มีคำสอนที่ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของการศึกษา
2. ด้านการทำงาน สอนเรื่องการทำงานให้มีความเรียบร้อย
3. ด้านการดำรงชีวิตประจำวัน ให้คติสอนใจ สามารถนำความรู้ ความคิด

ไปใช้ได้ทันที

สรุปได้ว่า วรรณคดีมีคุณค่าในด้านการให้ความรู้ เสริมสร้างสติปัญญาแก่ผู้อ่าน มีคติธรรม คำสอน และข้อคิดที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิต และสร้างคุณค่าทางอารมณ์ ทำให้เกิดสุนทรียภาพจากการใช้ภาษาพัฒนาจิตใจ รวมทั้งมีคุณค่าทางสังคม ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณคดี

1.4 การจัดการเรียนการสอนวรรณคดี

การเรียนวรรณคดีนับได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งจากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีนั้น ครูผู้สอนควรมีกระบวนการสอนที่หลากหลาย ไม่ควรเน้นเฉพาะการบรรยาย หรือให้นักเรียนท่องจำ แต่ควรจัดการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิด และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนวรรณคดีไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิต

สมถวิล วิเศษสมบัติ (2525: 110-118) ได้เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีว่าการสอนวรรณคดีนั้นควรจะใช้วิธีการหลายวิธี ไม่เน้นในด้านการสอนแบบถอดความแบบครูบรรยายแต่ผู้เดียว หรือแบบให้นักเรียนท่องจำ ควรให้นักเรียนคิด ใช้เหตุผลศึกษาค้นคว้า และร่วมกิจกรรมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การสอนวรรณคดีด้วยวิธีการต่าง ๆ มีดังนี้

1. การสอนวรรณคดีด้วยวิธีการบรรยาย ยังมีส่วนดีและมีประโยชน์อยู่มากหากผู้สอนมีการวางแผนขั้นตอนในการสอนที่ถูกต้อง มีวัตถุประสงค์แน่นอนว่าในแต่ละคาบจะจัดกิจกรรมอย่างไรบ้าง ครูไม่ควรเป็นผู้ทำกิจกรรมเพียงคนเดียว ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างแข็งขัน

2. การสอนวรรณคดีด้วยการอภิปรายประกอบการบรรยาย เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นหลังจากที่ครูบรรยาย การอภิปรายทั้งชั้นหรืออภิปรายในกลุ่มย่อยก็ได้

3. การสอนวรรณคดีด้วยวิธีการอภิปราย การสอนด้วยวิธีการอภิปรายนี้อาจทำได้หลายวิธี

3.1 การอภิปรายเป็นคณะ โดยครูมอบหมายให้นักเรียนทั้งชั้นไปอ่านบทเรียนมาและจะมีนักเรียนกลุ่มหนึ่งประมาณ 5-6 คน ได้รับมอบหมายให้จัดการอภิปรายหน้าชั้น แสดงความคิดเห็นให้เพื่อนๆ ทั้งชั้นฟัง มีผู้ดำเนินการอภิปราย

3.2 การอภิปรายแบบปาฐกถาหมู่ การอภิปรายแบบนี้นักเรียนจำนวนประมาณ 5-6 คน จะได้รับมอบหมายให้ไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในเรื่องต่างๆ มาอย่างละเอียด และนำความรู้ที่ได้มาเสนอในชั้นเรียน การอภิปรายนี้เป็นทางการและมีความจริงจังมากกว่าการอภิปรายแบบแรก

3.3 การอภิปรายซักถาม การสอนวรรณคดีด้วยการอภิปรายแบบนี้ครูจะแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละประมาณ 7-8 คน มอบหมายให้ไปศึกษาค้นคว้าในเรื่องต่างๆ หลังจากที่ได้ไปศึกษาค้นคว้าและอภิปรายกลุ่มย่อยแล้วก็นำมาเสนอในชั้นเรียน

4. การสอนวรรณคดีด้วยวิธีการแก้ปัญหา การแก้ปัญหานี้เป็นทักษะสำคัญที่นักเรียนควรจะได้รับฝึกฝน เพราะในการดำเนินชีวิตของคนเรานั้นต้องผจญกับปัญหาอยู่เสมอ วรรณคดีเป็นแบบจำลองชีวิต การดำเนินเรื่อง พฤติกรรม กาดัดสินใจของตัวละคร บางครั้งตัวละครก็จะประสบปัญหา มีการตัดสินใจแก้ปัญหา ฉะนั้นครูควรจะได้ถือโอกาสฝึกฝนทักษะในการแก้ปัญหาให้มีขึ้นในตัวนักเรียน โดยอาศัยวรรณคดีเป็นสื่อกลาง

5. การสอนวรรณคดีด้วยการศึกษาค้นคว้า ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าจากแหล่งวิทยาการต่างๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อให้นักเรียนจะได้มีทักษะและนิสัยรักการค้นคว้า ศึกษาด้วยตนเอง การศึกษาค้นคว้านั้นอาจทำเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้

6. การสอนวรรณคดีด้วยวิธีแบ่งหมู่ทำงาน การสอนวรรณคดีด้วยวิธีแบ่งหมู่ทำงานจะช่วยให้นักเรียนรู้จักการทำงานร่วมกันเป็นหมู่ได้ดียิ่งขึ้น เมื่อนักเรียนเรียนจบแล้ว ครูอาจจะแบ่งหมู่มอบหมายให้นักเรียนทำงาน

7. การสอนวรรณคดีด้วยวิธีการแสดงหรือการละเล่น เป็นวิธีการเรียนที่ได้ผลวิธีหนึ่ง เพราะนอกจากบรรยากาศในการเรียนจะดี ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน เกิดความบันเทิงแล้ว ยังเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงอีกด้วย วิธีการที่ใช้ได้แก่ การแสดงบทบาทสมมติ การแสดงละคร และสถานการณ์จำลอง วิธีการดังกล่าวจะช่วยให้นักเรียนได้เข้าถึงวรรณคดีได้ดียิ่งขึ้น เพราะนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตัวของนักเรียนเอง ความรู้สึกคล้อยตามจึงเกิดขึ้นโดยง่าย

8. การสอนวรรณคดีด้วยวิธีการสอนเป็นคณะ การสอนเป็นคณะ เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนมีประสิทธิภาพในการเรียนยิ่งขึ้น เพราะการสอนเป็นคณะ คือการสอนที่จัดครูเป็นกลุ่มคณะประมาณกลุ่มละ 4-5 คน

9. การสอนวรรณคดีด้วยวิธีการตอบสนอง การสอนวรรณคดีโดยวิธีนี้เป็นผลเนื่องมาจากวิธีการเล่าและการตอบสนอง วิธีนี้เน้นทั้งตัวนักเรียนและเนื้อหาวิชาเป็นสำคัญ ครูพยายามให้นักเรียนมีส่วนร่วม โดยเฉพาะให้นักเรียนมีการตอบสนองให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ นักเรียนจะรู้สึกว่าคุณครูให้ความสำคัญที่คุณครูให้ความเอาใจใส่ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและครูก็จะยอมรับฟัง และเคารพความเห็นนั้นๆ การแสดงความคิดเห็นหรือพฤติกรรมที่แสดงออกนั้นนักเรียนทำได้โดยเสรี ไม่ต้องจำกัดอยู่เพียงกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น

10. การสอนวรรณคดีแบบหน่วย พยายามจัดการเรียนการสอนให้วรรณคดีสัมพันธ์กับหลักภาษาและทักษะการใช้ภาษา วิธีการดำเนินการก็คือ แทนที่จะสอนวรรณคดีตามที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียน ก็จัดทำเป็นหน่วย ตั้งชื่อหน่วยขึ้นใหม่ เมื่อเรียนจบแล้ว อาจใช้การสอนวรรณคดีแบบหน่วยเป็นการสรุปบทเรียนก็ได้

11. การสอนวรรณคดีในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน การจัดห้องแบบศูนย์การเรียนนี้คือ การแบ่งนักเรียนในห้องออกเป็นกลุ่มกิจกรรมประมาณ 4 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะเรียนเนื้อหาใช้สื่อการสอน และทำกิจกรรมแตกต่างกันออกไป การเรียนแบบนี้ นักเรียนจะเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงจากประสบการณ์ในการทำกิจกรรม

12. การสอนวรรณคดีโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ การสอนกลุ่มสัมพันธ์นั้นคือ การสอนเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความสัมพันธ์ สามารถอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข

สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์พรชัย (2538: 235) กล่าวถึงการสอนวรรณคดีว่า ครูควรเป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับวรรณคดีอย่างแท้จริงและจะต้องมีความรู้ความสามารถพิเศษ เช่น การพ้องร่ำ การขับร้อง การแสดงละคร และความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย ต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการสอนวรรณคดี และพยายามปลูกฝังให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อวรรณคดี ในการสอนวรรณคดีควรคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนตลอดจนความสนใจและความต้องการของนักเรียน ในการสอนทุกครั้งควรเขียนเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมไปด้วย เพราะจะช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปตามเป้าประสงค์ที่ได้ไว้ ควรใช้วิธีการสอนหลายๆวิธีให้นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมให้มากที่สุดเท่าที่ทำได้ ควรเน้นมโนทัศน์มากกว่าเนื้อหา มุ่งให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดความสุขความจรรโลงใจ โดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี โดยไม่ต้องเกิดความกังวลว่าความคิดของตนเองจะไม่สอดคล้องกับครู ครูเองก็ควรเป็นผู้มีใจกว้างยอมรับฟัง และเคารพความคิดเห็นของนักเรียน พยายามสนับสนุนทุกวิถีทางที่จะทำให้นักเรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น และมีความเป็นตัวของตัวเองอย่างเต็มที่

กระทรวงศึกษาธิการ,เสนอแนวการสอนวรรณคดีในเอกสารการจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ. 2546: 331-334) ครูผู้สอนควรคำนึงในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีประเภทต่างๆ ต่อไปนี้

1. วรรณคดีเป็นผลผลิตที่สำคัญของภาษา เป็นผลงานที่นำภาษามาร้อยเรียงอย่างประณีตงดงาม การศึกษาวรรณคดีให้ได้รับรู้ได้รู้คุณค่าของวรรณคดีจึงต้องอาศัยทักษะต่างๆทางภาษาเป็นสำคัญ ได้แก่ การอ่านวิเคราะห์ด้วยตนเอง การฟังผู้อื่นอ่านออกเสียง ฟังการอภิปราย การเล่าถึงวรรณคดี การพูดเกี่ยวกับวรรณคดีที่อ่านมาแล้ว เช่น การเล่า การพูดแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การพูดแสดงทรรศนะ ส่วนการเขียนเกี่ยวกับวรรณคดีก็มีมากด้วยเช่นกัน เช่น บันทึกเรื่องที่ได้อ่าน ฟัง ย่อเรื่อง เขียนแสดงความคิดเห็น เขียนรายงานเรื่องที่ได้อ่านเกี่ยวกับวรรณคดีที่เรียน การดูก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนวรรณคดี เช่น การดูภาพฝาผนัง ภาพเขียน ละคร โขนล้วนมีประโยชน์กล่าวโดยรวมได้ว่าการเรียนวรรณคดีเป็นบูรณาการทักษะทางภาษาทั้ง 4 รวมทั้งการดูแลสุขภาพกับการคิด การจัดการเรียนการสอนจึงควรส่งเสริมให้เกิดการบูรณาการดังกล่าว เพื่อให้เกิดสัมฤทธิ์ผล

2. การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีประเภทร้อยกรอง การอ่านออกเสียงเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะบทร้อยกรองมีความไพเราะ อันเกิดจากการที่ผู้ประพันธ์คัดสรรนามาบรรจงจัดร้อยเรียงเป็นวรรคเป็นบทตามกฎเกณฑ์ของฉันทลักษณ์ ร้อยกรองแต่ละประเภทจะกำหนดจำนวนคำ จำนวนวรรค เสียงสัมผัส เสียงสูงต่ำ เสียงหนักเบา ที่ผสมผสานกันแล้วเกิดจังหวะ ลีลา การกระทบกระทั่งของเสียง ทำให้เกิดความไพเราะ ดังนั้นการอ่านร้อยกรองจึงควรอ่านออกเสียง อักษรชัดเจน (ช่วยการอ่านออกเสียงให้ชัดด้วย) ควรพินิจคำในบทร้อยกรอง อ่านให้มีลีลาจังหวะตามเนื้อความ อาจเป็นจังหวะเนิบช้า อ่อนโยน หรือคึกคักสนุกสนาน หรือกระชั้นกระชาก ข้อสำคัญให้ทุกคนในชั้นเรียนมีโอกาสได้อ่าน อาจอ่านเป็นกลุ่มเป็นแถว อ่านเดี่ยว อ่านทั้งชั้นสลับกันไป เมื่อนักเรียนสามารถอ่านถูกจังหวะแล้ว ควรฝึกอ่านทำนองเสนาะ

3. การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีเรื่องยาวที่ตัดตอนมาให้เรียน สำหรับนักเรียนชั้นเล็ก ครูอาจเล่าเรื่องก่อนถึงตอนที่อ่าน เพื่อช่วยให้เข้าใจเรื่อง ถ้าครูมีวิธีการเล่าที่สนุกสนานจะจูงใจนักเรียนให้อยากเรียนมากขึ้น การเล่านั้นไม่ควรฟังไปเรื่อย ๆ แต่ต้องกำหนดให้ฟังอย่างมีจุดหมาย เช่น ฟังแล้วตอบคำถามได้ หรือฝึกบันทึกจากการฟังไปด้วย เป็นต้น นักเรียนชั้นโต ครูอาจนำเรื่องย่อมาให้อ่านหรือกำหนดให้เล่า แต่การเล่าของครู ถ้าเล่าอย่างมีชั้นเชิงก็จะทำให้นักเรียนกระตือรือร้น อยากอ่านต่อได้มาก

ในการเรียนการสอนวรรณคดีเรื่องยาว ครูไม่ควรกังวลเรื่องศัพท์มากเกินไป นำศัพท์มาสอนก่อนอย่างละเอียด หรือเกณฑ์ให้นักเรียนหาศัพท์มาก่อน ใช้เวลาเรื่องศัพท์มากจนนักเรียนเบื่อเพราะมีแต่คำที่ไม่รู้จัก ขั้นต้นควรให้นักเรียนอ่านไปเรื่อยๆก็พอเข้าใจได้ โดยทั่วไปคำที่ยากหรือพ้องสัมผัสจะมีคำอธิบายไว้แล้ว นักเรียนจะอ่านได้เองต่อเมื่อทำกิจกรรม อาจมอบหมายให้รวบรวมคำศัพท์ที่มีความหมายทำนองเดียวกันไว้ด้วยกัน ส่วนคำทั่วไปอาจให้แบ่งกันหาคำศัพท์ตามจำนวนหน้า ยกเว้นคำที่ไม่มีในพจนานุกรม ครูอาจช่วยเหลือบอกแหล่งค้นคว้าให้

4. ในการเรียนการสอนวรรณคดีประเภทเนื้อเรื่อง ครูควรให้นักเรียนได้รับการฝึกให้พินิจตัวละครอย่างละเอียด โดยเฉพาะตัวละครเอก ให้สังเกตคำพูด ความคิด การกระทำของตัวละครทุกตัวและทำความเข้าใจว่าเหตุใดตัวละครจึงทำเช่นนั้น และพิจารณาว่าตัวละครต่าง ๆ นั้นมีความเกี่ยวข้องกันเชื่อมโยงกันอย่างไร นอกจากนี้ควรพิจารณาฉากในเรื่อง ฉากหมายถึง เวลา และสถานที่ที่เรื่องเกิดขึ้น การเข้าใจฉากจะทำให้เข้าใจบรรยากาศของเรื่องเพิ่มขึ้นด้วย

เมื่อให้นักเรียนอ่านวรรณคดีประเภทมีเนื้อเรื่อง จบไปตอนหนึ่งๆ ควรให้นักเรียนได้พินิจด้วยว่าได้ข้อคิดอะไรจากตอนที่อ่านนั้น การส่งเสริมให้นักเรียนคิด ครูอาจช่วยด้วยการตั้งคำถามก็ได้ นักเรียนอาจคิดต่างกันหรือคิดต่างจากครู ครูควรให้อิสระในการคิด แต่ควรให้นักเรียนคิดโดยมีเหตุผลประกอบว่าเหตุใดจึงคิดเช่นนั้น

นอกจากข้อคิดจากเรื่องที่อ่าน ครูควรให้นักเรียนสังเกตรายละเอียดต่างๆ ของเรื่องที่อ่านว่ามีสิ่งใดที่ต่างจากปัจจุบัน ผู้ประพันธ์ได้สอดแทรกสิ่งใดไว้บ้าง เช่น ความคิด ความเชื่อ ความเป็นอยู่ของคนสมัยก่อน เพื่อจะได้มีหัวข้อในการสนทนาเปรียบเทียบความแตกต่างของสมัยที่อ่านในเรื่องกับสมัยปัจจุบัน

ยังมีอีกสิ่งหนึ่งที่ครูควรแนะนำให้นักเรียนพินิจคือ การพินิจบทประพันธ์ พินิจว่าคำประพันธ์บทใด วรรคใดที่นักเรียนชื่นชอบเป็นพิเศษ อาจชอบความกระชับของบทร้อยกรอง คือเขียนสั้นๆ มีเนื้อความคมคายใช้คำ น้อยได้ความมาก มีเสียงของคำไพเราะ มีการเลียนเสียงธรรมชาติ มีการเปรียบเทียบที่น่าสนใจ มีข้อคิดให้นักเรียนเลือกตามความพอใจ พร้อมทั้งชี้แจงแก่เพื่อนๆ ได้ว่าเหตุใดจึงชอบคำประพันธ์บทนั้นหรือวรรคนั้นเป็นพิเศษ

นอกจากการพินิจบทประพันธ์ ครูอาจให้นักเรียนทำกิจกรรมการเขียนเชิงสร้างสรรค์ เช่น นำเรื่องมาเขียนใหม่เป็นบทละครสั้นๆ สำหรับแสดงในกลุ่ม หรือนำมาเป็นข้อความประกอบภาพ หรือจัดทำเป็นการ์ตูนแบบต่างๆ มีภาพและข้อความ การเรียนวรรณคดีจึงสามารถบูรณาการกับวิชาอื่นๆ ได้ เช่น ศิลปะการวาดภาพ ดนตรี การร้องเพลง นาฏศิลป์ การรำรายรำต่างๆ วรรณคดีบางเรื่องอาจนำมาแสดงละคร ถ้ามีโอกาสควรจัดให้นักเรียนได้ดูและแสดงความคิดเห็นเชิงเปรียบเทียบเรื่องวรรณคดีจากการอ่านและการดู ก็จะทำให้เกิดความคิดกว้างขวางขึ้น

กรมวิชาการ (2546: 33) ได้เสนอวิธีสอนวรรณคดีสรุปดังนี้

1. อ่านเข้าใจ การอ่านเข้าใจนับเป็นขั้นตอนแรกในการสอนวรรณคดีและวรรณกรรม ซึ่งครูต้องเตรียมการสอนโดยอ่านวรรณกรรมที่จะสอนนั้นให้เข้าใจและจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเข้าใจด้วย ดังนี้

1.1 เข้าใจเรื่อง สามารถจับใจความสำคัญและรายละเอียดของเรื่องได้ สามารถตอบคำถามได้ว่า เรื่องนั้นคือเรื่องอะไร กล่าวถึงใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำอย่างไร และผลของการกระทำนั้นเป็นอย่างไร

1.2 เข้าใจศัพท์ คือ สามารถเข้าใจความหมายของศัพท์ยากหรือศัพท์ต่างยุคสมัย

2. ได้เสียงเสนาะ การสอนวรรณคดีและวรรณกรรม ไม่ว่าจะเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรองล้วนมีเสียงเสนาะของบทประพันธ์ หากจะยกตัวอย่างให้นักเรียนเข้าใจถึงความสำคัญของเสียง ก็ทำได้โดยยกตัวอย่างข้อความมาสักประโยค แล้วครูอ่านออกเสียงแตกต่างกันเป็นอ่านออกเสียงธรรมดา กับอ่านออกเสียงตามอารมณ์ของข้อความ นักเรียนจะพบว่าเสียงเสนาะของข้อความนั้นอยู่ที่ลีลาการอ่านออกเสียงให้เหมาะสมกับข้อความ

3. เจาะแนวคิดสำคัญ การสอนให้นักเรียนสามารถจับแนวคิดสำคัญของเรื่อง (theme) ได้ จะต้องให้นักเรียนอ่านเข้าใจเสียก่อน แล้วจากนั้นสามารถที่จะประมวลเรื่องที่อ่านทั้งหมดเพื่อวิเคราะห์ดูว่าสาระต่างๆ ทั้งหลายของเรื่องที่อ่าน ต่างมุ่งสู่ประเด็นเดียวกันอย่างไร หากสามารถวิเคราะห์และจับสาระที่หลากหลายของเรื่องได้ว่า ทำยที่สุดแล้วสาระเหล่านั้นมุ่งสู่ผลอย่างเดียวกันก็แสดงว่าผู้อ่านมีศักยภาพในการอ่านสูงในระดับที่สามารถวิจิจฉัยสารได้ สามารถที่จะเชื่อมโยงสาระหรือเหตุการณ์ต่างๆ ในเรื่อง และสามารถอธิบายสาระหรือเหตุการณ์ต่างๆ นั้นได้อย่างมีเหตุผล การสอนจับแนวคิดสำคัญอาจทำได้โดยครูคอยกระตุ้นหรือแนะวิธีคิดพิจารณาสาระสำคัญให้นักเรียนค้นพบด้วยตนเองได้โดยง่าย ก็จะทำให้นักเรียนภูมิใจ จากนั้นจึงกระตุ้นให้คิดต่อว่า สาระสำคัญเหล่านั้นมีมุ่งสู่ผลอย่างเดียวกันคืออะไร ทั้งนี้อย่าลืมชี้ให้นักเรียนเข้าใจว่าสาระสำคัญอาจมีได้หลายประเด็น แต่แนวคิดสำคัญจะต้องมีเพียงประเด็นเดียวเท่านั้น

4. หมั่นวิเคราะห์วิจิจฉัย การสอนให้นักเรียนรู้จักวิเคราะห์วิจิจฉัยคือ การสอนให้นักเรียนสามารถแยกแยะและพิจารณาเรื่องที่อ่านได้ทั้งรูปแบบ เนื้อหา กลวิธีและการใช้ภาษาว่าแต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดอย่างไร

5. ใส่ใจวิพากษ์วิจารณ์ การสอนให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องที่อ่านมีความสำคัญ เมื่อสามารถวิเคราะห์วิจิจฉัยรายละเอียดต่างๆ และสามารถแสดงให้เห็นความประสานสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ เหล่านั้นได้อย่างมีเหตุผลเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน เพื่อแสดงความคิดเห็นของตนประกอบได้อย่างกลมกลืนแล้ว ก็เรียกว่า วิพากษ์วิจารณ์ การสอนในขั้นนี้หากมุ่งที่จะเน้นให้นักเรียนเขียนบทวิจารณ์ อาจจะเป็นเรื่องยากเกินไป แต่ครูผู้สอนสามารถเลือกใช้กลวิธีการสนทนา ชักถาม หรือใช้บทบาทสมมติ เช่น สมมติว่า ถ้านักเรียนเป็นตัวละครนั้นๆ นักเรียนจะหาทางออกของปัญหาอย่างไร เหตุใดจึงเลือกทางออกเช่นนั้น แล้วร่วมกันแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องที่อ่าน กันนับได้ว่าเป็นการสอนวิจารณ์ในระดับหนึ่ง

6. ประสานกิจกรรม หากครูผู้สอนรู้จักเลือกกิจกรรมต่างๆ ใช้ประกอบการเรียนการสอนวรรณคดีและวรรณกรรม จะทำให้การเรียนการสอนสนุกสนานและน่าสนใจยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาและจำเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้นด้วย กิจกรรมในการสอนวรรณคดี เช่น กิจกรรมบทบาทสมมติ กิจกรรมการแสดงละคร กิจกรรมขับร้องพ้องรำ กิจกรรมวาดภาพ กิจกรรมค้นคว้า กิจกรรมหาปัญหา

7. สัมพันธ์เนื้อหา การเรียนการสอนวรรณคดีและวรรณกรรมให้สัมพันธ์เนื้อหาอื่นๆ ทั้งในวิชาเดียวกันและต่างวิชา เช่น สอนให้สัมพันธ์กับราชาศัพท์ สอนให้สัมพันธ์กับหลักภาษา สอนให้สัมพันธ์กับเนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนวรรณคดี ควรจัดกิจกรรมที่หลากหลายกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ควรศึกษาเนื้อหา วรรณศิลป์ ข้อคิดต่างๆ โดยไม่เน้นการหาความหมายของคำศัพท์มากเกินไปและควรให้ผู้เรียนได้ซาบซึ้งกับความไพเราะของวรรณคดีจากเสียงเสนาะที่ปรากฏในบทประพันธ์ ในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดี ควรมีลำดับขั้นตอนตั้งแต่การอ่านเข้าใจ จนถึงการศึกษาวิเคราะห์ วิพากษ์ ประเมินค่าเรื่องที่อ่านได้ กระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจศึกษาค้นคว้า แสดงความคิดเห็น และปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อวรรณคดี

1.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนวรรณคดีไทย

พัลลภ พุฒตาล (2545) ได้วิจัยเรื่อง ผลของการใช้รูปแบบการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสอนวรรณคดีไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการอ่านวรรณคดีไทยของนักเรียนที่เรียนวรรณคดีไทยเรื่องพระอภัยมณีที่ได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ผลการวิจัยสรุปได้ว่านักเรียนที่ได้รับการสอนวรรณคดีไทยโดยใช้รูปแบบพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีความสามารถทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการคิดอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมันตา วีรกุล (2547) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านวรรณคดีไทยอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีสอนตามแนวคิดหมวกหกใบกับวิธีสอนแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์การอ่านวรรณคดีไทยอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนกลุ่มทดลองแตกต่างกับกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยนักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนตามแนวคิดหมวกหกใบมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบปกติ

ขวัญชนก นัยจรรย์ (2551) วิจัยเรื่องผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยวิธีวิจัยที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนด้วยวิธีวิจัยแตกต่างจากนักเรียน ที่เรียนด้วยการเรียนการสอนแบบปกติโดยนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนด้วยวิธีวิจัยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ .05

ปริญญา ปันสุวรรณ์ (2553) ได้วิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ 2 กับแบบปกติ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนวรรณคดีไทย พบว่าการเรียนการสอนวรรณคดีไทยให้เกิดประสิทธิภาพนั้น ผู้สอนควรมีกลวิธีในการสอนที่น่าสนใจ เหมาะสมกับผู้เรียนและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถพัฒนาทักษะด้านต่างๆของผู้เรียนได้ ดังนั้น ผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจในวรรณคดี และการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

2.1 ความเป็นมาของทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

จุดเริ่มต้นของทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน เกิดจาก Louise Rosenblatt ได้พัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับการอ่านวรรณคดี โดยในปี ค.ศ.1938 Louise Rosenblatt ได้เขียนหนังสือชื่อ “Literature as Exploration” Rosenblatt เชื่อว่าผู้อ่านแต่ละคนสามารถแปลความหมายจากตัวบทได้แตกต่างกัน โดย Rosenblatt ได้ทำการทดลองและทำทฤษฎีการวิจารณ์วรรณคดีแนวใหม่ที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1910 ซึ่งการวิจารณ์แนวใหม่ให้ความสำคัญในการวิเคราะห์ตัวบทจาก องค์ประกอบของเรื่อง เช่น โครงเรื่อง ตัวละคร จุดมุ่งหมายของเรื่อง แก่นเรื่อง และภาษาเชิงเปรียบเทียบ โดยไม่ให้ความสำคัญกับผู้อ่าน ในทางตรงกันข้าม Rosenblatt เชื่อว่าผู้อ่านและตัวบทมีความสำคัญเท่าเทียมกัน และยืนยันว่าประสบการณ์ของผู้อ่านมีอิทธิพลต่อการเข้าถึงประสบการณ์ในวรรณคดี

ทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน เน้นกระบวนการอ่าน ทำให้เห็นกระบวนการอ่านที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านกับตัวบท ซึ่งผู้อ่านจะนำประสบการณ์ ความเชื่อ สมมติฐานทัศนคติของตนที่มีต่อตัวบทและสร้างความหมายจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับตัวบท

โรเซนแบลท (Rosenblatt. 1995: 24) กล่าวว่า วรรณกรรมหรือบทกวี เป็นเพียงหยดหมึกบนกระดาษ จะมีค่าต่อเมื่อผู้อ่านสร้างความหมายระหว่างตัวบทกับผู้อ่าน โดยเชื่อมโยงประสบการณ์ในชีวิตของตนกับเรื่องราวในวรรณคดี

ทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ได้รับความนิยมนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดี เปลี่ยนจากการอ่านวรรณคดีเพื่อเน้นเนื้อเรื่อง เป็นการอ่านวรรณคดีที่ผู้อ่านมีอิสระในการอ่าน และซึมซับสุนทรียภาพจากวรรณคดีด้วยประสบการณ์ของตนเอง

2.2 สาระสำคัญของทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

พรทิพย์ ศิริสมบุรณ์เวช (2547: 37) ได้สรุปสาระสำคัญของทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านของ Rosenblatt ดังนี้

1. วรรณคดีคือสิ่งที่เร้าที่กระตุ้นความสนใจของผู้อ่าน และทำให้ผู้อ่านเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของตนกับความหมายของคำในเนื้อเรื่อง
2. ผู้อ่านจะนำประสบการณ์เดิมของตนมาสัมพันธ์กับตัวบท และสร้างประสบการณ์ใหม่จากความทรงจำ ความคิด และความรู้สึก ความหมายในวรรณคดีจึงเกิดจากตัวบทและประสบการณ์ของผู้อ่าน
3. ผู้อ่านมีหน้าที่ตีความตัวบท ตัวบทมีหน้าที่สร้างปฏิกิริยาตอบสนองให้เกิดกับผู้อ่านเป็นรายบุคคล
4. ความเข้าใจในการอ่านวรรณคดีไม่ได้เกิดขึ้นในลักษณะโดดเดี่ยว แต่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น
5. การเข้าใจวรรณคดีเป็นประสบการณ์ส่วนบุคคล ประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นหัวใจของการสร้างประสบการณ์ทางวรรณคดี

6. ประสบการณ์จากการอ่านวรรณคดี เกิดจากการตีความของผู้เรียนแต่ละคน และการขยายขอบเขตความเข้าใจ โดยแสดงความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่น เมื่อผู้เรียนได้คิดไตร่ตรองวรรณคดี ผู้เรียนจะสามารถพัฒนานิสัยรักการอ่านได้อย่างยั่งยืนตลอดชีวิต

7. การอ่านวรรณคดี คือ การสร้างประสบการณ์ระหว่างผู้อ่านกับตัวบท ผู้อ่านจะเติมความคิดของตนลงไปในตัวอักษร ตัวอักษรจึงเป็นสื่อสร้างความคิดและความรู้สึกของผู้อ่าน ผู้อ่านจะเข้าถึงวรรณคดีโดยใช้ความคิดอารมณ์ และประสบการณ์เดิมของตน วรรณคดีมีหน้าที่สร้างประสบการณ์ใหม่ให้ผู้อ่าน และตัวบทมีหน้าที่สร้างความหมายในวรรณคดี

เบลสเลอร์ (Bressler. 1994: 47-49) กล่าวถึงสาระสำคัญของทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน สรุปได้ดังนี้ กระบวนการอ่านเกี่ยวข้องกับผู้อ่านและตัวบท โดยตัวบททำหน้าที่เป็นสิ่งที่เร้าถึงประสบการณ์ในชีวิตจริงและประสบการณ์จากการอ่านที่ผ่านมาของผู้อ่าน ซึ่งจากประสบการณ์นี้ทำให้ผู้อ่านสร้างความหมายใหม่ให้เกิดขึ้นจากตัวบท โดยประสบการณ์ทางวรรณคดีจะเกิดขึ้นเมื่อผู้อ่านมีปฏิสัมพันธ์กับตัวบท ผู้อ่านจึงมีความสำคัญในการอ่านและการสร้างความหมายในวรรณคดี

กันนิง (Gunning. 2003: online) กล่าวว่า ในระหว่างการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ผู้อ่านจะเกิดการเชื่อมโยงกับตัวบทด้วยพื้นฐานความรู้เดิมในการคาดเดาความหมายของตัวบท

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านเป็นการให้ผู้อ่านนำประสบการณ์เดิมของตนเชื่อมโยงกับวรรณคดีและสร้างประสบการณ์ใหม่ และทำให้ผู้อ่านถึงในวรรณคดีและเกิดสุนทรียภาพจากวรรณคดี

2.3 การจัดการเรียนการสอนวรรณคดีตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

ในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน มีนักวิจัยและนักวิชาการกล่าวไว้ดังนี้

พรทิพย์ ศิริสมบุรณ์เวช (2547: 45-46) ได้สรุปหลักการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ดังนี้

1. ศักยภาพในการตอบสนองต่อวรรณคดีของผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ผู้สอนควรสร้างความมั่นใจให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการตอบสนองต่อวรรณคดี
2. การเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียนค้นพบคำตอบมากกว่าการบอกคำตอบให้ผู้เรียนจดจำ และเน้นการคิดเกี่ยวกับมโนทัศน์ หรือสาระของวรรณคดีมากกว่าการอ่านเอาเรื่อง
3. การเรียนการสอนเน้นการเรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในชั้นเรียน บรรยากาศในชั้นเรียนควรมีความเป็นมิตร และมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น เน้นการเรียนรู้เป็นกลุ่มหรือเป็นคู่ และการเรียนรู้รายบุคคล
4. การเรียนการสอนเน้นการเขียนบันทึกการตอบสนอง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดไตร่ตรอง เนื้อเรื่อง เหตุการณ์ และพฤติกรรมของตัวละคร แล้วแลกเปลี่ยนกันอ่านบันทึกการเรียนรู้
5. การเรียนการสอนเน้นการนำประสบการณ์เดิมของผู้เรียนมาเชื่อมโยงกับเนื้อเรื่องวรรณคดี ผู้เรียนมีอิสระในการเลือกหนังสือที่ตนสนใจ เพื่อให้สอดคล้องกับประสบการณ์ในชีวิตจริง

พรทิพย์ ศิริสมบุรณ์เวช (2547: 149) ได้พัฒนารูปแบบทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน โดยนำแนวทางการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านมากำหนดเป็นขั้นตอนการเรียนการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านได้ 5 ขั้นตอนดังนี้

- ขั้นที่ 1 สร้างความเข้าใจเบื้องต้นในการอ่าน
- ขั้นที่ 2 เชื่อมโยงประสบการณ์
- ขั้นที่ 3 เรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์
- ขั้นที่ 4 ให้และรับข้อมูลป้อนกลับ
- ขั้นที่ 5 ทบทวนและเขียนบันทึกการตอบสนอง

พรทิพย์ ศิริสมบุรณ์เวช (2547: 150) ได้อธิบายแนวทางการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านดังนี้

1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนอ่านวรรณคดีและสร้างความเข้าใจวรรณคดี โดยนำประสบการณ์เดิมของตนมาเชื่อมโยงกับประสบการณ์ในวรรณคดี
2. ผู้สอนยอมรับการสร้าง ความเข้าใจวรรณคดีของผู้เรียนแต่ละคน โดยปราศจากอคติ และไม่นำไปเปรียบเทียบกับความเข้าใจวรรณคดีของผู้เรียนคนอื่นๆ หรือคำตอบสำเร็จรูปของผู้สอน
3. จัดสภาพการเรียนการสอนที่มีบรรยากาศของความเป็นประชาธิปไตย โดยการให้เสรีภาพแก่ผู้เรียนในการแสดงความรู้ความเข้าใจ และความคิดเห็นของตนที่มีต่อวรรณคดี
4. ผู้สอนสนใจพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนรายบุคคลมากกว่าการเปรียบเทียบศักยภาพของผู้เรียนคนอื่น
5. จัดสภาพการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์จากการอ่านวรรณคดีโดยการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น
6. ส่งเสริมให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์การอ่านวรรณคดีโดยการให้และรับข้อมูลป้อนกลับ (feedback) ซึ่งกันและกัน
7. ผู้สอนแลกเปลี่ยนประสบการณ์การอ่านวรรณคดีกับผู้เรียนโดยให้ข้อมูลป้อนกลับในชั้นเรียน
8. ผู้เรียนแต่ละคนทบทวนความรู้ ความเข้าใจวรรณคดีแล้วเขียนบันทึกการเรียนรู้อื่น เพื่อแสดงการตอบสนองต่อวรรณคดี
9. ผู้เรียนจับคู่แลกเปลี่ยนกันอ่านบันทึกการเรียนรู้อื่นและให้ข้อมูลป้อนกลับซึ่งกันและกัน
10. ผู้สอนอ่านบันทึกการเรียนรู้อื่นของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อพิจารณาระดับการคิดไตร่ตรอง และการตอบสนองต่อวรรณคดี แล้วให้ข้อเสนอแนะในบันทึกการเรียนรู้อื่น

อานูภาพ เอื้อยฉิมพลี (2550: 55-56) นำทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านของ Rosenblatt มาทำการสังเคราะห์ สรุปรูปเป็นขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านได้ดังนี้

1. ขั้นก่อนอ่าน ผู้สอนกระตุ้นภูมิหลังของผู้เรียน ความรู้ และประสบการณ์ ที่เกี่ยวข้องกับตัวบท โดยใช้กลวิธีต่างๆ เช่น การถามคำถาม การอภิปราย การระดมสมอง ในส่วนของคำศัพท์ที่ผู้เรียนไม่คุ้นเคย การใช้ภาษาที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่องของตัวบทจะใช้วิธีการอภิปราย

2. ขั้นขณะอ่าน ผู้เรียนอ่านตัวบทในชั้นเรียน และคิดคำตอบสำหรับการตอบสนองต่อตัวบทเบื้องต้น

3. ขั้นหลังอ่าน ผู้เรียนเขียนแสดงการตอบสนองต่อตัวบทเบื้องต้น โดยตอบคำถามที่ผู้สอนได้แนะเป็นแนวทางไว้ ในขั้นหลังการอ่านประกอบด้วยกระบวนการดังนี้

3.1 การตอบสนองแบบกลุ่ม

- แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 4-5 คน
- นักเรียนแสดงความคิดเห็นและอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์

จากการอ่านตัวบทภายในกลุ่มของตน

- แต่ละกลุ่มเลือกตัวแทนนำเสนอ

3.2 การอภิปรายรวมชั้นเรียน

- นักเรียนแสดงความคิดเห็นจากการอภิปรายกลุ่มให้ครูและเพื่อน

ร่วมชั้น

3.3 การตอบสนองขั้นสุดท้าย

- นักเรียนเขียนประสบการณ์ที่ได้จากการอ่านตัวบทแสดงถึงการตอบสนองขั้นสุดท้ายลงในใบงาน

- ครูสรุปบทเรียนและให้ผลสะท้อนกลับถึงการตอบสนองของนักเรียน

เนตรนภา ประสิทธิ์ (2553:12) ได้นำทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านของ Rosenblatt มาสังเคราะห์สร้างรูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมของตนเองมาเชื่อมโยงกับวรรณคดี ผู้เรียนมีอิสระในการคิด และแสดงความรู้สึกและมุ่งเน้นให้เกิดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 เรียนรู้หลักการอ่านวรรณคดีร้อยกรอง

ขั้นที่ 2 อ่านวรรณคดีร้อยกรอง

ขั้นที่ 3 บันทึกความรู้ที่ได้รับจากการอ่าน

ขั้นที่ 4 ร่วมมือ – แลกเปลี่ยน ประสานองค์ความรู้

ขั้นที่ 5 นำเสนอผลงาน

ขั้นที่ 6 ประเมินผลการเรียนรู้

โรเซนแบลท (พรทิพย์ ศิริสมบุญเวช. 2547: 39; อ้างอิงจาก Rosenblatt. 1995) กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านสรุปได้ดังนี้

1. ผู้สอนวรรณคดี ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักว่าสิ่งสำคัญที่สุดในการเรียนวรรณคดี คือ การเข้าใจชีวิตมนุษย์และสังคม

2. การสอนวรรณคดีควรพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ให้ผู้เรียนสร้างความหมายและคิดไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณด้วยตนเอง

3. ผู้เรียนควรมีอิสระในการแสดงปฏิกิริยาตอบสนอง ผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความเข้าใจ และเกิดการตอบสนองต่อวรรณคดีตามศักยภาพของแต่ละคน ควรสร้างบรรยากาศ หรือสถานการณ์การเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกอบอุ่นและอิสระในการแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น ผู้สอนจะต้องพยายามสร้างนิสัยรักการอ่านและทัศนคติในการวิพากษ์วิจารณ์ และส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความเข้าใจวรรณคดีในบริบทของอารมณ์และความสนใจใฝ่รู้ของผู้เรียน บรรยากาศการเรียนการสอนที่อิสระ ผ่อนคลาย และปลอดภัย จะทำให้ผู้เรียนแสดงการตอบสนองต่อวรรณคดีอย่างเป็นธรรมชาติ โดยไม่เสแสร้งแกล้งทำ

โพรบส์ (Probst. 1987: online) อธิบายแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน สรุปได้ดังนี้

1. การอภิปรายเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ในการสร้างการตอบสนองต่อวรรณคดี ในชั้นเรียนควรมีการอภิปรายทั่วไป เพื่อนำไปสู่ข้อสรุป ผู้สอนควรแสดงให้ผู้เรียนเห็นว่าความคิดของผู้เรียนไม่มีถูกหรือผิด เพื่อให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดของตน โดยปราศจากความกังวล ชั้นเรียนควร มีบรรยากาศของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ผู้สอนและผู้เรียนควรสร้างความเข้าใจร่วมกันมากกว่าการโต้แย้ง

2. การสอนวรรณคดีควรเน้นให้ผู้เรียนสร้างความหมายด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคลผู้สอนไม่ควรสรุปบทเรียนหรือบอกคำตอบแก่ผู้เรียน แต่ควรให้ผู้เรียนคิดหาคำตอบเองและยอมรับคำตอบของผู้เรียน

3. ผู้สอนควรนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่อง เพื่อให้ผู้เรียนคิดไตร่ตรองและอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ผู้สอนควรเน้นอิสรภาพทางความคิดของผู้เรียน และให้ผู้เรียนทบทวนเนื้อเรื่องและประเด็นจากการอภิปรายในชั้นเรียนโดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของตน

4. การเขียนบันทึกการเรียนรู้อาจเป็นสิ่งจำเป็นในการสะท้อนการตอบสนองของผู้เรียน เพราะเป็นเครื่องมือที่ช่วยผู้เรียนในการแสดงความรู้สึก ความคิดเห็นและแสดงความเข้าใจความหมายของวรรณคดีได้ชัดเจนขึ้น

บีช (Beach. 1993) ได้อธิบายการนำทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยมีขั้นตอนสรุปได้ดังนี้

ทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งในการตอบสนองต่อวรรณคดีของผู้อ่านแต่ละคนมีความหลากหลาย ซึ่งการตอบสนองต่อวรรณคดีสามารถแบ่งได้ 5 มุมมองดังนี้

1. มุมมองด้านตัวบท ผู้อ่านจะแปลความหมายของตัวบทจากข้อความ เป็นสำคัญ โดย มีพื้นฐานมาจากบทสนทนาหรือข้อมูลในตัวบท เช่น โครงเรื่อง, ลักษณะตัวละคร, ฉาก และอื่นๆ

2. มุมมองด้านประสบการณ์ ผู้อ่านจะแปลความหมายของตัวบทโดยใช้ประสบการณ์

3. มุมมองด้านจิตวิทยา ผู้อ่านจะแปลความหมายของตัวบทด้วยข้อมูลที่แตกต่างกันตาม ระดับพัฒนาการทางสติปัญญาของแต่ละบุคคล

4. มุมมองด้านสังคม ผู้อ่านจะแปลความหมายของตัวบทจากอิทธิพลที่มาจากบทบาททางสังคมของผู้อ่าน แรงจูงใจ และความจำเป็นต่างๆ

5. มุมมองด้านวัฒนธรรม ผู้อ่านจะแปลความหมายของตัวบทจากทัศนคติ และมุมมองที่แตกต่างของระเบียบวินัยในสังคม

ในการจัดการเรียนการสอนโดยการใช้ทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ควรจัดกิจกรรมที่กระตุ้นการเรียนรู้และแสดงการตอบสนองต่อวรรณคดีทั้ง 5 มุมมองข้างต้นโดยครูใช้คำถามคำถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียนแสดงมุมมองในด้านต่างๆ

บราวน์ และ สตีเฟน (Brown and Stephen. 1995: 81-87) อธิบายขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านสรุปดังนี้

1. ขั้นก่อนการอ่าน (The pre-reading phase)

ขั้นตอนนี้ผู้สอนสร้างความสนใจให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกอยากอ่านวรรณคดีโดยใช้กิจกรรมการนำเข้าสู่บทเรียนเพื่อกระตุ้นความสนใจใคร่รู้ และเพื่อเตรียมผู้เรียนให้ได้รับประสบการณ์จากการอ่านวรรณคดี ผู้สอนอาจใช้คำถามให้ผู้เรียนอภิปราย เช่น บทเรียนนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับอะไร ท่านมีความรู้เกี่ยวกับวรรณคดีเรื่องนี้อย่างไร ท่านรู้จักผลงานของผู้เขียนเรื่องนี้มาก่อนหรือไม่ ท่านคาดหวังอะไรในการอ่านวรรณคดีเรื่องนี้ ท่านจะใช้กลวิธีอย่างไรในการอ่าน และจะวางแผนการอ่านอย่างไร นอกจากการตั้งคำถามแล้ว อาจใช้กิจกรรมอื่นๆที่น่าสนใจได้ตามดุลยพินิจ

2. ขั้นระหว่างการอ่าน (The During reading phase)

ขั้นตอนนี้ผู้สอนให้ผู้อ่านเชื่อมโยงประสบการณ์ สร้างการตอบสนองในการอ่านและใช้กลวิธีในการอ่านเพื่อสร้างความเข้าใจวรรณคดี ผู้สอนอาจให้คำแนะนำในการอ่านแก่ผู้เรียน เช่น ในระหว่างการอ่านให้ผู้เรียนหยุดพักการอ่านช่วงหนึ่ง เพื่อให้ใช้ความคิดสัมผัสกับสิ่งที่กำลังอ่านอย่างเต็มที่ ให้ผู้เรียนอ่านบททวนเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ให้ผู้เรียนคิดถึงประเด็นในหนังสือที่กระตุ้นให้เกิดความคิด เช่น พฤติกรรมของตัวละคร จาก เหตุการณ์ ให้ผู้เรียนสร้างจินตภาพในใจเกี่ยวกับตัวละคร เหตุการณ์ จากหรือสถานที่ในเรื่อง ให้ผู้เรียนตั้งคำถามตนเองเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน หรือเกี่ยวกับความรู้สึกที่มีต่อเรื่องที่อ่าน แล้วจดบันทึกความคิด ความรู้สึกที่มีต่อเรื่องที่อ่าน จดข้อความที่ประทับใจ หรือข้อความที่ยังไม่เข้าใจ รวมทั้งการสนทนากับผู้เรียนเกี่ยวกับประสบการณ์การอ่านที่ผู้เรียนได้รับ เป็นต้น

3. ขั้นหลังการอ่าน (The post-reading phase)

ขั้นตอนนี้ผู้สอนให้ผู้เรียนทบทวนความรู้ความเข้าใจให้ชัดเจน โดยการคิดไตร่ตรองความซับซ้อนของเรื่อง และขยายขอบเขตความรู้ความเข้าใจให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ บราวน์ และ สตีเฟน (Brown; & Stephen. 1995: 221-224) ได้เสนอแนวการสอนวรรณคดีตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน สรุปได้ดังนี้

1. การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (classroom learning community) โดยผู้สอนใช้การอภิปรายในชั้นเรียนรวมโดยนำประเด็นต่างๆ ที่มีความขัดแย้งในวรรณคดีแล้วส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการตอบสนอง ให้ผู้เรียนอภิปรายว่ารู้สึกอย่างไรกับสถานการณ์ความขัดแย้งและการแก้ปัญหา

2. แบ่งกลุ่มศึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (student sharing and study groups) ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางในการอ่านและการอภิปรายวรรณคดีแล้วแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นนั้น

3. การเรียนรู้เป็นคู่ (learning partners) ให้ผู้เรียนจับคู่สนทนาเพื่อนำข้อมูลไปเขียนบันทึกการเรียนรู้การตอบสนองต่อวรรณคดี ขั้นนี้ผู้เรียนจะได้สำรวจความรู้สึกที่มีต่อวรรณคดีและ จะแสดงการตอบสนองต่อวรรณคดีอย่างไร

4. การเรียนรู้รายบุคคล (individual learning) ผู้สอนควรให้ผู้เรียนตรวจสอบการตอบสนองต่อวรรณคดีที่อ่าน และสรุปว่าวรรณคดีเรื่องนี้ส่งผลกระทบอย่างไร แล้วแสดงการตอบสนองต่อวรรณคดีโดยการเขียนบันทึกการเรียนรู้

ซิมมอน (Simmons. 2003: online) กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านสรุปได้ดังนี้

1. การเรียนการสอนวรรณคดีโดยเน้นการตอบสนองควรใช้วิธีการอภิปรายกลุ่มย่อย แล้วแต่ละกลุ่มเลือกตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลการอภิปราย โดยควรหมั่นเวียนให้สมาชิกทุกคนได้นำเสนอผลการอภิปราย ผู้สอนอาจให้การแก้ไข หรือชี้แนะความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับคำศัพท์ สำนวนโวหารได้ แต่ควรให้อิสระไม่ชี้นำความคิดผู้เรียน

2. ควรให้ผู้เรียนเขียนบันทึกการเรียนรู้และจับคู่เพื่อแลกเปลี่ยนกันอ่านบันทึกการเรียนรู้และให้ข้อมูลป้อนกลับซึ่งกันและกัน

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน สรุปสาระสำคัญของแนวคิดจากนักวิชาการได้ดังนี้

1. กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในวรรณคดี
2. มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับวรรณคดี
3. มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้เรียนคนอื่นๆ
4. มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากวรรณคดี
5. ควรเขียนบันทึกการเรียนรู้เพื่อแสดงการตอบสนองที่มีต่อวรรณคดี
6. การตอบสนองต่อวรรณคดีขึ้นอยู่กับศักยภาพของแต่ละบุคคล

ผลการวิเคราะห์แนวคิดและการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านของ Rosenblatt และนักวิชาการทั้ง 6 ข้อ ปรากฏในตาราง 1 ดังนี้

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์แนวคิดและการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

นักวิชาการ	ประเด็นสำคัญ					
	1	2	3	4	5	6
Rosenblatt อ้างถึงใน พรทิพย์ ศิริสมบูรณ์เวช (2547:39) 1. สิ่งสำคัญที่สุดในการเรียนวรรณคดี คือ การเข้าใจชีวิตมนุษย์และสังคม 2. พัฒนาศักยภาพของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ให้ผู้เรียนสร้างความหมายและคิดไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณด้วยตนเอง 3. ผู้เรียนควรมีอิสระในการแสดงปฏิกิริยาตอบสนอง ผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความเข้าใจ และเกิดการตอบสนองต่อวรรณคดีตามศักยภาพของแต่ละคน บรรยายภาพที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกอบอุ่นและอิสระในการแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น		✓				✓
Probst (1987: online) 1. การอภิปรายเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ในการสร้างการตอบสนองต่อวรรณคดี 2. เน้นให้ผู้เรียนสร้างความหมายด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล 3. ควรนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่อง เพื่อให้ผู้เรียนคิดไตร่ตรองและอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ และให้ผู้เรียนทบทวนเนื้อเรื่องและประเด็นจากการอภิปรายในชั้นเรียนโดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์ของตน 4. การเขียนบันทึกการเรียนรู้เป็นสิ่งจำเป็นในการสะท้อนการตอบสนองของผู้เรียน		✓	✓	✓		✓
Brown and Stephen (1995: 221-224) 1. สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยผู้สอนใช้การอภิปรายในชั้นเรียนรวม 2. แบ่งกลุ่มศึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 3. การเรียนรู้เป็นคู่ ให้ผู้เรียนจับคู่สนทนาเพื่อนำข้อมูลไปเขียนบันทึกการเรียนรู้การตอบสนองต่อวรรณคดี			✓	✓	✓	

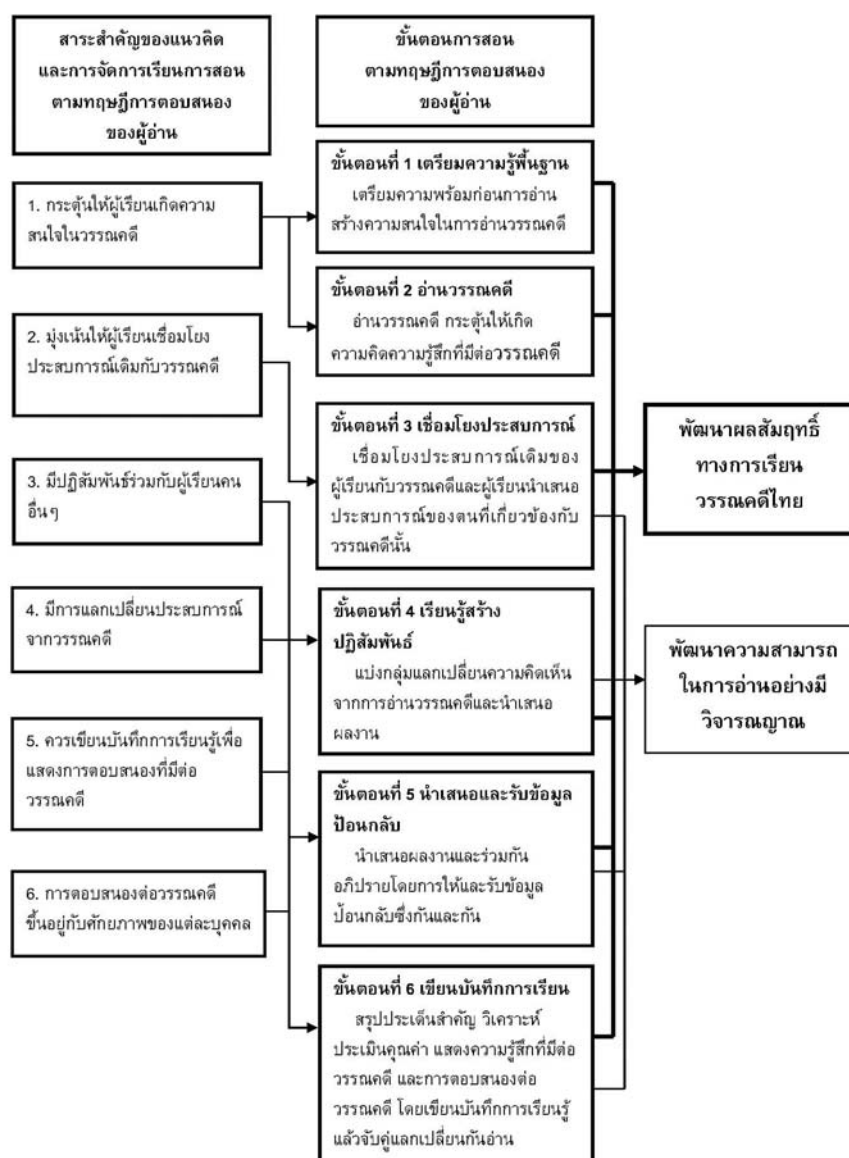
ตาราง 1 (ต่อ)

นักวิชาการ	ประเด็นสำคัญ					
	1	2	3	4	5	6
4. การเรียนรู้รายบุคคล ผู้สอนควรให้ผู้เรียนตรวจสอบการตอบสนองต่อวรรณคดีที่อ่าน และสรุปว่าวรรณคดีเรื่องนี้ส่งผลกระทบอย่างไร แล้วแสดงการตอบสนองต่อวรรณคดีโดยการเขียนบันทึกการเรียนรู้					✓	✓
Simmons (2003: online) 1. ใช้วิธีการอภิปรายกลุ่มย่อย แล้วแต่ละกลุ่มเลือกตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลการอภิปราย 2. ควรให้ผู้เรียนเขียนบันทึกการเรียนรู้และจับคู่เพื่อแลกเปลี่ยนกันอ่านบันทึกการเรียนรู้และให้ข้อมูลป้อนกลับซึ่งกันและกัน			✓	✓	✓	
พรทิพย์ ศิริสมบุรณ์เวช (2547: 45-46) 1. ศักยภาพในการตอบสนองต่อวรรณคดีของผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ผู้สอนควรสร้างความมั่นใจให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการตอบสนองต่อวรรณคดี 2. เน้นให้ผู้เรียนค้นพบคำตอบมากกว่าการบอกคำตอบให้ผู้เรียนจดจำ และเน้นการคิดเกี่ยวกับมโนทัศน์ หรือสาระของวรรณคดีมากกว่าการอ่านเอาเรื่อง 3. เน้นการเรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในชั้นเรียน บรรยายภาคในชั้นเรียนควรมีความเป็นมิตร และมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น เน้นการเรียนรู้เป็นกลุ่มหรือเป็นคู่ และการเรียนรู้รายบุคคล 4. เน้นการเขียนบันทึกการตอบสนอง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดไตร่ตรอง แล้วแลกเปลี่ยนกันอ่านบันทึกการเรียนรู้ 5. เน้นการนำประสบการณ์เดิมของผู้เรียนมาเชื่อมโยงกับเนื้อเรื่องวรรณคดี เพื่อให้สอดคล้องกับประสบการณ์ในชีวิตจริง	✓					✓
		✓		✓	✓	✓

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น ทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านเป็นวิธีที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีและเนื่องจากทฤษฎีเน้นการอ่านและการเชื่อมโยงประสบการณ์ของผู้อ่านกับวรรณคดีเพื่อให้เกิดการตอบสนองต่อวรรณคดี ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านของ Rosebaltt และนักวิชาการต่างๆ เพื่อสร้างขั้นตอนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านที่สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยมีขั้นตอนดังนี้

- ขั้นที่ 1 เตรียมความรู้พื้นฐาน
- ขั้นที่ 2 อ่านวรรณคดี
- ขั้นที่ 3 เชื่อมโยงประสบการณ์
- ขั้นที่ 4 เรียนรู้สร้างปฏิสัมพันธ์
- ขั้นที่ 5 นำเสนอและรับข้อมูลป้อนกลับ
- ขั้นที่ 6 เขียนบันทึกการเรียนรู้

จากนั้นผู้วิจัยนำขั้นตอนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้น สร้างรูปแบบการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ปรากฏในภาพประกอบ 2 ดังนี้

ภาพประกอบ 2 รูปแบบการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

งานวิจัยในประเทศ

พรทิพย์ ศิริสมบูรณ์เวช (2547) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีไทย ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการตอบสนองต่อวรรณคดี การอ่านเพื่อความเข้าใจและการคิดไตร่ตรองของนิสิตปริญญาบัณฑิต ผลการวิจัยพบว่า จากการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นโดยเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมพบว่า หลังการทดลองมีคะแนนความสามารถด้านการตอบสนองต่อวรรณคดี การอ่านเพื่อความเข้าใจ และการคิดไตร่ตรองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เนตรนภา ประสิงห์ (2553) ได้วิจัยเรื่อง ผลการเรียนรู้ตามทฤษฎีตอบสนองของผู้อ่านที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านวรรณคดีร้อยกรองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการอ่านวรรณคดีร้อยกรองเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อานุกาฬ เอื้อยฉิมพลี (2550) ได้วิจัยเรื่อง ผลของการสอนอ่านภาษาอังกฤษตามแนวคิดการตอบสนองของผู้อ่านที่มีต่อความสามารถในการอ่าน และการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่า การสอนอ่านตามแนวคิดการตอบสนองของผู้อ่านทำให้ความสามารถในการคิดและการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนสูงขึ้น โดยวัดความสามารถจากคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปาริชาติ ตามวงศ์ (2550) วิจัยเรื่อง ผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านที่มีต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและเจตคติต่อวรรณกรรมล้านนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านมีความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและเจตคติต่อวรรณกรรมล้านนาสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยต่างประเทศ

โอลเซน (Olsen. 1991: online) วิจัยเรื่อง ผลของการใช้บันทึกการการเรียนรู้ตามเทคนิคการตอบสนองของผู้อ่านที่มีต่อความเข้าใจในการอ่าน ทักษะเกี่ยวกับการอ่านและความสามารถในการเขียนของนักเรียนระดับ 6 และระดับ 8 ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (quasi-experiment) โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนจำนวน 165 คน จาก 8 ห้องเรียน แบ่งเป็นนักเรียนระดับ 6 จำนวน 4 ห้อง และนักเรียนระดับ 8 จำนวน 4 ห้อง ผลการวิจัย มีนัยสำคัญทางสถิติในระดับสูงทั้งความเข้าใจในการอ่าน ทักษะเกี่ยวกับการอ่านและความสามารถในการเขียนของนักเรียนทั้งสองระดับที่เป็นกลุ่มทดลอง

เฮสส์ (Hess. 1992: online) ศึกษาเรื่องการอธิบายรูปแบบการอ่านของนักเรียนระดับ 5 ที่ตอบสนองด้านเจตคติ ต่อคุณภาพของวรรณกรรม โดยมีจุดมุ่งหมายถ้าการตอบสนองของผู้อ่านกระตุ้นนักเรียนให้มีการตอบสนองที่สูงขึ้นในด้านกระบวนการคิด และเจตคติ ที่ช่วยพัฒนาระดับของการวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่า โดยในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษาจากนักเรียนเกรด 5 จำนวน 24 คน ผู้วิจัยได้สังเกตผู้เรียนด้วยวิธีทางธรรมชาติวิทยา จากเดือนกันยายนจนถึงเดือนพฤษภาคม ผลการศึกษาชี้ว่านักเรียนระดับ 5 มีการตอบสนองต่อวรรณกรรมโดยใช้การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า โดยในเดือนพฤษภาคม 8% ของนักเรียนตอบสนองโดยเป็นประเภท การเล่าใหม่ 17% ของนักเรียนตอบสนองในระดับการแยกแยะ 46% ตอบสนองในระดับการวิเคราะห์วรรณกรรม และ 29% ของนักเรียนอยู่ในระดับประเมินค่าวรรณกรรม ผลของการศึกษาชี้ว่าการตอบสนองของผู้อ่านไม่ได้แค่ทำให้ระดับทางการคิดสูงขึ้นเท่านั้น แต่ยังมีคามหมายโดยนัย สำหรับการอ่านและการเขียนหลักสูตรสำหรับนักเรียนประถมศึกษา

เวนเนอร์ (Wenner. 1999: online) ศึกษาเรื่องบทบาทของครูในการนำทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียน โดยได้คัดเลือกครูจำนวน 9 คน เป็นชาย 1 คน หญิง 8 คน เป็นตัวแทนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา 7 แห่ง ในเขต Southwest Idaho โดยใช้การสัมภาษณ์ทั้งหมด 4 ครั้ง และสังเกตการณ์สอนเพื่อศึกษาว่าครูที่สนับสนุนทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านมีวิธีการสอนอย่างไรและมีเหตุผลอย่างไรในการเลือกใช้วิธีการสอน ครูที่สนับสนุนทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านแต่ไม่ใช้วิธีการสอนมีเหตุผลอย่างไร ผลการศึกษาพบว่าครูที่สนับสนุนทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านจะมีวิธีการสอนที่หลากหลาย ไม่มีทฤษฎีทางการเรียนการสอนใดที่ใช้ได้ตลอด ครูที่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านมีวิธีการหลากหลายในการนำไปสู่การปฏิบัติจนบรรลุวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยเสนอแนะว่าควรจัดการอบรมครูผู้สอนวรรณคดีให้เรียนรู้ทฤษฎีร่วมสมัย โดยเฉพาะทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน และนำไปใช้ในชั้นเรียน

เดวิดสัน (Davidsons. 2000: online) วิจัยเรื่องการนำทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านไปใช้ในหลักสูตรการสอนวรรณคดีนักเรียนระดับชั้น 12 โดยการวิจัยมี 3 ขั้นตอน คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การวิเคราะห์การตอบสนองต่อวรรณคดีโดยการเขียน และการสังเกตเพื่อหาข้อสรุป ผลการวิจัยพบว่าผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงการตอบสนองต่อวรรณคดีโดยการเขียน แต่ไม่สามารถกำหนดระดับความสามารถในการตอบสนองวรรณคดีของผู้เรียนได้แน่นอน เพราะการตอบสนองต่อวรรณคดีของผู้เรียนเปลี่ยนแปลงได้เสมอ การตอบสนองต่อวรรณคดีเป็นสิ่งที่แสดงความสามารถทางการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพในระดับสูง ผู้วิจัยแนะนำว่าควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเพิ่มเวลาให้แสดงการตอบสนองโดยการเขียนมากขึ้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าวิถีชีวิต สภาพเศรษฐกิจและสังคม ค่านิยมส่งผลต่อการตอบสนองต่อวรรณคดีของผู้อ่านได้ และการเขียนเป็นวิธีการที่สะท้อนความสนใจในวรรณคดีและเชื่อมโยงประสบการณ์ของผู้เรียนกับวรรณคดีได้

รุดติแมน (Ruddiman. 2004: online) วิจัยโดยนำทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านไปใช้สำรวจการตอบสนองต่อวรรณคดีของผู้เรียนระดับ 8 ในการเขียนบันทึกการเรียนรู้จากการอ่านวรรณคดี เพื่อวิเคราะห์ทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อการอ่านวรรณคดี ประเมินความสามารถทางวรรณศิลป์ของผู้เรียน ศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน และวิธีการใช้บันทึก การเรียนรู้เพื่อสะท้อนการตอบสนองต่อวรรณคดี ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลการอ่านและการวิเคราะห์จากบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน 25 คน การสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียนการสัมภาษณ์ครูและผู้บริหารโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่าบันทึกการเรียนรู้สามารถสะท้อนการตอบสนองต่อวรรณคดีของผู้อ่านได้ร้อยละ 60 และการวิเคราะห์แบบรายงานตนเองของผู้เรียน พบว่าสิ่งสำคัญในทฤษฎีการตอบสนองต่อวรรณคดีคือการให้อิสระและทางเลือกแก่ผู้เรียน และการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้นเรียนและครู

สรุปผลการศึกษาค้นคว้าและงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีได้อย่างดี เพราะเป็นการเชื่อมโยงประสบการณ์ของผู้เรียนเข้ากับวรรณคดีทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ใหม่ และตอบสนองต่อวรรณคดี ทำให้ผลสัมฤทธิ์และเจตคติในการเรียนวรรณคดีสูงขึ้น สามารถพัฒนาการอ่านเพื่อความเข้าใจและการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านที่สำคัญคือการให้อิสระแก่ผู้เรียนและการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้นเรียน โดยแสดงการตอบสนองต่อวรรณคดีผ่านการเขียนบันทึกการเรียนรู้ จากการศึกษางานวิจัยข้างต้นผู้วิจัยจึงนำทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านมาประยุกต์ใช้ในการเรียนวรรณคดีไทยเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

3.1 ความหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

ทักษะการอ่านเป็นทักษะที่มีความสำคัญ เป็นเครื่องมือในการศึกษาหาความรู้ แต่ในปัจจุบันข้อมูลข่าวสารต่างๆมีมากมายหลายรูปแบบ ผู้อ่านจึงต้องมีความสามารถในการพิจารณาวิเคราะห์ วินิจฉัยและประเมินค่าได้ว่าสิ่งที่อ่านนั้นมีความน่าเชื่อถือ สมเหตุสมผลหรือไม่ และเข้าใจจุดประสงค์ของผู้เขียน โดยใช้สติปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ในการพิจารณาจากการอ่าน มีผู้ให้ความหมายการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้หลายท่านดังนี้

ประเทิน มหาพันธ์ (2530: 173) ได้กล่าวไว้ว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือการอ่านที่ผู้อ่านต้องมีความเข้าใจเรื่องราวที่อ่านเป็นเบื้องต้น ซึ่งจำเป็นต้องใช้ทักษะสำหรับการอ่านทั่วๆ ไป นอกจากนั้นผู้อ่านยังต้องรู้จักประเมินความคิดของผู้เขียนซึ่งมิได้ระบุไว้ตรงๆ หากแต่ผู้อ่านต้องใช้วิจารณญาณตัดสินเอง ตามความรู้และประสบการณ์ เมื่อสามารถเข้าใจแนวความคิดของผู้เขียนแล้ว ผู้อ่านก็สามารถวิเคราะห์แนวความคิดนั้นๆ ได้

สุภากร ราชกรกิจ (2532: 9) กล่าวว่า “การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การอ่านที่ผู้อ่านมีความสามารถใช้ความคิดพิจารณาหาเหตุผล เข้าใจความมุ่งหมาย และความคิดของผู้เขียนสามารถนำความรู้ไปแก้ปัญหา” ดังนั้น การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือ การอ่านที่ใช้ความคิดพิจารณาสิ่งที่อ่านอย่างรอบคอบ มีเหตุผล สรุปสาระสำคัญ เข้าใจความหมายของถ้อยคำ อารมณ์ จุดมุ่งหมายของผู้เขียน วิเคราะห์แนวความคิด และสามารถประเมินค่าสิ่งที่อ่านได้อย่างถูกต้อง

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2534: 57) กล่าวว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นการอ่านวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจลำดับขั้นในการ วิเคราะห์วินิจฉัยเรื่องราวที่อ่านว่า น่าเชื่อถือหรือไม่ ทั้งนี้เพราะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการอ่านที่ตรวจคุณค่าให้ผู้อ่านเห็นความแตกต่างระหว่างความจริงกับความคิดเห็น อีกทั้งยังพิจารณาความแตกต่างระหว่างความจริงกับเรื่องที่แต่งขึ้น เข้าใจคุณลักษณะของผู้เขียน ทั้งยังเข้าใจถึงความทันสมัยของข้อความและรู้ถึงความถูกต้องของเนื้อหาการใช้ภาษาตลอดจนการโฆษณาชวนเชื่อที่ปรากฏในเรื่องด้วย กล่าวได้ว่าการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นการอ่านในขั้นสูงที่ผู้อ่านจะต้องมีทักษะ หรือความชำนาญขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ และการนำไปใช้ซึ่งจะนำไปสู่ การฝึกฝนทักษะการอ่านขั้นสูง ได้แก่ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมิน ค่า ซึ่งเป็นการอ่านขั้นวิจารณ์นั่นเอง

จรรยา บุญปล้อง (2541: 78) การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นการอ่านขั้นสูง ผู้อ่านต้องใช้สติปัญญาคิดหาเหตุผลและนำความรู้ตลอดจนประสบการณ์ของตนในการไตร่ตรองวิเคราะห์วิจารณ์สิ่งที่อ่านโดยละเอียดเพื่อหาข้อสรุปที่เหมาะสม เป็นเหตุเป็นผลนำสู่การตัดสินใจและประเมินค่าข้อเขียนนั้นๆ ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ ข้อเขียนนั้นๆ มีความน่าเชื่อถือเพียงใดให้คุณค่าและแง่คิดในเรื่องใดเป็นต้น

ผกาศรี เย็นบุตร (2542: 235) กล่าวว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การรู้จักใช้ปัญญาในการพิจารณาใคร่ครวญสิ่งที่อ่านในด้านความสมเหตุสมผล เป็นการอ่านที่ไม่ใช่ทำได้ง่ายๆ ต้องมีการฝึกฝนและใช้ความสามารถหลายอย่าง เช่น ความสามารถในการเข้าใจเรื่อง ความสามารถในการตีความ ความสามารถในการวิเคราะห์ ตัดสินและประเมินสิ่งที่อ่านว่าถูกต้องตามความเป็นจริงเพียงใด น่าเชื่อถือได้หรือไม่ ผู้เขียนมีจุดประสงค์ในการเขียนอย่างไร ลำเอียงหรือไม่

ดนยา วงศ์ธนะชัย (2542: 182) กล่าวว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ผู้อ่านต้องแยกข้อเท็จจริงออกจากเนื้อหาส่วนอื่นๆ ก่อน เพื่อเปรียบเทียบสัดส่วนของเนื้อหาที่เป็นข้อเท็จจริงและเนื้อหาที่เป็นข้อคิดเห็นและความรู้สึกอันนำไปสู่การสรุปว่าผู้เขียนมีเจตนาเสนอข้อเท็จจริงซึ่งเป็นความรู้ หลักการ หรือมีเจตนาแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกในเรื่องใด

สมบัติ จำปาเงิน และสำเนียง มณีกาญจน์ (2548: 98) กล่าวถึงความหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือ การอ่านที่ใช้ปัญญาที่สามารถรู้หรือให้เหตุผลถูกต้องหรือกล่าวโดยรวบรัดว่า เป็นการอ่านอย่างระมัดระวังตรวจตราหาเหตุผล ที่นอกจากจะให้เกิดความรู้แล้วยังเกิดปัญญาในที่สุด

เอมอร์ เนียมน้อย (2551: 11) ได้กล่าวว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ หมายถึง การอ่าน ที่ผู้อ่านใช้ความคิดพิจารณาสิ่งที่อ่านอย่างรอบคอบ ถี่ถ้วน มีเหตุผล เพื่อวิเคราะห์หาคำตอบสรุปสาระสำคัญ ทั้งเข้าใจความหมายโดยนัยของถ้อยคำ อารมณ์ จุดประสงค์ของผู้เขียน สามารถแยกแยะข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น และประเมินคุณค่าของสิ่งที่อ่านได้อย่างถูกต้องเที่ยงธรรม

โลสส์ แอนต์ มิลเลอร์ (ขวัญชนก นัยเจริญ. 2551: 28; อ้างอิงจาก Lyle; & Miller. 1977: p.182) การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นการประเมิน หรือตัดสินความเป็นจริงและความถูกต้องของสิ่งที่อ่านจากเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้อ่านสร้างขึ้นเอง โดยอาศัยประสบการณ์ด้านการอ่านและประสบการณ์เดิมของผู้อ่าน

แฮริส และ สมิธ (Harris; & Smith. 1976: 261) ให้ความหมายของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณไม่ใช่การอ่านที่ผู้อ่านจะต้องปฏิเสธหรือค้านเรื่องที่กำลังอ่านด้วยการตัดสิน และประเมินผลเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านได้ ดังนั้น การอ่านอย่างมีวิจารณญาณจึงเป็นการอ่านที่ผู้อ่านต้องใช้ความรู้ความเข้าใจที่สะสมจากประสบการณ์และประเมินเรื่องที่อ่าน

สรุปได้ว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการอ่านโดยใช้สติปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ สิ่งทีอ่านอย่างรอบคอบมีเหตุผล เข้าใจจุดมุ่งหมายและแนวความคิดของผู้เขียน สามารถสรุปความ ดีความ และประเมินค่าโดยอาศัยความรู้ และประสบการณ์เดิมของผู้อ่าน

3.2 ความสำคัญของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะที่มีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ข้อมูลข่าวสารต่างมีมากมายและหลากหลาย ดังนั้นจึงต้องใช้สติปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง วิเคราะห์ ประเมินค่าสารที่ได้รับ ซึ่งการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ทั้งด้านการเรียนและในชีวิตประจำวัน

ประเทิน มหาพันธ์ (2530: 173 -174) กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ดังนี้

1. ปัจจุบันความก้าวหน้าทางด้านการสื่อสารมวลชนมีมาก การรับข่าวสารจึงจำเป็นต้องใช้วิจารณญาณให้รอบคอบเพื่อการตัดสินใจที่ถูกต้อง
2. ความก้าวหน้าด้านการโฆษณาขายสินค้ามีมากจนคนส่วนใหญ่หลงเชื่อคำโฆษณา การใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณจะช่วยในการตัดสินใจซื้อสินค้าได้ถูกต้อง
3. ลัทธิการปกครองในปัจจุบันมีหลายลัทธิ การใช้วิจารณญาณอย่างรอบคอบ จะช่วยให้การตัดสินใจเชื่อลัทธิเป็นไปอย่างถูกต้อง
4. ประเทศไทยมีการปกครองแบบประชาธิปไตย และวิถีทางประชาธิปไตย นั้น ส่งเสริมให้มีการคิดอย่างมีเหตุผล ด้วยเหตุนี้การอ่านอย่างมีวิจารณญาณก็ดี การคิดอย่างมีวิจารณญาณก็ดี จึงมีความจำเป็นสำหรับสังคมประชาธิปไตย

5. ปัจจุบันสรรพตำราต่าง ๆ มีมาก การเรียนรู้ของคนในยุคปัจจุบันมิได้ยึดติดอยู่กับตำรา เพียงเล่มเดียว แต่ต้องใช้วิจารณ์จากตำราหลายเล่มหลายผู้เขียน ด้วยเหตุการณนี้ การอ่านอย่างพิเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณ จึงมีความจำเป็นมากในยุคปัจจุบัน

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2534: 57) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านอย่างวิจารณ์ญาณว่า “การอ่านที่ถูกต้องนั้น จำเป็นต้องอาศัยการพิจารณาตัดสินข้อความที่อ่านว่า น่าเชื่อถือเพียงใด การอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ จึงเป็นการอ่านที่จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจลำดับชั้นในการวิเคราะห์วินิจฉัยเรื่องราวที่อ่านว่าน่าเชื่อถือหรือไม่”

ทิพวรรณ หอมพลู (2538: 35-36) กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณดังนี้

1. ด้านความรู้ การอ่านมากช่วยเพิ่มพูนความรู้ แต่ผู้อ่านก็ต้องอ่านอย่างถี่ถ้วน ไตร่ตรอง และพิจารณาเนื้อหาเพื่อเลือกความรู้ที่เหมาะสมนำไปใช้ในโอกาสที่ถูกต้อง
2. ด้านการแก้ปัญหา การอ่านเป็นการสร้างสรรค์ สติปัญญาและความคิด ผึกการคิดวิจารณ์ญาณเพื่อสามารถตัดสินและแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล สุขุมรอบคอบ
3. ด้านการพัฒนาบุคลิกภาพ การอ่านมีผลในการปรับปรุงกลมเกลียว ความคิดเห็นของผู้อ่านและความคิดที่พัฒนาจะส่งผลถึงบุคลิกภาพที่ดี
4. ด้านความสนุกสนาน การอ่านสิ่งต่าง ๆ ผู้อ่านย่อมได้รับความสนุกสนานเมื่อแยกแยะและพิจารณาทั้งเนื้อหาและรสของงานเขียนนั้นๆ

บันลือ พฤษะวัน (2543: 147) กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นของการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ ดังนี้

1. วัสดุการอ่านมีหลายอย่างที่แอบแฝงไว้ทั้งที่มีประโยชน์และอาจมีโทษหรือมีพิษภัยต่อเด็ก เช่น เรื่องผีสิง โศคลง อาชญากรรม ศิลปะอนาจาร ฯลฯ เด็กต้องรู้จักใช้ดุลยพินิจในการอ่าน เลือกสิ่งที่น่าสนใจ นำเอาแต่สิ่งที่มีประโยชน์มาใช้หรือปฏิบัติได้
2. การโฆษณาสินค้าเป็นไปอย่างกว้างขวาง ในยุคปัจจุบันมีทั้งการแจก การแถมและชิงรางวัล จำเป็นต้องฝึกเด็กให้รู้จักตัดสินใจหรือเลือกใช้เท่าที่จำเป็น เพราะคนที่มัวเมามุ่งซื้อเพื่อหวังจะได้ชิงโชค หรือหลงเชื่อคำโฆษณาย่อมได้รับความเดือนร้อน
3. ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยส่งเสริมให้พลเมืองใช้สิทธิในการเลือกตั้ง ถ้าพลเมืองมีคุณภาพ สามารถคิดหาเหตุผล เลือกตัดสินใจโดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม ก็จะผดุงการปกครองแบบประชาธิปไตยให้ก้าวหน้าได้ดีและส่งผลถึงการดำรงชีวิตของประชาชนด้วย
4. บางยุคสมัยที่มีการช่วงชิงประชาชน 2 ฝ่าย การโฆษณาชวนเชื่อทางการเมืองจากฝ่ายตรงข้ามมีอยู่อย่างแพร่หลาย การอ่าน การฟังอย่างพินิจ ทำให้ไม่เป็นเหยื่อของการโฆษณา ส่งเสริมการปกครองแบบประชาธิปไตยและธำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ

อรอนงค์ ตั้งก่อเกียรติ (2542: 148) กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านอย่างมี วิจารณ์ญาณว่า การอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณช่วยพัฒนาสติปัญญาของผู้รับสารให้เกิดความรู้ความ เข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสารที่ได้อ่าน สามารถแยกแยะส่วนต่างๆ มองเห็นความสัมพันธ์ของทุกส่วน ที่นำมาประกอบกัน ผึกให้ผู้รับสารมีกระบวนการคิดที่ลึกซึ้งและสร้างสรรค์ รู้จักใช้วิจารณ์ญาณ ไตร่ตรอง ไม่เป็นคนหลงเชื่อง่ายหรือตกเป็นเหยื่อคำโฆษณาที่เกินจริง มีทักษะในการแยกแยะและ หาแนวทางแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้รอบคอบและมีเหตุผลยิ่งขึ้น ช่วยให้มีความรู้ที่ กว้างขวาง และเป็นแนวทางให้รู้จักแสวงหาความรู้เพิ่มเติม

เอมอร เนียมน้อย (2551: 13) กล่าวถึงการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณว่า เป็นการ อ่านที่มีความสำคัญมากเพราะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสติปัญญาให้รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักใช้ เหตุผลในการแก้ปัญหา และรู้จักตัดสินใจประเมินค่าสารต่างๆ อย่างถูกต้องเที่ยงธรรม สามารถนำผล จากการอ่านไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า การอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณเป็นทักษะที่สำคัญยิ่ง เนื่องจากปัจจุบันข่าวสารมี มากมายหลากหลายจึงจำเป็นต้องใช้สติปัญญา คิดพิจารณาไตร่ตรอง วิเคราะห์ ประเมินค่า สารที่ ได้รับว่ามีความน่าเชื่อถือหรือไม่ ทำให้เป็นผู้มีความรอบคอบมีเหตุผล มีความรู้กว้างขวาง และนำ ผลจากการอ่านไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

3.3 หลักการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ

การอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณเป็นการอ่านขั้นสูง ซึ่งต้องใช้การวิเคราะห์ ใช้สติปัญญา พิจารณาไตร่ตรองอย่างสมเหตุสมผล มีนักวิจัยหลายท่านได้กล่าวถึงหลักการอ่านอย่างมี วิจารณ์ญาณต่างดังนี้

ประเทิน มหาพันธ์ (2530: 183) ได้กล่าวถึงหลักในการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณไว้ ดังนี้

1. ทราบผู้เขียน ผู้อ่านจะต้องรู้ว่าเรื่องที่อ่านนั้นใครเป็นผู้เขียน และผู้เขียนนั้น เป็นที่เชื่อถือได้เพียงใด
2. ทราบความมุ่งหมายในการเขียน ผู้อ่านจะต้องสามารถเดาได้ว่า ผู้เขียนนั้น เขียนด้วยจุดประสงค์อันใด เขียนเพื่อยุยง เขียนเพื่อให้เกลียดชังฝ่ายตรงข้าม หรือเขียนเพื่อชี้แจง ข้อเท็จจริง
3. ทราบความคิดเห็นของผู้เขียน ผู้อ่านจะต้องสามารถประเมินได้ว่าความ คิดเห็นของผู้เขียนที่แสดงไว้ในเรื่องราวนั้นเป็นไปอย่างมีเหตุผลหรือไม่
4. ทราบข้อสนับสนุนหรือข้อโต้แย้ง ผู้อ่านจะต้องทราบข้อสนับสนุนหรือข้อ โต้แย้งความคิดเห็นของผู้เขียนที่ปรากฏในแหล่งอื่น
5. ทราบข้อมูลที่ใช้อ้างอิง ผู้อ่านจะต้องทราบว่าเรื่องนั้นๆ มีข้อมูลที่ เป็น หลักฐานยืนยันจนเป็นที่เชื่อถือหรือไม่

6. ทราบเรื่องราวที่อ่านนั้นว่าเป็นการโฆษณาชวนเชื่อหรือไม่ หรือข้อความนั้นเป็นเพียงการนำเสนอข้อมูลธรรมดา

7. ทราบถึงวิธีการปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ หลังจากที่ได้อ่านเรื่องราวนั้นๆแล้ว หรือทราบแนวทางต่างๆ อันเกิดจากการอ่านเรื่องราวนั้นๆ

8. ทราบแหล่งที่มีผู้เขียนเกี่ยวกับเรื่องราวนั้นๆ แสดงความคิดเห็นในลักษณะคัดค้านหรือเห็นด้วยกับเรื่องราวนั้นๆ

9. การมีปฏิกริยาต่อเรื่องที่อ่าน ผู้อ่านจะต้องมีความคิดเห็นต่อเรื่องนั้นๆว่าดีหรือไม่ดี ถูกต้องหรือไม่ถูกต้องเพียงใด ควรปรับปรุงแก้ไขเพียงใดหรือไม่ การมีความรู้สึกต่อเรื่องที่อ่านนี้จัดว่าเป็นสิ่งสำคัญกับการอ่านอย่างพินิจพิเคราะห์ที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นแก่เด็ก

ถนอมวงศ์ ล้ายอดมรรคผล (2533: 584-591) กล่าวถึงหลักการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การเข้าใจนัยของเรื่อง ประกอบด้วยความเข้าใจสิ่งต่างๆดังนี้
 - 1.1 การเข้าใจความหมายของถ้อยคำ
 - 1.2 เข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก และทัศนคติของผู้เขียน
 - 1.3 เข้าใจความคิดและความหมายที่ผู้เขียนต้องการสื่อ
 - 1.4 รู้จักความหมายโวหารเปรียบเทียบ
2. การรู้จักผู้เขียน ผู้อ่านจะรู้จักผู้เขียน โดยพิจารณาเนื้อหาที่อ่าน เพื่อให้เข้าใจจุดประสงค์ของผู้เขียนได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งจุดประสงค์ของผู้เขียน อาจเป็นดังนี้
 - 2.1 เสนอข้อมูลข่าวสาร เช่น ตำรา รายงาน บันทึกข้อความ
 - 2.2 สั่งสอนหรือแนะนำ เช่น คำเทศนา ฉลากยาผลิตภัณฑ์
 - 2.3 ชักชวน ขอร้อง เช่น ประกาศเชิญชวนขององค์กรต่างๆ คำขวัญต่างๆ
 - 2.4 โฆษณาชวนเชื่อ เช่น โฆษณาทางสื่อสารมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์
 - 2.5 เสนอความเห็นส่วนตัว เช่น บทความ บทสัมภาษณ์
3. การเข้าใจความสัมพันธ์ของสาร ประกอบด้วยการอ่านพิจารณาในด้านต่างๆ

ดังนี้

3.1 การมองเห็นและสามารถเปรียบเทียบความเหมือน หรือแตกต่างของสารในแง่ข้อมูลและความหมาย

3.2 การสังเกตและบอกได้ว่าประโยคหรือตอนใดที่เกี่ยวข้องหรือไม่กับเรื่องนั้นๆ

3.3 การรู้ว่าส่วนใดเป็นเหตุส่วนใดเป็นผล

3.4 การเข้าใจลักษณะพฤติกรรม และความคิดของตัวละครหรือบุคคลในเรื่อง

4. การนำสารไปใช้ได้ หมายถึงการพิจารณาเห็นว่าข้อมูล และความคิดเห็นจากแหล่งอื่นๆ มีส่วนสัมพันธ์กับข้อความที่กำลังอ่านนั้นอย่างไรบ้าง ซึ่งมีหลายระดับดังนี้

4.1 ประยุกต์ใช้ในการจัดหมวดหมู่ หมายถึง เมื่ออ่านข้อมูลหรือข้อความต่างๆ ผู้อ่านจะสังเกตความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูลหลายประเภทในโอกาสต่างๆ แล้วสรุปจำแนกจัดประเภทได้

4.2 ประยุกต์ใช้กับเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรง

4.3 ประยุกต์ใช้กับเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยอ้อม

दनया वंश्चनश्च्य (2542: 180) เสนอแนะหลักในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ดังนี้

1. พิจารณาความถูกต้องของภาษาที่อ่าน เช่น ด้านความหมาย การวางตำแหน่งคำการเว้นวรรคตอน ความผิดพลาดดังกล่าวจะทำให้การสื่อความหมายเสียไป

2. พิจารณาความต่อเนื่องของประโยคความีเหตุผลรับกันดีหรือไม่ โดยอาศัยความรู้ด้านตรรกวิทยาเข้าช่วย ความจากประโยคจะต้องไม่ขัดแย้งกัน หรือเรียงลำดับไม่สับสนจนอ่านไม่รู้เรื่อง หรือเสียเวลาในการอ่านโดยเปล่าประโยชน์

3. พิจารณาความต่อเนื่องของเรื่องราวระหว่างเรื่องที่เป็นแกนหลัก หรือแกนนำ กับแกนรองและส่วนประกอบอื่นๆ ว่ากลมกลืนกันหรือไม่

4. แยกข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น และความรู้สึกของผู้แต่ง เพื่อช่วยในการพิจารณาข้อเขียนนั้น ทำให้ถูกต้องใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด

5. พิจารณาความสัมพันธ์ของหลักการและตัวอย่าง โดยทั่วไปแล้ว ข้อความที่เป็นเหตุการณ์ หรือเรื่องที่ค้นพบใหม่ ถ้าผู้เขียนอ้างอิง หรือยกตัวอย่างมาให้เห็นด้วย จะเป็นการเพิ่มน้ำหนักของความน่าเชื่อถือได้มากขึ้น ดังนั้นก่อนที่จะเราจะเชื่ออะไรลงไป ขอให้พิจารณาถึงความสัมพันธ์ของหลักการ และตัวอย่างที่นำมาประกอบว่ามีความเป็นจริงเพียงไร สมเหตุสมผลหรือไม่

6. ประเด็นข้อเท็จจริง ความคิดเห็นและความรู้สึก วิเคราะห์ความเป็นไปในความคิดของผู้เขียนกับความคิดเห็นส่วนตัวของเรา ผลลัพธ์แห่งการประเมินนั้น จะก่อเป็นความคิดสร้างสรรค์ให้กับเราหรือไม่

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2544: 8) เสนอหลักการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ มีรายละเอียดดังนี้

1. วิเคราะห์ถ้อยคำ เป็นการวิเคราะห์ความหมายของคำ ดังนี้

1.1 ความหมายโดยตรง หมายถึง คำที่มีในพจนานุกรมใช้ในชีวิตประจำวัน

1.2 ความหมายโดยนัย หมายถึง คำที่มีความหมายซ่อนเร้น ต้องตีความหมายตามสิ่งแวดล้อมสถานการณ์ของสังคม

1.3 ความหมายตามบริบท หมายถึง คำที่มีความหมายขึ้นอยู่กับคำรอบข้าง

2. การวิเคราะห์ประโยค หมายถึง การพิจารณาการใช้และเรียบเรียงคำข้อความในประโยคว่าถูกต้องหรือไม่

กมลรัตน์ เทอร์เนอร์ และคณะ (2548: 4) ได้เสนอหลักการอ่านอย่างมีวิจารณญาณดังนี้

1. ผู้อ่านต้องเข้าใจวัตถุประสงค์ของผู้เขียน
2. ผู้อ่านต้องตระหนักในข้อตกลงเบื้องต้นและความเชื่อที่แฝงอยู่ของผู้เขียน โดยพิจารณาว่าผู้เขียนมีความคิด มีความเชื่ออย่างไรจึงเขียนออกมาเป็นเช่นนั้น หากผู้เขียนมีความเชื่อต่างกันหัวข้อเรื่องเดียวกันอาจมีเนื้อหาต่างกันได้
3. ผู้อ่านต้องมีการเชื่อมโยงความคิดจากตำราที่อ่าน เข้ากับความคิดอื่นๆของตนเองและตำราอื่นๆ ต้องมีการเปรียบเทียบหรือเชื่อมโยงเข้ากับตำราอื่นๆ
4. ผู้อ่านจะต้องสะท้อนค่านิยมและความเชื่อ รวมทั้งความเป็นมาของผู้เขียนว่ามีความเป็นมาอย่างไรและต้องเข้าใจว่าหนังสือนั้นเขียนสำหรับผู้อ่านระดับใด
5. ผู้อ่านต้องจำแนกว่าตนเองมีความเข้าใจในเรื่องที่อ่านระดับใด
6. ผู้อ่านต้องมีการตรวจสอบทางเลือกวิธีการหรือแนวทางที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ถูกกล่าวถึงในหนังสือ
7. ผู้อ่านควรพิจารณาทั้งข้อตกลงเบื้องต้นและค่านิยมที่แฝงอยู่ของผู้อ่านเองและนำไปพิจารณาในการอ่าน

สมบัติ จำปาเงิน และสำเนียง มณีกาญจน์ (2548: 98-99) สรุปหลักการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ตามหลักการอ่านดังนี้

1. พิจารณาความถูกต้องของภาษาที่อ่าน เช่น ด้านความหมาย การวางตำแหน่งของคำ การเว้นวรรคตอนของเรื่องที่อ่าน
2. พิจารณาความต่อเนื่องของประโยคว่ามีเหตุผลรับกันดีหรือไม่ โดยอาศัยความรู้ด้านตรรกวิทยาเข้ามาช่วย
3. พิจารณาความต่อเนื่องของเรื่องราวระหว่างแกนหลักหรือแกนนำ กับแกนรองและส่วนประกอบอื่นๆว่ากลมกลืนกันหรือไม่
4. รู้จักแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากเรื่องที่แสดงความรู้สึกและข้อคิดเห็นของผู้เขียนเพื่อนำมาพิจารณาภายหลังได้ถูกต้อง ไกล่เกลี่ยความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น

เอมอร เนียมน้อย (2551: 16) สรุปหลักการอ่านอย่างมีวิจารณญาณว่า ผู้อ่านอย่างมีวิจารณญาณต้องมีความสามารถสูงในการวิเคราะห์เหตุผลของผู้เขียนที่เสนอผ่านมาทางตัวหนังสือ เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินตัดสินเรื่องที่อ่านได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจะปรากฏออกมาในพฤติกรรมต่อไปนี้

1. จำแนกประเภทของงานเขียนได้
2. สามารถแยกแยะส่วนที่เป็นข้อเท็จจริงหรือข้อคิดเห็นได้

3. สามารถอธิบายความหมายของคำศัพท์ สำนวน อุปมา
4. ตัดสินได้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด
5. บอกจุดประสงค์หลักของผู้เขียนได้
6. จับแนวคิดหลักได้
7. จับน้ำเสียง หรือความรู้สึกของผู้เขียนได้
8. บอกโครงเรื่อง หรือสรุปเรื่องได้
9. ประเมินคุณค่าเรื่องที่อ่านได้

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา(2546: 141) กล่าวถึงหลักการอ่านให้เกิด วิจารณ์ญาณนั้น จะต้องอ่านให้สัมฤทธิ์ผลก่อนแล้วพัฒนาต่อไปอีก สรุปได้ดังนี้

1. ผู้อ่านพิจารณาว่าผู้เขียนมีความมุ่งหมายในการเขียนครั้งนั้นๆอย่างไรบ้าง
2. เรื่องที่ได้อ่านเป็นไปไต่มาจนน้อยเพียงใด
3. เรื่องที่อ่านมีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด
4. เรื่องที่ได้อ่านมีสารประโยชน์ ให้แก่อคิด ก่อให้เกิดความเจริญงอกงามและ

ความคิดสร้างสรรค์อย่างไรบ้าง

5. ผู้อ่านวินิจฉัยว่าผู้เขียนมีความเข้าใจอย่างไร เพียงใด
6. ผู้อ่านพิจารณาได้ว่าผู้เขียนใช้วิธีการเขียนหรือวิธีการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดอย่างไรถ้าข้อความที่อ่านมีความสลับซับซ้อน มีเลศนัย หรือมีแง่คิดบางอย่างแฝงอยู่ เราก็ต้องใช้ความเพ่งพินิจในการอ่านยิ่งขึ้นเพื่อให้ได้รับผลสัมฤทธิ์เต็มที่จากการอ่านนั้น

สรุปได้ว่า หลักการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณนั้นผู้อ่านต้องมีความเข้าใจในเรื่องที่อ่าน และสามารถพิจารณาองค์ประกอบต่างๆจากเรื่องที่อ่านได้ เช่น จุดมุ่งหมายของผู้เขียน แยกแยะข้อเท็จจริงข้อคิดเห็น พิจารณาความสัมพันธ์ของคำและประโยค พิจารณาความน่าเชื่อถือของเรื่องที่อ่านและสามารถสรุป วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่าได้

3.4 ลำดับขั้นของการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ

การอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณให้สัมฤทธิ์ผลและเกิดประสิทธิภาพ ควรเป็นไปตามลำดับขั้นตอนของการอ่าน ซึ่งลำดับขั้นตอนของการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณนั้น มีนักวิจัยหลายท่านได้กำหนดลำดับขั้นของการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณดังนี้

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2534: 112-113) นำลำดับขั้นการเรียนรู้ของ Bloom มาประยุกต์ใช้ในการสอนอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ โดยแบ่งเป็น 6 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นรู้ จำความหมายของคำยาก อธิบายข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเนื้อเรื่อง บอกคำจำกัดความ
2. ขั้นเข้าใจ บอกลำดับเหตุการณ์ได้ เล่าเรื่องด้วยคำพูดของตัวเอง เข้าใจและสรุปเรื่องได้

3. นำไปใช้ นำเหตุการณ์หรือประโยชน์จากการอ่านไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

4. ชั้นวิเคราะห์ แยกองค์ประกอบย่อยของเรื่อง บอกความเกี่ยวข้องขององค์ประกอบย่อย

5. ชั้นสังเคราะห์ นำเรื่องที่อ่านไปเปรียบเทียบสำนวนสุภาพ คติ หรือสถานการณ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

6. ชั้นประเมินค่า พิจารณาข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น รู้จักตัดสินพิจารณาคุณค่าที่ปรากฏในเรื่อง ตลอดจนความซาบซึ้ง ความประทับใจที่ได้จากการอ่านเรื่อง

บันลือ พุทฺธชะวัน (2534: 82) กล่าวถึงลำดับขั้นของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือ อ่านแล้วต้องอภิปรายความน่าเชื่อถือของเรื่องที่อ่าน โดยพิจารณาข้อความนั้นแล้วให้เหตุผลหรือชี้แนะได้อย่างสมเหตุสมผล การวิจารณ์บทความ การฝึกคิดให้เหตุผลในการใช้ศัพท์ คำคม สุภาษิต นำสิ่งที่ขัดแย้งกันมาอภิปราย ยกเหตุผลประกอบให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง

สุพิน บุญชูวงศ์ (2539: 19) แบ่งลำดับขั้นการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสรุปดังนี้

ขั้นที่ 1 อ่านเพื่อความเข้าใจอ่านได้อย่างไม่ติดขัด รู้จักศัพท์ต่างๆ มาก เข้าใจหน้าที่ของคำในประโยค รู้จักความสัมพันธ์ในประโยคต่างๆ ได้ถูกต้อง

ขั้นที่ 2 อ่านเพื่อวิเคราะห์ พิจารณาขอบเขตปัญหา เนื้อหาสาระเหตุผลในหนังสือแต่ละเล่มอย่างละเอียด

ขั้นที่ 3 อ่านเพื่อการสังเคราะห์ ผู้อ่านต้องนำความคิดจากหนังสือหลายๆ เล่มที่อาจมีความคิดตรงกันหรือขัดแย้งกันมาพิจารณาวินิจฉัยแล้วเรียบเรียงเป็นข้อความรู้หรือความคิดของตนเอง

ขั้นที่ 4 อ่านเพื่อประเมินค่า เป็นการอ่านที่ต้องผสมผสานการอ่านทั้ง 3 ขั้นตอนเข้าด้วยกัน เพื่อพิจารณาคุณค่าของเรื่องที่อ่าน

สรุปได้ว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณให้สัมฤทธิ์ผลควรเป็นไปตามลำดับขั้นตอนในการอ่าน แบ่งได้เป็นระดับการอ่านเบื้องต้น ประกอบด้วย รู้ เข้าใจ นำไปใช้ และการอ่านระดับสูงประกอบด้วย วิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่าซึ่งการอ่านอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในการอ่านระดับสูง

3.5 ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ผู้อ่านควรมีความสามารถครอบคลุมการอ่านทั้งในการอ่านเบื้องต้น คือ รู้ เข้าใจ นำไปใช้ จนถึงการอ่านระดับสูง คือการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่าสิ่งที่อ่านได้ ซึ่งการอ่านอย่างมีวิจารณญาณต้องมีความสามารถในการพิจารณาไตร่ตรองสิ่งที่อ่านได้

ดนยา วงศ์ระชัย (2542: 179-180) กล่าวถึงความสามารถในการอ่านอย่างมี
 วิจารณ์ญาณดังนี้

1. การแยกความแตกต่างระหว่างข้อเท็จจริง และข้อคิดเห็น
2. การเข้าใจความคิดของผู้เขียน
3. การตีความหมายเกี่ยวกับภาพหรือสัญลักษณ์
4. การประเมินค่าความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล
5. การแสดงปฏิกิริยาต่อน้ำเสียงหรือความประทับใจจากข้อความที่อ่าน
6. การทำนายสิ่งที่อ่านล่วงหน้าได้
7. การสรุปความตามหลักฐานที่ได้
8. การตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและสรุปได้
9. การเปรียบเทียบความเห็นที่คล้ายกันและต่างกันได้
10. การเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเวลา สถานที่ การลำดับเรื่อง และเหตุผล
11. การรู้ข้อคิดเห็นหรืออคติของผู้เขียน
12. การรู้ถึงน้ำเสียงของเรื่อง

บันลือ พฤษะวัน (2543: 76-78) กล่าวถึงความสามารถในการอ่านอย่างมี
 วิจารณ์ญาณว่า เป็นการอ่านระดับสูงสุดของการอ่านเพื่อความเข้าใจ ซึ่งผู้อ่านต้องใช้พหุสูตในการ
 ตรวจสอบ ตัดสินใจ และประเมินค่าเรื่องที่อ่านว่า เป็นเรื่องจริงหรือความคิดเห็น ควรเชื่อหรือไม่ มี
 ประโยชน์หรือโทษโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แยกข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็น
2. แยกเรื่องที่เป็นความจริงกับเรื่องเพ้อฝันจินตนาการ
3. หาเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องกัน
4. พิจารณาและรู้เท่าทันการโฆษณาชวนเชื่อ
5. พิจารณาหาเหตุผลที่ชวนให้เชื่อ
6. พิจารณาคูณค่าและความคิดต่างๆในงานเขียน
7. ป่งชี้ถึงวัตถุประสงค์ของผู้แต่ง
8. แสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดของตนเองต่อสิ่งที่อ่านของผู้เขียน

ประเสริฐศักดิ์ เหนียวไส (2546: 35) ได้กล่าวถึงความสามารถในการอ่านอย่างมี
 วิจารณ์ญาณ ประกอบด้วยความสามารถ 7 ด้านดังนี้

1. การจำแนกข้อเท็จจริงและความคิดเห็น คือ ความสามารถในการบอกได้ว่า
 สิ่งใดคือความจริงหรือสิ่งที่เป็นจริงจากเรื่องที่อ่าน และสิ่งใดคือความคิดเห็นที่แสดงไว้ในเรื่องนั้นๆ
2. การลำดับเรื่อง คือ ความสามารถในการเรียงลำดับความคิดและ
 รายละเอียดตลอดจนเรียงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหลังจากเรื่องที่อ่าน

3. การจับใจความสำคัญของเรื่อง คือ ความสามารถในการบอกใจความสำคัญของเรื่อง บอกรายละเอียดของเรื่องที่สำคัญๆ เพื่อให้เข้าใจเนื้อหาที่อ่านได้อย่างชัดเจนตรงตามที่ต้องการ

4. การทำนายสิ่งที่จะเกิดขึ้นล่วงหน้าจากการอ่าน คือ ความสามารถในการคาดการณ์หรือทำนายว่าจะเกิดขึ้นต่อไป หรือคาดการณ์ว่าผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามเนื้อเรื่องควรเป็นอย่างไร หรือเนื้อหาสาระของเรื่องที่อ่านควรจบลงอย่างไร

5. การสรุปความ คือ ความสามารถที่จะค้นหา เปรียบเทียบความสำคัญหรือข้อคิดที่ได้จากเรื่องที่อ่าน สามารถแปลความและหาความสัมพันธ์ของส่วนย่อยๆภายในเรื่องราวแล้วนำมาย่อเรื่องราวให้เป็นข้อสรุป

6. การเข้าใจจุดมุ่งหมาย ทศนคติและลีลาการนำเสนอของผู้เขียน คือ ความสามารถในการค้นหาจุดมุ่งหมาย แนวคิด หรือความคิดเห็นที่ผู้เขียนต้องการสื่อให้ผู้อ่านเข้าใจและบอกได้ว่าเรื่องที่อ่านนั้นผู้เขียนเขียนด้วยความรู้สึกหรืออารมณ์อย่างไร

7. การประเมินเรื่อง คือ ความสามารถในการบอกคุณค่าและเหตุผล เพื่อวินิจฉัยตัดสินเรื่องราวที่อ่านว่ามีความถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ของผู้อ่านประกอบการพิจารณาหรือเปรียบเทียบกับเกณฑ์ทางวิชาการหรือเปรียบเทียบกับเรื่องที่เป็นแบบอย่างที่ดีสังคมยอมรับว่าเด่นหรือด้อย มีประโยชน์หรือไม่มีประโยชน์

เฮลิแมน เอ.ดับเบิลยู. (เอมอร์ เนียมน้อย. 2551: 15-16; อ้างอิงจาก Heilman A.W. 1967: p. 42) ได้เสนอถึงความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณว่า ผู้อ่านต้องมีพฤติกรรมในสิ่งต่อไปนี้ คือ

1. จำความหมายของคำได้
 2. สามารถเลือกความหมายของคำในกรณีที่มีความหมายหลายอย่างได้อย่างเหมาะสมกับข้อความที่อ่าน
 3. เข้าใจถ้อยคำอุปมาหรือความหมายซ่อนเร้นอยู่ซึ่งผู้เขียนไม่ได้บอกไว้
- ตรงๆ

4. จับความคิดที่สำคัญของผู้เขียนได้
5. ถ่ายทอดข้อความที่ผู้เขียนเขียนไว้ได้
6. มองเห็นความสำคัญของส่วนต่างๆที่ประกอบขึ้นมาเป็นข้อความนั้นและมองเห็นความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆเหล่านั้น

7. ทราบจุดมุ่งหมายและความคิดเห็นของผู้เขียน
8. บอกลักษณะการเขียนของผู้เขียนได้
9. ลงความเห็นและวินิจฉัยตัดสินใจสิ่งที่อ่านได้
10. บอกความรู้สึกที่ผู้เขียนต้องการแสดงออกได้

เจเน็ต ฮาร์วิส (ขวัญชนก นัยเจริญ. 2551: 34; อ้างอิงจาก Jenette Harris. 2000: pp. 435-443) กล่าวถึงความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณว่าผู้อ่านต้องมีความสามารถดังนี้

1. เข้าใจสาระสำคัญของเรื่อง
2. เข้าใจความคิดและจุดประสงค์ของผู้เขียน
3. วิเคราะห์แยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็น
4. สามารถประเมินหลักฐาน ข้อมูล เหตุผลที่ผู้เขียนใช้
5. ให้ข้อมูลได้อย่างสมเหตุสมผล

สเปซ และสเปซ (กมลพัทธ์ โพธิ์ทอง. 2554: 18; อ้างอิงจาก Spache; & Spache. 1969: p. 96) กล่าวถึงความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้

1. การสืบหาแหล่งที่มาของข้อมูล ได้แก่ การสำรวจ ประเมิน และรวบรวมความคิดเห็นของผู้เขียนจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อเปรียบเทียบและวิเคราะห์ว่าเรื่องใดเป็นการแสดงความคิดเห็น

2. การตระหนักถึงจุดมุ่งหมายของผู้เขียน ได้แก่ การทราบถึงอคติ พื้นฐาน ประสบการณ์ ความคิดเห็นของผู้เขียน ตลอดจนความเชื่อถือได้ และจุดมุ่งมาในการแสดงความคิดเห็นนั้นๆ ออกมา

3. การแยกข้อคิดเห็นและข้อเท็จจริง เป็นการทราบว่ามีข้อมูลใดผิดพลาดจากข้อเท็จจริง ข้อมูลใดสรุปไม่ถูกต้องและข้อความใดที่ยังไม่ได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นจริง

4. การอนุมานความ ได้แก่ ความสามารถในการตีความเรื่องที่อ่าน การรู้ว่าผู้แต่งต้องการแสดงความคิดไปในแนวใด โดยการสังเกตการณ์ใช้คำและน้ำเสียงของเรื่อง

5. การสร้างเกณฑ์ในการตัดสิน ได้แก่ การตัดสินได้ว่า จุดมุ่งมาในการเขียนและความเชื่อของผู้เขียนเป็นอย่างไร สามารถสรุปความจากข้อเท็จจริง จากการตีความ และรู้จักหลีกเลี่ยงที่จะตัดสินเรื่องที่อ่านในกรณีที่มีข้อมูลไม่เพียงพอ หรือไม่ตัดสินด้วยอารมณ์

6. การลงรู้งถึงกลอุบายในการโฆษณาชวนเชื่อ ได้แก่ การลงรู้งถึงวิธีการชักจูงให้ผู้อ่านหลงเชื่อ หรือมีความเห็นคล้อยตามเรื่องที่อ่าน ซึ่งผู้เขียนใช้ภาษาที่แฝงด้วยอารมณ์และการให้ข้อมูลที่ผิดพลาด

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นการอ่านขั้นสูง ซึ่งผู้อ่านต้องสามารถแยกแยะข้อเท็จจริงข้อคิดเห็น เข้าใจจุดประสงค์ของผู้เขียน สามารถตีความ วิเคราะห์ ประเมินค่า และมีความสามารถในการตัดสินสิ่งที่อ่านอย่างมีเหตุผล จนสามารถนำสิ่งที่ได้จากการอ่านไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้

3.6 ประโยชน์ของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

การอ่านอย่างมีวิจารณญาณมีประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะเป็นการฝึกให้ผู้อ่านรู้จักใช้สติปัญญาพิจารณาไตร่ตรองสิ่งที่อ่านอย่างละเอียดรอบคอบมีผู้วิจัยหลายท่านกล่าวถึงประโยชน์ของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณดังนี้

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2544: 135) กล่าวว่า ทักษะการอ่านเป็นทักษะที่ต้องอาศัยพื้นฐานประสบการณ์ทางภาษา จึงจะช่วยให้เด็กเรียนอ่านได้อย่างเข้าใจ รวดเร็ว ครบถ้วนและต้องรู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณในขณะที่อ่านด้วย การอ่านในลักษณะนี้เรียกว่า “การอ่านในขั้นสูง” ที่ผู้อ่านจะต้องรู้จักวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่าเรื่องที่อ่านซึ่งประโยชน์ของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณมีประโยชน์มาก

สุวิทย์ มูลคำ (2547: 39) กล่าวถึง ประโยชน์ของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้ทักษะทางการคิดวิเคราะห์ดังนี้

1. ช่วยให้รู้ข้อเท็จจริง รู้เหตุผลเบื้องหลังของสิ่งที่เกิดขึ้น เข้าใจความเป็นมา เป็นไปของเหตุการณ์ต่างๆ รู้ว่าเรื่องนั้นมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ทำให้ได้ข้อเท็จจริงที่เป็นรากฐาน ความรู้เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ แก้ปัญหา การประเมิน และการตัดสินใจ เรื่องต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง
2. ช่วยให้สำรวจความสมเหตุสมผลของข้อมูลที่ปรากฏ และไม่ด่วนสรุปตามอารมณ์ ความรู้สึกหรืออคติ แต่สืบค้นตามหลักเหตุผล และข้อมูลที่เป็นจริง
3. ช่วยให้ไม่ด่วนสรุปสิ่งใดง่าย ๆ แต่สื่อสารตามความเป็นจริง ขณะเดียวกัน จะไม่ช่วยให้หลงเชื่อข้ออ้างที่เกิดจากตัวอย่างเพียงอย่างเดียว แต่พิจารณาเหตุผลและปัจจัยเฉพาะในแต่ละกรณีได้
4. ช่วยในการพิจารณาสาระสำคัญอื่นๆ ที่ถูกบิดเบือนไป จากความประทับใจ ในครั้งแรก ทำให้สามารถมองได้อย่างครบถ้วนในแง่มุมอื่นๆ ที่มอยู่
5. ช่วยพัฒนาความเป็นคนช่างสังเกต การหาความแตกต่างของสิ่งที่ปรากฏ พิจารณาตามความสมเหตุสมผลของสิ่งที่เกิดขึ้น ก่อนที่จะตัดสินใจสรุปสิ่งใดลงไป
6. ช่วยให้หาเหตุผลที่สมเหตุสมผลกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ณ เวลานั้น โดยไม่ฟังเพียงอคติที่ก่อตัวอยู่ในความทรงจำ ทำให้สามารถประเมินสิ่งต่างๆ ได้อย่างสมจริง
7. ช่วยประมาณการความน่าจะเป็น โดยสามารถใช้ข้อมูลพื้นฐานที่มีวิเคราะห์ ร่วมกับปัจจัยอื่นๆ ของสถานการณ์ ณ เวลานั้น อันจะช่วยคาดการณ์ความน่าจะเป็นได้สมเหตุสมผล มากกว่า

อัจริยา เกิดผล และคณะ (2540: 129) สรุปประโยชน์ของการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ดังนี้

1. ได้รู้ข้อมูลใดเป็นข้อมูลจริง ส่วนใดเป็นความคิดเห็น
2. ทำให้ผู้อ่านมีความใฝ่รู้ อยากอ่านหนังสืออยู่เสมอ
3. เป็นการกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความคิดและทัศนะที่กว้างไกลออกไป เมื่อได้ตั้งคำถามตนเองอยู่เสมอๆ
4. ผู้อ่านจะไม่ยึดมั่นในตำราเพียงเล่มหนึ่งเล่มใดอีกต่อไป
5. ผู้อ่านจะไม่ตกเป็นเหยื่อของการโฆษณาชวนเชื่อ แต่จะรู้ตัดสินใจด้วยตนเองอย่างถูกต้อง
6. รู้จักประเมินค่าเรื่องที่อ่าน ด้วยความรอบคอบและมีเหตุผล ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันในสังคม หรือแม้แต่ในการศึกษาวิชาอื่นๆ

สรุปได้ว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณนั้นมีประโยชน์ ทำให้ผู้อ่านเป็นผู้ที่มีเหตุผล รอบคอบ รู้จักพิจารณาประเมินค่าสิ่งที่อ่าน และนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้อง

3.7 การวัดและประเมินผลความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

การวัดและประเมินผลความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะสามารถวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและวัดประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนของครูว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ทั้งนี้มีนักการศึกษาให้แนวคิดในการวัดและประเมินผลความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ดังนี้

สุจิต เพียรชอบ และ สายใจ อินทรมพรรย์ (2538: 347) กล่าวถึงการวัดและประเมินผลการอ่านอย่างมีวิจารณญาณว่า ควรวัดผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางภาษาหลาย ๆ ด้าน เช่น ความรู้ ความเข้าใจ การประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินค่า ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะ ทศนคติ การใช้เหตุผล เป็นต้น

อัจฉรา วงศ์โสธร (2538) ได้กล่าวถึงวิธีการวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณตามเกณฑ์ที่กำหนดความสามารถทางการอ่านแบบรวมมีดังนี้

1. ความสามารถในการเรียบเรียงความ ได้แก่ การอ่านแล้วเข้าใจความได้ และสามารถเรียบเรียงถ้อยคำใหม่ให้ได้ใจความดั้งเดิม
2. ความสามารถในการอ่านข้อมูลที่เป็นรายละเอียดและโยงความสัมพันธ์ของรายละเอียดนั้นๆ
3. ความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ เช่น การระบุใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน การแปลความ การสรุปความ ฯลฯ
4. ความสามารถในการวิเคราะห์และประเมินความสัมพันธ์ของเนื้อเรื่องสุนทรียศาสตร์ของการใช้ภาษาซึ่งผู้อ่านสามารถใช้ความรู้ด้านคำศัพท์ ไวยากรณ์ ความเข้าใจสิ่งที่อ่านและความรู้เกี่ยวกับรูปแบบลีลาภาษาที่ใช้ในบทที่เป็นตัวกระตุ้น วิเคราะห์ ประเมิน และสรุปได้ว่าสารที่อ่านนั้นเป็นสารประเภทใด ลีลาภาษาที่ใช้เป็นอย่างไร เจตนาหรือทัศนคติของผู้เขียนที่แฝงอยู่เป็นอย่างไร เป็นต้น

จรรยา บุญปลั่ง (2541: 91-92) สรุปขั้นตอนการวัดทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณตามขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน และการวัดผลโดยทั่วไปว่าควรประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 กำหนดคุณลักษณะที่ต้องการวัด เช่น ความสามารถในการอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณ จะต้องกำหนดว่าประกอบด้วยความสามารถใดบ้าง เช่น การจับใจความสำคัญ การแยกข้อเท็จจริงจากความคิดเห็น การประเมินคุณค่าของเรื่องที่อ่าน เป็นต้น

ขั้นที่ 2 กำหนดวิธีการที่จะวัดคุณลักษณะนั้นๆ โดยการกำหนดเครื่องมือที่จะวัดหรือแบบทดสอบ เช่น กำหนดว่าจะใช้แบบทดสอบชนิดใด เพื่อใช้วัดคุณลักษณะที่ต้องการได้ครอบคลุม

ขั้นที่ 3 กำหนดมาตรการและเกณฑ์ของคะแนนที่ได้จากการวัดคุณลักษณะเช่น ข้อสอบที่ถูกควรที่จะได้คะแนนเท่าใดและเทคนิคทั่วไปที่ใช้วัดทักษะการอ่านซึ่งรวมทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ด้วยนั้น ก็คือการให้นักเรียนอ่านเนื้อเรื่องที่ยกมาและวัดความเข้าใจของนักเรียนโดยการถามประเด็นที่สำคัญๆ ในเรื่อง และให้นักเรียนเลือกคำตอบจากตัวเลือกหลายๆ ตัวเพื่อทดสอบดูว่านักเรียนมีความเข้าใจในเรื่องนั้นเพียงใด โดยหลักในการเลือกข้อความเพื่อนำมาทำแบบทดสอบมีดังนี้

1. ความยาว เนื่องจากแบบทดสอบนั้นจะมีข้อความต่างๆหลายประเภท ฉะนั้นแต่ละเรื่องควรเป็นเรื่องสั้นๆ ประมาณ 100-250 คำ โดยให้มีใจความเพียงพอสำหรับตั้งคำถามได้ 6-8 ข้อ

2. เนื้อเรื่อง ควรเป็นเรื่องหลายชนิดรวมกัน เช่น ชีวประวัติ นวนิยายและบทความ เนื้อเรื่องที่นำมาควรเป็นเรื่องที่มีความสมบูรณ์ในตัว ไม่ต้องอ่านเพิ่มเติมจากที่อื่นอีกและเนื้อเรื่องต้องไม่เป็นเรื่องที่รู้จักโดยทั่วไป ซึ่งนักเรียนจะสามารถตอบคำถามได้โดยไม่ต้องอ่านเนื้อเรื่องเลย

3. ภาษาที่ใช้ ถ้าเนื้อเรื่องประกอบด้วยคำศัพท์หรือโครงสร้างที่ยุ่งยากจนเกินไปผู้ออกแบบทดสอบควรดัดแปลงให้เหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้สอบและควรตั้งคำถามอย่างชัดเจน

ซึ่งแบบทดสอบการวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่สร้างขึ้นนั้นควรมีลักษณะคำถามครอบคลุมความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณซึ่งเป็นทักษะย่อยของการอ่าน 8 ประการ คือ

1. การจับใจความสำคัญ
2. การแปลความ
3. การขยายความ
4. การตีความ
5. การตีความสัญลักษณ์
6. การระบุความจริง ความคิดเห็น
7. การคาดคะเน
8. การประเมินค่า

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2544: 95-97) กล่าวถึงเกณฑ์การวัดและการประเมินการอ่านซึ่งรวมการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไว้ด้วยว่า นักจิตวิทยาการอ่านได้นำหลักการของ Benjamin S.Bloom มาประยุกต์ใช้ในการฝึกอ่านและประเมินการอ่านมีทั้งหมด 6 ชั้น คือ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า แต่ละชั้นมีลำดับการคิดที่แตกต่างกัน ชั้นที่ 1-3 เป็นการคิดเบื้องต้น เป็นจุดมุ่งหมายเบื้องต้นของพฤติกรรมกรรมการอ่าน ชั้นที่ 4-6 เป็นการคิดขั้นสูงของพฤติกรรมกรรมการอ่าน เกณฑ์ในการวัดตามหลักของ Bloom มีดังนี้

1. วัดความจำ คือ อธิบายข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเนื้อเรื่อง บอกคำจำกัดความต่างๆ
2. วัดความเข้าใจ คือ จับใจความสำคัญ สรุปสาระสำคัญของเรื่อง เข้าใจจุดมุ่งหมาย ความคิดเห็นของผู้เขียน
3. วัดการนำไปใช้ คือ ประยุกต์ใช้ความรู้จากการอ่านกับเหตุการณ์ใหม่ๆ การแก้ปัญหาการยกตัวอย่าง หรือการนำตัวอย่างหรือหลักการนั้นๆไปใช้ในชีวิตประจำวัน
4. วัดการวิเคราะห์ คือ การบอกความสัมพันธ์ในเชิงเหตุผล การลำดับเหตุการณ์ในเรื่อง การวิเคราะห์โวหารในการเขียน การวิเคราะห์วัตถุประสงค์หรือเจตนาของผู้เขียน

5. วัดการสังเคราะห์ คือ สรุปเรื่องราวหรือเหตุการณ์นั้นๆ เป็นมโนทัศน์ คติสำนวน สุภาษิต ตลอดจนการคาดคะเนหรือทำนายผลที่คาดว่าจะเกิดตามมาจากเหตุการณ์หรือการกระทำนั้นบนพื้นฐานของข้อมูลที่มีอยู่

6. วัดการประเมินค่า คือ การตัดสินคุณค่าของงานเขียนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ด้านข้อคิดคุณค่า ทัศนะของผู้เขียน ความน่าเชื่อถือ ความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ การกระทำของบุคคลหรือตัวละคร ตลอดจนการประเมินจากข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นจากข้อเขียนนั้น

สรุปได้ว่า การวัดและประเมินผลการอ่านอย่างมีวิจารณญาณมีเกณฑ์ที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ในการวัด ซึ่งจากการสรุปการวัดและประเมินผลการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจากนักวิจัยหลายท่าน มีเกณฑ์การวัดและประเมินผลประกอบด้วยการวัดในด้านความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า ซึ่งเป็นการวัดความสามารถในการอ่านที่สอดคล้องกับหลักการด้านพุทธิพิสัยของ Benjamin S.Bloom ซึ่งผู้ประเมินสามารถประเมินความสามารถด้านการอ่านในส่วนที่ต้องการ โดยสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณให้ครอบคลุมเกณฑ์การวัดและประเมินผลทั้ง 6 ขั้นตอนข้างต้น

3.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

งานวิจัยในประเทศ

ลำจวน นิชเปี่ยม (2535) วิจัยเรื่องการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการอ่านอย่างมีวิจารณญาณวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยรูปแบบการสอน เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการใช้เหตุผล ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการใช้เหตุผลสูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนตามคู่มือครูภาษาไทยของกรมวิชาการแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จรรยา บุญปลั่ง (2541) วิจัยเรื่องการพัฒนาแบบบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเพื่อการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่าคะแนนหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กลุ่มตัวอย่างที่มีความสามารถในการเรียนต่างกันมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิริยา วิริยารัมมะ (2549) วิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหวนทวนไป และวิธีการสอนแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนกลุ่มทดลอง ที่เรียนด้วยวิธีการสอนโดยเทคนิคการคิดแบบหวนทวนไป กับกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

สมจิตร ปรางสุวรรณ์(2550) วิจัยเรื่องการศึกษาศักยภาพในการอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณและความพึงพอใจต่อวิธีการสอนด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ มีความสามารถในการอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณค่าเฉลี่ยก่อนการสอน เท่ากับ 15.11 และค่าเฉลี่ยหลังการสอนเท่ากับ 25.05 จากคะแนนเต็ม 35 คะแนน จะเห็นได้ว่านักเรียนที่ความสามารถในการอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณหลังการสอนสูงกว่าก่อนการสอน

ปัทมา วิญญูกุล (2551) วิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ใช้วิธีการสอนตามแนวคิดหมวกหกใบกับวิธีการสอนตามแนวคิดของสเตอร์นเบอร์ก ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนการสอนสูงกว่าหลังการสอนตามแนวความคิดหมวกหกใบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนการสอนสูงกว่าหลังการสอนตามแนวคิดของสเตอร์นเบอร์ก แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ใช้วิธีสอนตามแนวคิดหมวกหกใบและวิธีการสอนตามแนวคิดของสเตอร์นเบอร์กแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

แจ้ง แก่นสำโรง (2553) วิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้บทเรียนอีเลิร์นนิ่ง(e-learning) และวิธีการสอนแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่สอนโดยใช้บทเรียนอีเลิร์นนิ่ง(e-learning) และ มีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูงกว่านักเรียนที่สอนโดยวิธีการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

กมลพัทธ์ โพธิ์ทอง (2554) วิจัยเรื่องผลของการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้กลวิธีอาร์ อี เอ พี ที่มีต่อความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการเขียนเรียงความของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่เรียนด้วยกลวิธีอาร์ อี เอ พี สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความสามารถในการเขียนเรียงความของนักเรียนที่เรียนด้วยกลวิธีอาร์ อี เอ พี สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ศุภรณ์ ภูวัต (2553) วิจัยเรื่องการพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่เรียนด้วยแบบฝึกทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เตือนใจ คดดี (2554) วิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบอุปนัยของจอห์น สจ๊วต มิลล์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบอุปนัยของจอห์น สจ๊วต มิลล์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยต่างประเทศ

โคมส์ (Combs. 1992: online) ศึกษาการใช้วรรณกรรมคลาสสิกของเด็กเพื่อสอนทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ถึงแม้ว่าในการทดสอบทักษะพื้นฐานของรัฐ ไอโอวา(ITBS) คะแนนของนักเรียนจะสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ จากการศึกษาโดยให้นักเรียนอ่านวรรณกรรมคลาสสิกซึ่งเกี่ยวข้องกับกลวิธีการใช้ภาษา นักเรียนสามารถบันทึกวรรณกรรมขณะที่อ่านและมีส่วนร่วมในการอภิปรายในชั้นเรียนโดยใช้คำถามที่ออกแบบเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ผลการศึกษาพบว่านักเรียนแสดงให้เห็นถึงทักษะการคิดขั้นสูงและกลายเป็นนักแก้ปัญหา ซึ่งคะแนนคะแนนของนักเรียนในการทดสอบITBS เพิ่มขึ้นอย่างน่าทึ่งแต่นักเรียนที่เรียนสองภาษามีคะแนนที่เพิ่มขึ้นไม่เป็นตามที่คาดหวัง

โควิน (Cowan. 1991: online) วิจัยเรื่องการวิเคราะห์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับ 5 จากการเลือกอ่านหนังสือด้วยตนเอง สำหรับการอ่านขั้นพื้นฐานโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบการเลือกอ่านหนังสือของนักเรียนอย่างอิสระ โดยวิเคราะห์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณจากการเขียนตอบของนักเรียน ผลการวิจัยปรากฏว่าสิ่งที่น่าสนใจที่ปรากฏในหนังสือจะมีผลต่อการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ นักเรียนควรได้รับอิสระในการเลือกอ่านหนังสือจะทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการอ่านและทำให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่านมากขึ้น

สรุปผลการศึกษาค้นคว้าและงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ สามารถพัฒนาผู้เรียนด้านการอ่านวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า ซึ่งเป็นทักษะการอ่านระดับสูง โดยการพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณนั้นต้องอาศัยกลวิธีในการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการอ่าน มีเจตคติที่ดีในการอ่าน และนำไปสู่การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านซึ่งเป็นการเชื่อมโยงประสบการณ์ของผู้อ่านกับวรรณคดี และใช้ทักษะการอ่านระดับสูงซึ่งสามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้อย่างดี

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความรู้ ความสามารถ และทักษะในการเรียนรู้ของผู้เรียน มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดังนี้

สาคร ธรรมศักดิ์ (2541: 135) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คุณลักษณะและความสามารถของบุคคลอันเกิดจากการเรียนการสอน เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดจากการฝึกอบรม หรือจากการสอบ การวัดผลสัมฤทธิ์ จึงเป็นการตรวจสอบความสามารถหรือความสัมฤทธิ์ผลของบุคคลว่าเรียนรู้แล้วเท่าไร ซึ่งสามารถวัดได้ 2 แบบ ตามจุดมุ่งหมายและลักษณะวิชาที่สอน คือ

1. การวัดด้านปฏิบัติเป็นการตรวจสอบความสามารถเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาอันเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงพฤติกรรมความสามารถในด้านต่างๆ สามารถวัดได้โดยใช้ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์

2. การวัดด้านเนื้อหา เป็นการตรวจสอบความสามารถเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาอันเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงพฤติกรรมความสามารถในด้านต่างๆ สามารถวัดได้โดยใช้ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์

พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และ พเยาว์ ยินดีสุข (2548: 125) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึงขนาดของความสำเร็จที่ได้จากกระบวนการเรียนการสอน

สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือผลที่เกิดจากกระบวนการสอน เป็นความสามารถในการแสดงออกซึ่งความรู้และทักษะต่างๆ ทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัยซึ่งต้องอาศัยเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้เข้ามาช่วย

4.2 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีผลในการวัดความรู้ความสามารถของนักเรียน ดังนั้นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจึงเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการเรียนรู้ของนักเรียน

สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2544: 4-5) กล่าวถึง องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย สรุปได้ดังนี้

1. พฤติกรรมทางภาษาไทย ที่ผู้เรียนแสดงออกด้วยการฟัง พูด อ่าน เขียน รวมถึงพฤติกรรมด้านจิตพิสัยของผู้เรียนด้วย

2. พฤติกรรมเฉพาะทางภาษาไทย คือการวิเคราะห์ส่วนย่อยของพฤติกรรมทางภาษา คือ ความจำ ความเข้าใจ นำไปใช้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า พฤติกรรมนี้จะเห็นแตกต่างกันไปสำหรับผู้เรียนที่มีวัย เพศ และอายุแตกต่างกัน

3. ความต้องการและความสนใจเฉพาะของผู้เรียน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเพศ วัย อายุ และสภาพแวดล้อมตลอดจนการเลี้ยงดูอบรมจากที่บ้าน

4. วัตถุประสงค์การสอนภาษาไทย ที่ครูผู้สอนตั้งขึ้นและต้องการให้นักเรียนบรรลุตามจุดประสงค์ดังกล่าว

5. โปรแกรมการสอนที่กำหนดไว้ในระยะยาว รวมถึงกิจกรรมที่จัดในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียน

6. การวัดและประเมินผลควรมีการวัดผลหลายวิธี

7. ผลการเรียนรู้ของนักเรียนจะเป็นเครื่องชี้ว่าผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามเกณฑ์ที่กำหนดตามวัตถุประสงค์มากหรือน้อย

บลูม (ขวัญชนก นัยเจริญ. 2551: 43-44; อ้างอิงจาก Bloom. 1971: pp.167-176) ได้ศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบ่งเป็น 3 ลักษณะดังนี้

1. พฤติกรรมทางด้านความรู้ หมายถึง ความสามารถด้านต่างๆของนักเรียน ประกอบด้วยความถนัดและพื้นฐานความรู้เดิมของนักเรียน

2. ด้านจิตพิสัย หมายถึง สภาพการณ์ที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ใหม่ ได้แก่ ความสนใจ เจตคติต่อการเรียนรู้ การยอมรับ ความสามารถของตน ลักษณะเหล่านี้อาจเปลี่ยนแปลงหรือคงอยู่ได้

3. คุณภาพการจัดการเรียนรู้ หมายถึง ประสิทธิภาพซึ่งนักเรียนจะได้รับผลสำเร็จในการเรียนรู้ ได้แก่ การรับคำแนะนำ การมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ การเสริมแรงจากครู การแก้ไขข้อผิดพลาด และการรู้ผลของการสะท้อนการกระทำ

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประกอบด้วยความรู้ความสามารถ และพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน ความสนใจเจตคติต่อการเรียน และจากสิ่งแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะเป็นตัวชี้ว่าผู้เรียนเปลี่ยนพฤติกรรมตามเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่

4.3 การวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นการวัดความรู้ความสามารถของผู้เรียน ในการวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ควรวัดให้ครอบคลุมในทุกทักษะที่ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้ มีนักการศึกษาหลายท่านกล่าวถึงการวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดังนี้

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2543: 29-30) กล่าวว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นการตรวจสอบระดับความสามารถของสมรรถภาพทางสมองของบุคคลว่า เรียนรู้แล้วรู้อะไรบ้าง และมีความสามารถในด้านใด มากน้อยเพียงใด เช่นมีพฤติกรรมด้านความรู้ ความจำ ความเข้าใจการนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินค่ามากน้อยอยู่ในระดับใด นั่นคือ การวัดผลสัมฤทธิ์เป็นการตรวจสอบพฤติกรรมของผู้เรียนในด้านพุทธิพิสัยนั่นเอง ซึ่งเป็นการวัด 2 องค์ประกอบตามจุดมุ่งหมายและลักษณะของวิชาการที่เรียนคือ

1. การวัดด้านการปฏิบัติ เป็นการตรวจสอบความรู้ความสามารถทางการปฏิบัติ โดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงให้เห็นเป็นผลงานปรากฏออกมาที่สังเกตและวัดได้ เช่น วิชาศิลปศึกษา พลศึกษา การช่าง เป็นต้น การวัดแบบนี้จึงต้องวัดโดยใช้ข้อสอบภาคปฏิบัติ ซึ่งการประเมินผลจะพิจารณาที่วิธีปฏิบัติและผลงานที่ปฏิบัติ

2. การวัดด้านเนื้อหา เป็นการตรวจสอบความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเนื้อหา รวมทั้งพฤติกรรมความสามารถในด้านต่างๆ อันเป็นผลมาจากการเรียนการสอน มีวิธีการสอบวัดได้ 2 ลักษณะคือ

2.1 การสอบปากเปล่า การสอบแบบนี้มักจะทำโดยรายบุคคล ซึ่งเป็นการสอบที่ต้องการดูแลเฉพาะอย่าง เช่นการสอบอ่านหนังสือ การสอบสัมภาษณ์ ซึ่งต้องการดูการใช้ถ้อยคำในการตอบคำถาม รวมทั้งการแสดงความคิดเห็นและบุคลิกภาพต่างๆ เช่น การสอบปริญา นิพนธ์ ซึ่งต้องการวัดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่ทำ และคำถามก็สามารถเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมได้ตามที่ต้องการ

2.2 การสอบแบบให้เขียนตอบ เป็นการสอบวัดที่ให้ผู้สอบเขียนเป็น
ตัวหนังสือตอบซึ่งมีรูปแบบตอบอยู่ 2 แบบคือ

2.2.1 แบบไม่จำกัดคำตอบ ซึ่งได้แก่ การสอบวัดที่ใช้ข้อสอบแบบ
อัตนัยหรือความเรียง

2.2.2 แบบจำกัดคำตอบ ซึ่งเป็นการสอบที่กำหนดขอบเขตของ
คำถามที่จะให้ตอบ หรือกำหนดคำตอบที่ให้เลือก ซึ่งมีรูปแบบของคำตอบอยู่ 4 รูปแบบคือ

- 1) แบบเลือกทางใดทางหนึ่ง
- 2) แบบจับคู่
- 3) แบบเติมคำ
- 4) แบบเลือกคำตอบ

สุนันtha มั่นเศรษฐวิทย์ (2544:95-96) กล่าวถึง เกณฑ์การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียนวิชาภาษาไทย โดยการอ้างอิงหลักเกณฑ์ของบลูม (Bloom) มาประยุกต์ใช้มีทั้งหมด 6 ชั้น คือ
ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า ดังนี้

1. วัดความรู้-ความจำ คือ ความสามารถในการระลึกได้ถึงเรื่องราวต่างๆที่
เคยมีประสบการณ์มาทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

2. วัดความเข้าใจ คือ ความสามารถในการแปลความ ตีความ และขยายความ
ได้ คำถามประเภทนี้ควรเป็นข้อความใหม่ที่ครูกำหนดสถานการณ์ขึ้น

3. วัดการนำไปใช้ คือ ความสามารถที่จะนำเอาความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ได้
เรียนรู้มาไปแก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่

4. วัดการวิเคราะห์ คือ ความสามารถในการบอกความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและ
ผลการลำดับเหตุการณ์ในเรื่อง การวิเคราะห์โวหารการเขียน การวิเคราะห์วัตถุประสงค์หรือเจตนา
ของผู้เขียน

5. วัดการสังเคราะห์ คือ ความสามารถในการสรุปเรื่องราวหรือเหตุการณ์
นั้นๆ เป็นมโนทัศน์ คติ สำนวนสุภาษิต ตลอดจนคาดคะเนหรือทำนายผลที่คาดว่าจะเกิดตามมาจาก
เหตุการณ์หรือการกระทำนั้นบนพื้นฐานของข้อมูลที่มีอยู่

6. วัดการประเมินค่า คือ การจัดสินคุณค่าของงานเขียนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ด้าน
ข้อคิด คุณค่า ทรรศนะของผู้เขียน ความน่าเชื่อถือ ความเป็นไปได้ของเหตุการณ์ การกระทำของ
บุคคลหรือตัวละคร ตลอดจนการประเมินข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นนั้นๆ

สรุปได้ว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นการทดสอบสมรรถภาพของผู้เรียนหลัง
การเรียนรู้ว่ามีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะจากการเรียนรู้มากน้อยเพียงใดและผู้เรียนสัมฤทธิ์ผลตาม
จุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนหรือไม่ โดยในการวัดและประเมินผลขึ้นอยู่กับ
องค์ประกอบตามจุดมุ่งหมายและลักษณะวิชาที่เรียน

4.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อัจจิมา เกิดผล (2545) วิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนิชาวรรณคดีไทยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับวิธีสอนแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ได้คะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนิชาวรรณคดีไทย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ศิรรา จุฑารัตน์ (2549) วิจัยเรื่องผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบตกผลึกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนิชาวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนิชาวรรณคดีไทยของผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบตกผลึกสูงกว่าก่อนเรียน และสูงกว่าผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จตุพร สมดี (2553) วิจัยเรื่อง ผลของการเรียนการสอนโดยใช้วงจรการเรียนรู้ 5E ร่วมกับแนวคิดของเดรสเซลที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้วงจรการเรียนรู้ 5E ร่วมกับแนวคิดของเดรสเซลมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ฐิตาพร วิภาวณิชย์ (2553) วิจัยเรื่องการพัฒนาชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตัวเองเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตัวเองเรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมังกุหนิง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยต่างประเทศ

โคบรา (Cobra. 2013) ศึกษาเรื่องผลการใช้วิธีการระดมสมอง (brainstorming) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับ 5 วัดฤดูประสงค์ในการวิจัยเพื่อทดสอบผลการสอนโดยใช้วิธีการระดมสมองที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับ 5 เขต 7 เมือง Tehran ประเทศอิหร่าน โดยกลุ่มประชากรคือนักเรียนจำนวน 60 คน โดยแบ่งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองโดยวิธีการสุ่ม ผลการวิจัยปรากฏว่าผลการใช้วิธีการระดมสมองทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001

สรุปผลการศึกษาค้นคว้างานวิจัยในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ควรมีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนหรือกลวิธีในการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านมาใช้ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยเพื่อศึกษาผลของการสอนตามทฤษฎีตอบสนองของผู้อ่านที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังได้รับการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านและเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านกับการสอนแบบเดิม ซึ่งเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ
4. วิธีดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนนวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 12 ห้องเรียน นักเรียนทั้งหมด 540 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนนวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร จังหวัดกรุงเทพมหานคร การเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1.2.1 เลือกห้องเรียนจำนวน 2 ห้องเรียนที่มีความสามารถทางภาษาไทยในระดับใกล้เคียงกัน โดยพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยในรายวิชาภาษาไทย

1.2.2 สุ่มโดยวิธีการจับฉลากเพื่อเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยกลุ่มทดลองใช้การสอนด้วยเทคนิคการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ส่วนกลุ่มควบคุมนั้นใช้การจัดการเรียนรู้แบบเดิม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

- 2.1 แผนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 18 ชั่วโมง
- 2.2 แผนการสอนแบบเดิมจำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้จำนวน 18 ชั่วโมง
- 2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยเป็นแบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ สำหรับใช้ในการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน
- 2.4 แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นแบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ สำหรับใช้ในการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

3.1 การสร้างแผนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านและการหาคุณภาพแผนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน สำหรับกลุ่มทดลอง

3.1.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในประเด็นต่างๆดังนี้ สารการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อนำมากำหนดโครงสร้างของแผนการจัดการเรียนรู้และเลือกเนื้อหาที่จะนำมาใช้ในการทดลอง

3.1.2 ศึกษาทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านและสังเคราะห์ขั้นตอนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ดังนี้

3.1.2.1 วิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ของ Rosenblatt และการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านของพรทิพย์ ศิริสมบูรณ์เวช และนักวิชาการคนอื่นๆ ซึ่งสรุปสาระสำคัญและการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านได้ดังนี้

1. กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในวรรณคดี
2. มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับวรรณคดี
3. มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้เรียนคนอื่นๆ
4. มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากวรรณคดี
5. ควรเขียนบันทึกการเรียนรู้เพื่อแสดงการตอบสนองที่มีต่อวรรณคดี
6. การตอบสนองต่อวรรณคดีขึ้นอยู่กับศักยภาพของแต่ละบุคคล

ผลการวิเคราะห์แนวคิดการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านทั้ง 6 ข้อ ปรากฏในตารางที่ 2 ดังนี้

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์แนวคิดและการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน
ของ Rosenblatt และนักวิชาการ

นักวิชาการ	สาระสำคัญ					
	1	2	3	4	5	6
Rosenblatt อ้างถึงใน พรทิพย์ ศิริสมบูรณ์เวช (2547:39) 1. สิ่งสำคัญที่สุดในการเรียนวรรณคดี คือ การเข้าใจชีวิตมนุษย์และสังคม 2. พัฒนาศักยภาพของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ให้ผู้เรียนสร้างความหมายและคิดไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณด้วยตนเอง 3. ผู้เรียนควรมีอิสระในการแสดงปฏิกิริยาตอบสนอง ผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความเข้าใจ และเกิดการตอบสนองต่อวรรณคดีตามศักยภาพของแต่ละคนบรรยากาศที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกอบอุ่นและอิสระในการแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น		✓				✓
Probst (1987: online) 1. การอภิปรายเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ในการสร้างการตอบสนองต่อวรรณคดี 2. เน้นให้ผู้เรียนสร้างความหมายด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล 3. ควรนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่อง เพื่อให้ผู้เรียนคิดไตร่ตรองและอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ และให้ผู้เรียนทบทวนเนื้อเรื่องและประเด็นจากการอภิปรายในชั้นเรียนโดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์ ของตน 4. การเขียนบันทึกการเรียนรู้เป็นสิ่งจำเป็นในการสะท้อนการตอบสนองของผู้เรียน		✓	✓	✓		✓
Brown and Stephen (1995: 221-224) 1. สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยผู้สอนใช้การอภิปรายในชั้นเรียนรวม 2. แบ่งกลุ่มศึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 3. การเรียนรู้เป็นคู่ ให้ผู้เรียนจับคู่สนทนาเพื่อนำข้อมูลไปเขียนบันทึกการเรียนรู้การตอบสนองต่อวรรณคดี			✓	✓		

ตาราง 2 (ต่อ)

นักวิชาการ	สาระสำคัญ					
	1	2	3	4	5	6
4. การเรียนรู้รายบุคคล ผู้สอนควรให้ผู้เรียนตรวจสอบการตอบสนองต่อวรรณคดีที่อ่าน และสรุปว่าวรรณคดีเรื่องนี้ส่งผลกระทบอย่างไร แล้วแสดงการตอบสนองต่อวรรณคดีโดยการเขียนบันทึกการเรียนรู้					✓	✓
Simmons (2003: online) 1. ใช้วิธีการอภิปรายกลุ่มย่อย แล้วแต่ละกลุ่มเลือกตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอผลการอภิปราย 2. ควรให้ผู้เรียนเขียนบันทึกการเรียนรู้และจับคู่เพื่อแลกเปลี่ยนกันอ่านบันทึกการเรียนรู้และให้ข้อมูลป้อนกลับซึ่งกันและกัน			✓	✓	✓	
พรทิพย์ ศิริสมบุญเวช(2547: 45-46) 1. ศักยภาพในการตอบสนองต่อวรรณคดีของผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ผู้สอนควรสร้างความมั่นใจให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการตอบสนองต่อวรรณคดี 2. เน้นให้ผู้เรียนค้นพบคำตอบมากกว่าการบอกคำตอบให้ผู้เรียนจดจำ และเน้นการคิดเกี่ยวกับมโนทัศน์ หรือสาระของวรรณคดีมากกว่าการอ่านเอาเรื่อง 3. เน้นการเรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในชั้นเรียน บรรยายภาคในชั้นเรียนควรมีความเป็นมิตร และมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น เน้นการเรียนรู้เป็นกลุ่มหรือเป็นคู่ และการเรียนรู้รายบุคคล 4. เน้นการเขียนบันทึกการตอบสนอง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนคิดไตร่ตรอง แล้วแลกเปลี่ยนกันอ่านบันทึกการเรียนรู้ 5. เน้นการนำประสบการณ์เดิมของผู้เรียนมาเชื่อมโยงกับเนื้อเรื่องวรรณคดี เพื่อให้สอดคล้องกับประสบการณ์ในชีวิตจริง	✓			✓	✓	✓

3.1.2.2 นำผลการวิเคราะห์สาระสำคัญของการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านของ Rosenblatt และนักวิชาการโดยผู้วิจัยทำการสังเคราะห์เป็นขั้นตอนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนดังนี้ขั้นตอนที่ 1 เตรียมความรู้พื้นฐานขั้นตอนที่ 2 อ่านวรรณคดีขั้นตอนที่ 3 เชื่อมโยงประสบการณ์ขั้นตอนที่ 4 เรียนรู้สร้างปฏิสัมพันธ์ขั้นตอนที่ 5 นำเสนอและรับข้อมูลป้อนกลับ และขั้นตอนที่ 6 เขียนบันทึกการเรียนรู้

3.1.3 กำหนดเนื้อหาที่ใช้ในการทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยพิจารณาจากโครงสร้างเนื้อหาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ศึกษาเนื้อหาจากหนังสือเรียนวรรณคดีวิจิตร ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ศึกษาขั้นตอนการตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน กำหนดจำนวนคาบเรียนและเนื้อหาในการจัดทำแผนการสอนดังนี้

ตาราง 3 จำนวนคาบเรียนและเนื้อหาที่ใช้ในการจัดทำแผนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

หน่วยการเรียนรู้	เนื้อหา	จำนวนคาบ
1	ศิลาจาริกหลักที่ 1	5
2	กลอนบทละคร เรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบหนทก	6
3	โคลงภาพพระราชพงศาวดาร	7
	รวม	18

3.1.4 สร้างแผนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 18 แผน คาบเรียนละ 50 นาทีรวม 18 คาบ โดยสอนสัปดาห์ละ 3 ครั้ง รวม 6 สัปดาห์ แต่ละแผนการสอนประกอบด้วย

1. มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด
2. สาระสำคัญ
3. จุดประสงค์การเรียนรู้
4. สาระการเรียนรู้
5. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน
6. คุณลักษณะอันพึงประสงค์
7. กระบวนการจัดกิจกรรมการสอน ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เตรียมความรู้พื้นฐาน

- 1.1 ผู้เรียนศึกษาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวรรณคดีที่เรียน
- 1.2 ผู้เรียนสรุปความรู้เบื้องต้นกับวรรณคดีที่เรียน

ขั้นตอนที่ 2 อ่านวรรณคดี

- 2.1 ผู้เรียนอ่านวรรณคดีที่กำหนด
- 2.2 ผู้เรียนสรุปวรรณคดีจากการอ่านตามความเข้าใจของตนเอง
- 2.3 ผู้เรียนนำเสนอความเข้าใจจากการอ่านวรรณคดี
- 2.4 ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายสรุปเนื้อเรื่องวรรณคดีที่เรียน

ขั้นตอนที่ 3 เชื่อมโยงประสบการณ์

- 3.1 ผู้สอนนำตัวอย่างข้อความจากวรรณคดีหรือตัวอย่างเหตุการณ์จากวรรณคดีมาอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน
- 3.2 ผู้เรียนนำเสนอประสบการณ์ของตนเองที่เกี่ยวข้องกับข้อความหรือเหตุการณ์ในวรรณคดี
- 3.3 ผู้เรียนและผู้สอนอภิปรายร่วมกันเพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์ของผู้เรียนกับวรรณคดี

ขั้นตอนที่ 4 เรียนรู้สร้างปฏิสัมพันธ์

- 4.1 แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย
- 4.2 ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันกำหนดประเด็นในการอภิปรายที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีที่เรียน
- 4.3 ผู้เรียนอภิปรายหรือทำงานกลุ่ม โดยเน้นการเชื่อมโยงประสบการณ์กับวรรณคดี

ขั้นตอนที่ 5 นำเสนอและรับข้อมูลย้อนกลับ

- 5.1 ผู้แทนในแต่ละกลุ่มนำเสนอผลการอภิปราย
- 5.2 ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายและเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีที่เรียนที่แต่ละกลุ่มนำเสนอ

ขั้นตอนที่ 6 เขียนบันทึกการเรียนรู้

- 6.1 ทบทวนความรู้
- 6.2 ผู้เรียนเขียนบันทึกการตอบสนองต่อวรรณคดี โดยเขียนแสดงความรู้สึที่มีต่อวรรณคดีอย่างอิสระ
- 6.3 ผู้เรียนส่งบันทึกการตอบสนองต่อวรรณคดีให้ผู้สอนตรวจสอบ
- 6.4 ผู้สอนให้ข้อเสนอแนะและพิจารณาการตอบสนองต่อวรรณคดีจากบันทึกการเรียนรู้
- 6.5 ผู้เรียนนำบันทึกการเรียนรู้แลกเปลี่ยนกันอ่านกับผู้เรียนคนอื่น

8. สื่อการเรียนรู้
9. แหล่งการเรียนรู้
10. กระบวนการวัดและประเมินผล
11. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

3.1.5 นำแผนการสอนที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่อกรรมการควบคุมปริญญาโทเพื่อพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วจึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะปรับปรุงระยะเวลาในการทำกิจกรรม เช่น ในหน่วยที่ 2 บทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบหนทก กิจกรรมการอ่านตีบท ควรปรับให้กระชับมากขึ้น เลือกบทที่ไม่ยาวจนเกินไป เพื่อให้เหมาะสมกับเวลาในคาบเรียน และปรับบางกิจกรรมให้สอดคล้องกับขั้นตอนการสอนตามทฤษฎีการตอบของผู้อ่าน

3.1.6 ปรับแก้ไขแผนการสอนตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญจากนั้นนำแผนที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 แผน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของลักษณะกิจกรรม เวลาที่ใช้ และความคล่องตัวในการสอนก่อนนำไปใช้กับกลุ่มทดลอง

3.2 การสร้างและหาคุณภาพแผนการสอนแบบเดิมสำหรับกลุ่มควบคุม

ผู้วิจัยสร้างแผนการสอนโดยใช้วิธีการสอนแบบเดิม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เป็นกลุ่มควบคุมโดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

3.2.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในประเด็นต่างๆดังนี้ สารการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อนำมากำหนดโครงสร้างของแผนการสอนและเลือกเนื้อหาที่จะนำมาใช้ในการทดลอง

3.2.2 ศึกษาวิธีการจัดการสอนแบบเดิมจากคู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนนวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการจัดทำแผนการสอนกลุ่มควบคุม

3.2.3 กำหนดเนื้อหาที่ใช้ในการสอนแบบเดียวกับกลุ่มที่จัดการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

3.2.4 สร้างแผนการสอนแบบเดิมจำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 18 แผน คาบเรียนละ 50 นาทีรวม 18 คาบ โดยสอนสัปดาห์ละ 3 ครั้ง รวม 6 สัปดาห์ แต่ละแผนการสอนประกอบด้วย

1. มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด
2. สารสำคัญ
3. จุดประสงค์การเรียนรู้
4. สารการเรียนรู้
5. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน
6. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

7. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ครูนำเข้าสู่บทเรียน ใช้กิจกรรมสนทนาในชั้นเรียนเกี่ยวกับเนื้อเรื่อง ประวัติผู้แต่ง หรือตัวละครในบทเรียน

ขั้นที่ 2 ขั้นสอน ใช้กิจกรรมการบรรยายเนื้อหา การค้นคว้าทำรายงาน ทำแบบฝึกหัดท้ายบท มีการอภิปรายซักถามกันในชั้นเรียน

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป ครูและผู้เรียนร่วมกันสรุปเนื้อเรื่อง โดยการใช้คำถามหรือผู้เรียนทำแบบทดสอบ

8. สื่อการเรียนรู้

9. แหล่งการเรียนรู้

10. กระบวนการวัดและประเมินผล

11. บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

3.2.5 นำแผนการสอนที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่อกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วจึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้

3.2.6 ปรับแก้ไขแผนการสอนตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อดูความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมและเวลาที่ใช้ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มควบคุม

3.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดี

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีเป็นแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อใช้ในการทดสอบก่อนเรียนและการทดสอบหลังเรียนมีวิธีการดำเนินการสร้างแบบทดสอบดังนี้

3.3.1 ศึกษาตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และหนังสือเรียนวรรณคดีวิจิตรชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อนำมากำหนดโครงสร้างของแบบทดสอบ

3.3.2 ศึกษาการสร้างแบบทดสอบและแบบวัดแบบปรนัยจากหนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

3.3.3 นำตารางวิเคราะห์เนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัดที่สร้างขึ้นเสนอต่อกรรมการผู้ควบคุมปริญญานิพนธ์ พิจารณาความถูกต้องเหมาะสม จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะแล้วจึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องเหมาะสมระหว่างเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัด จากนั้นแก้ไขปรับปรุงตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ในขั้นต่อไป

ตาราง 4 ตารางวิเคราะห์เนื้อหาแสดงพฤติกรรมและแบบทดสอบ

ระดับพฤติกรรม เนื้อหา	ความรู้ ความจำ	ความ เข้าใจ	การ นำไปใช้	การ วิเคราะห์	การ สังเคราะห์	การ ประเมินค่า	รวม (ข้อ)
กลอนบทละคร เรื่อง รามเกียรติ์ ตอน นารายณ์ปราบหนทก	2	2	2	4	3	4	17
โคลงภาพพระราช พงศาวดาร	2	2	2	4	3	4	17
ศิลาจารึกหลักที่ 1	1	1	1	4	5	4	16
จำนวนข้อรวม	5	5	5	12	11	12	50
	30%(15 ข้อ)			70%(35 ข้อ)			100%

3.3.4 ดำเนินการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย จำนวน 1 ฉบับ คือแบบทดสอบก่อนเรียน(Pre-test) และแบบทดสอบหลังเรียน (Post-Test) เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ ตามตารางวิเคราะห์เนื้อหาและพฤติกรรม โดยมีการกำหนดระยะเวลาในการสอบเป็นเวลา 60 นาที นำเสนอต่อคณะกรรมการที่ควบคุม ปรินญาณิพนธ์แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบแก้ไข ดูความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบ พิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับพฤติกรรมและความเหมาะสมของข้อสอบ

3.3.5 นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency: IOC) จากนั้นผู้วิจัยเลือกข้อสอบที่มีค่า IOC ระหว่าง 0.50-1.00 ไว้และดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3.3.6 ปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะว่าควรเรียงลำดับข้อตามลำดับเรื่องที่ใช้ในการสอน

3.3.7 ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและได้รับการปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้น ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ ตอบถูก ให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน แล้วนำมาตรวจให้คะแนนเพื่อหาคุณภาพเครื่องมือ

3.3.8 ผู้วิจัยนำผลการตรวจแบบทดสอบที่ได้ไปวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบเป็นรายข้อ จากนั้นคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่ายอยู่ในระดับ 0.40-0.80 และมีค่าอำนาจจำแนก 0.20 -0.63 จำนวน 30 ข้อแล้วนำไปทดลองกับนักเรียนที่ ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

3.3.9 นำแบบทดสอบที่คัดเลือกแล้ว ไปทดสอบกับผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการทดลอง แล้วนำผลการทดสอบมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR-20 คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2543: 215) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ 0.84

3.4 การสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

3.4.1 ศึกษาตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และนำมากำหนดโครงสร้างของแบบทดสอบ

3.4.2 ศึกษาการสร้างแบบทดสอบและแบบวัดแบบปรนัยจากหนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

3.4.3 นำตารางแสดงจำนวนข้อ จำแนกตามองค์ประกอบของความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่ต้องการวัด วัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่สร้างขึ้นเสนอต่อกรรมการควบคุมปริญญาโท พิเคราะห์ความถูกต้องเหมาะสม จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วจึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องเหมาะสม จากนั้นแก้ไขปรับปรุงตามที่ได้ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ในขั้นต่อไป

ตาราง 5 ตารางแสดงจำนวนข้อ จำแนกตามประเภทบทอ่านและองค์ประกอบของความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

จุดมุ่งหมายตาม ระดับพุทธิพิสัย	การ วิเคราะห์	การ สังเคราะห์	การ ประเมินค่า
ประเภทบทอ่าน			
บทความ	10	3	4
บันทึกเหตุการณ์	7	2	4
บทสนทนา	5	2	3
บทโฆษณา	5	2	3
จำนวนข้อรวม	54% (27 ข้อ)	18% (9 ข้อ)	28% (14 ข้อ)
	100 % (50 ข้อ)		

3.4.4 ดำเนินการสร้างแบบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อใช้เวลา 60 นาที เนื้อหาของแบบวัดประกอบด้วย บทอ่านที่คัดเลือกมาจากบทความ บันทึกเหตุการณ์ บทสนทนา บทโฆษณา และคำถามที่ครอบคลุมความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

3.4.5 สร้างแบบทดสอบการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ประกอบด้วยเกณฑ์การวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือวัดทักษะการอ่านระดับสูง คือ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และการประเมินค่า โดยใช้กรอบแนวคิดของสุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2544:95-96) นำเสนอต่อคณะกรรมการที่ควบคุมปริญญาโทแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับพฤติกรรมและความเหมาะสมของข้อสอบ

3.4.6 นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อ ไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency: IOC) จากนั้นผู้วิจัยเลือกข้อสอบที่มีค่า IOC ระหว่าง 0.50-1.00 ไว้และดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

3.4.7 ปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะปรับการใช้ภาษาในข้อคำถามให้กระชับ มีและแสดงถึงพฤติกรรมที่ต้องการวัดได้ชัดเจน

3.4.8 ผู้วิจัยนำแบบทดสอบความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและได้รับการปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ ตอบถูก ให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน แล้วนำมาตรวจให้คะแนนเพื่อหาคุณภาพเครื่องมือ

3.4.9 ผู้วิจัยนำผลการตรวจแบบทดสอบที่ได้ไปวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) จากนั้นคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.30-0.80 และมีค่าอำนาจจำแนก 0.20-0.70 เพื่อนำไปทดลองกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง

3.4.10 นำแบบทดสอบที่คัดเลือกแล้ว ไปทดสอบกับผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการทดลองแล้วนำผลการทดสอบมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR-20 คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2543: 215) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ 0.71

4. การดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 วิธีดำเนินการทดลอง

4.1.1 งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi experiment design) แบบ Non-randomized control group pretest posttest design เป็นการวิจัยที่มีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และมีการทดสอบก่อนและหลังการจัดการสอน (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2538: 65-66)

ตาราง 6 แบบแผนการทดลอง Non-randomized control group pretest posttest design

กลุ่ม				
ทดลอง	E	T ₁	X	T ₂
ควบคุม	C	T ₁		T ₂

E	คือ	กลุ่มทดลอง
C	คือ	กลุ่มควบคุม
T ₁	คือ	การทดสอบก่อนทำการทดลอง
T ₂	คือ	การทดสอบหลังการทดลอง
X	คือ	การสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2.1 ทำการปฐมนิเทศนักเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจถึงกระบวนการสอนโดยใช้การสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ในเรื่องแนวทางการสอน ขั้นตอนการจัดกิจกรรม บทบาทหน้าที่ของนักเรียนและวิธีการวัดและประเมินผล

4.2.2 ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย ใช้เวลา 60 นาทีและแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ใช้เวลา 60 นาที

4.2.3 ดำเนินการสอนโดยผู้วิจัยดำเนินการสอนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมรวม 18 ชั่วโมง

4.2.4 ทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย ใช้เวลา 60 นาที และแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ 60 นาที

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.3.1 คำนวณหาค่าสถิติพื้นฐาน ประกอบด้วยค่าเฉลี่ย (Mean)และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)ของกลุ่มตัวอย่าง

4.3.2 เปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลังเรียนของผู้เรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียว (Mutivariate Analysis of Variance:One-Way MANOVA)

4.3.3 เปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ระหว่างกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านกับกลุ่มควบคุมที่เรียนโดยใช้การสอนแบบเดิมด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียว (Multivariate Analysis of Variance: One-Way MANOVA)

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติพื้นฐาน

5.1.1 การหาค่าเฉลี่ย (Mean) คำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2543: 305-306)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

X	=	คะแนนแต่ละตัว
N	=	จำนวนคะแนนชุดนั้น
$\bar{X}$	=	คะแนนเฉลี่ย
$\sum$	=	ผลรวมทั้งหมด

5.1.2 การหาค่าความแปรปรวน (Variance)

$$S^2 = \frac{\sum (X - \bar{X})^2}{N - 1}$$

S^2	=	ความแปรปรวน
N	=	จำนวนคนทั้งหมด

5.2 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

5.2.1 การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency: IOC) สำหรับแผนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้สูตรของโรวินสกีและแฮมเบลตัน (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2543: 248-249) หาค่าเฉลี่ยดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC = ดัชนีความสอดคล้องมีค่าอยู่ระหว่าง -1 ถึง +1

$\sum R$ = ผลรวมของการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ

N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

5.2.2 การหาดัชนีค่าความยาก (Difficulty index) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2543: 182-183)

$$P_D = \frac{N_w}{N_1}$$

P_D = ดัชนีค่าความยาก

N_w = จำนวนนักเรียนที่ทำข้อนั้นผิด

N_1 = จำนวนนักเรียนทั้งหมดที่ทำข้อสอบนั้น

5.2.3 การหาค่าดัชนีอำนาจจำแนก (Discriminant Index) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2543: 185-186)

$$D = \frac{U}{n_U} - \frac{L}{n_L}$$

D = ดัชนีค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ

U = จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มคะแนนสูง

L = จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มคะแนนต่ำ

n_U = จำนวนนักเรียนทั้งหมดที่ตอบถูกในกลุ่มคะแนนสูง

n_L = จำนวนนักเรียนทั้งหมดที่ตอบถูกในกลุ่มคะแนนต่ำ

5.2.4 การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย และแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) คำนวณได้จากสูตร (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. 2538: 215)

$$r_{tt} = \frac{k}{k-1} \left\{ 1 - \frac{\sum pq}{\sigma^2} \right\}$$

r_{tt} = ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ

k = จำนวนข้อสอบ

p = สัดส่วนของคนที่ทำข้อสอบนั้นได้ = $\frac{\text{จำนวนนักเรียนที่ทำถูก}}{\text{จำนวนนักเรียนทั้งหมด}}$

q = สัดส่วนของนักเรียนที่ทำข้อสอบนั้นผิด = $1-p$

σ^2 = คะแนนความแปรปรวนของแบบทดสอบทั้งฉบับ

5.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

5.3.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณก่อนและหลังการทดลองของกลุ่มทดลองด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียว (Multivariate Analysis of Variance: One-Way MANOVA)

5.3.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณระหว่างกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านกับกลุ่มควบคุมที่เรียนโดยใช้วิธีการสอนแบบเดิมด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียว (Multivariate Analysis of Variance: One-Way MANOVA)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องผลของการสอนตามทฤษฎีตอบสนองของผู้อ่านที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ดังนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มทดลอง
$\bar{x}$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลอง
SD	แทน	ความแตกต่างของแต่ละคู่
F	แทน	ค่าสถิติ Multivariate F Test ที่ใช้ในการคำนวณ
Sig.	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
T	แทน	การวัด แบ่งเป็น ก่อนเรียน (T_1) และหลังเรียน (T_2)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเรื่องผลของการสอนตามทฤษฎีตอบสนองของผู้อ่านที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปร
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

1. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปร

การวิเคราะห์ผลการประเมินในส่วนนี้จะนำเสนอค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของกลุ่มทดลอง ซึ่งเป็นกลุ่มที่ใช้รูปแบบการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน และกลุ่มควบคุมซึ่งใช้รูปแบบการสอนแบบเดิมทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน ดังตาราง

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย
และความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ จำแนกตามประเภทของกลุ่ม และการวัด

ตัวแปรตาม	กลุ่มทดลอง (N = 36)				กลุ่มควบคุม (N = 40)			
	T ₁		T ₂		T ₁		T ₂	
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย	10.69	3.87	21.41	3.27	10.45	3.60	18.23	3.13
ความสามารถในการอ่านอย่างมี วิจารณญาณ	9.61	2.91	19.86	3.51	9.78	2.97	16.20	3.57

จากตาราง 7 เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าก่อนเรียนมีค่าเท่ากับ 10.69 และ 9.61 หลังเรียนมีค่าเท่ากับ 21.41 และ 19.86 และกลุ่มควบคุมก่อนเรียนมีค่าเท่ากับ 10.45 และ 9.78 หลังเรียนมีค่าเท่ากับ 18.23 และ 16.20 จากข้อมูลข้างต้นเมื่อทำการเปรียบเทียบก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง พบว่าคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ มีค่าเพิ่มขึ้นเท่ากับ 10.72 และ 10.25 และเปรียบเทียบก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มควบคุม มีค่าเพิ่มขึ้นเท่ากับ 7.78 และ 6.42 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเมื่อเรียนรู้โดยใช้การสอนทั้งแบบตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านและการสอนแบบเดิม ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนเรียน

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเพิ่มขึ้นสูงกว่ากลุ่มควบคุมโดยคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมต่างกันเท่ากับ 3.18 และ 3.66 แสดงว่ากลุ่มทดลองซึ่งใช้วิธีการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน มีคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณเพิ่มขึ้นสูงกว่ากลุ่มควบคุมซึ่งใช้วิธีการสอนแบบเดิม

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยไม่สามารถสรุปได้ว่าการเพิ่มขึ้นของคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมนี้เป็นการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยจำนวน 2 ข้อ ด้วยสถิติทดสอบความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียว (One-Way MANOVA) ดังมีรายละเอียดที่ผู้วิจัยเสนอไว้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่ 2

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้เป็นการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของกลุ่มทดลองระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน และความแตกต่างของค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ของผู้เรียนที่ได้รับการสอนที่แตกต่างกัน โดยมีการทดสอบสมมติฐาน 2 ข้อดังนี้

สมมติฐานที่ 1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังได้รับการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

เมื่อการทดลองสิ้นสุด ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านระหว่างก่อนและหลังเรียน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียว(One-way MANOVA) ได้ผลดังแสดงในตาราง 8

ตาราง 8 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ก่อนเรียนและหลังเรียน ของกลุ่มทดลอง

แหล่งความแปรปรวน	Valu (Wilks' Lamda)	F	Sig.
Intercept	.026	647.037	.000**
Response	.035	470.829	.000**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตาราง 8 พบว่า ได้ค่าสถิติ Wilks' Lamda เท่ากับ .035 และแปลงค่าสถิติ F มีค่าเท่ากับ 470.829 แสดงว่าคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของกลุ่มทดลองสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 1

**สมมติฐานที่ 2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและ
ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการ
สอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านกับการสอนแบบเดิม**

ก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบ
ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียว (One-Way MANOVA) ซึ่ง
เป็นสถิติที่ใช้ในการทดสอบดังนี้

1. ทดสอบความเป็นเอกพันธ์ของเมตริกซ์ความแปรปรวน-แปรปรวนร่วม
(Homogeneity of variance-covariance matrices) ของตัวแปรโดยใช้ Box's M test of Covariance
Matrices พบว่า เมตริกซ์ความแปรปรวน-แปรปรวนร่วมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2. ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม โดยใช้ Bartlett's Test of
Sphericity พบว่า ตัวแปรตาม คือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและการอ่านอย่างมี
วิจารณญาณ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากผลการทดสอบจะเห็นได้ว่าข้อมูลทั้งหมดเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของ
การใช้สถิติ One-way MANOVA ทำให้สรุปได้ว่าข้อมูลข้างต้นมีความเหมาะสมในการใช้ สถิติ
One-way MANOVA ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้ผลดังแสดงในตาราง 9

ตาราง 9 ผลวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวรรณคดีไทย
และความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่าง
กลุ่มที่ได้รับการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน กับกลุ่มที่ได้รับการสอนแบบเดิม

แหล่งความ แปรปรวน	Value (Wilks' Lambda)	F	Sig.
Intercept	.020	1755.528	.000**
Group	.724	13.922	.000**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตาราง 9 พบว่าค่าสถิติ Wilks' Lambda เท่ากับ .724 และแปลงมาเป็นค่าสถิติ F มีค่า
เท่ากับ 13.922 แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมี
วิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของกลุ่มที่ได้รับการสอนตามทฤษฎีการตอบสนอง
ของผู้อ่าน สูงกว่า กลุ่มที่ได้รับการสอนแบบเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้อง
กับสมมติฐานที่ 2

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) เพื่อศึกษาผลของการสอนตามทฤษฎีตอบสนองของผู้อ่านที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สรุปสาระสำคัญและผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังได้รับการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านกับการสอนแบบเดิม

สมมติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนตามทฤษฎีตอบสนองของผู้อ่านมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณหลังสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบเดิม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร (ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558) จำนวน 12 ห้องเรียน รวม 540 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน นวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 2 ห้องเรียน รวม 96 คน ที่ได้รับการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากห้องเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน จากนั้นสุ่มห้องเรียนโดยการจับฉลากเพื่อเข้ากลุ่มทดลอง จำนวน 1 กลุ่ม (48 คน) และกลุ่มควบคุม จำนวน 1 กลุ่ม (48 คน)

2. ระยะเวลาในการวิจัย

ทำการทดลองภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 โดยใช้เวลาดทดลองกลุ่มละ 18 คาบ คาบละ 50 นาที โดยไม่รวมการสอบก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 4 คาบ รวม 22 คาบ

3. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่นำมาใช้ในการทดลองครั้งนี้ เป็นเนื้อหาตามตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จากหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย วรรณคดีวิจิตร ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง ศิลปจารึกหลักที่ 1 กลอนบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบนนทกและโคลงภาพพระราชพงศาวดาร

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ ทั้งหมด 18 คาบ
2. แผนการสอนแบบเดิม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ ทั้งหมด 18 คาบ
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.40-0.80 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.20-0.63 มีค่าความเชื่อมั่น 0.84
4. แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.30-0.80 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.20-0.70 มีค่าความเชื่อมั่น 0.71

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังได้รับการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน โดยใช้สถิติทดสอบความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียว (One-Way MANOVA)
2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านกับการสอนแบบเดิมโดยใช้สถิติทดสอบความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียว (One-Way MANOVA)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของกลุ่มที่ได้รับการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนแบบเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ในหัวข้อผลของการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย

จากผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนแบบเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ เนื่องจากรูปแบบการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน เป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ของตนเชื่อมโยงกับวรรณคดีและสร้างประสบการณ์ใหม่ โดยใช้กิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในวรรณคดีและมีอิสระในการตอบสนองต่อวรรณคดีตามศักยภาพของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเข้าใจวรรณคดีมากขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรทิพย์ ศิริสมบุรณ์เวช (2547: 183) ที่พบว่าผู้เรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน มีคะแนนความสามารถด้านการตอบสนองต่อวรรณคดี การอ่านเพื่อความเข้าใจ และการคิดไตร่ตรองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ เนตรนภา ประสิงห์ (2553: 77) ที่พบว่า ความสามารถในการอ่านวรรณคดีร้อยกรองเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากสาเหตุต่อไปนี้

1. การจัดการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านช่วยให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมเชื่อมโยงกับวรรณคดีและสร้างความเข้าใจในวรรณคดีตามศักยภาพของตนโดยในขั้นตอนที่ 1 เตรียมความรู้พื้นฐานขั้นตอนที่ 2 อ่านวรรณคดีและขั้นตอนที่ 3 เชื่อมโยงประสบการณ์ ได้ฝึกให้ผู้เรียนอ่าน ทำความเข้าใจกับวรรณคดีด้วยตนเอง และเชื่อมโยงประสบการณ์ของตนเข้ากับประเด็นสำคัญในวรรณคดี ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในวรรณคดี สอดคล้องกับแนวคิดของโรเซนแบลท (Rosenblatt, 1995: 24-25) ที่กล่าวว่า การอ่านวรรณคดีคือการสร้างประสบการณ์ระหว่างผู้อ่านกับตัวบท ผู้อ่านจะเพิ่มความคิดของตนเองไปในตัวอักษร ผู้อ่านจะเข้าถึงวรรณคดีได้โดยใช้ประสบการณ์เดิมของตน วรรณคดีมีหน้าที่สร้างประสบการณ์ใหม่ให้ผู้อ่าน ผู้อ่านและวรรณคดีมีบทบาทร่วมกันในการสร้างความหมายในวรรณคดี

2. การจัดการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้ร่วมชั้นเรียน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในวรรณคดีมากขึ้น กล่าวแสดงความคิดเห็นและได้รับมุมมองที่หลากหลายจากผู้ร่วมชั้นเรียน โดยในขั้นตอนที่ 4 เรียนรู้สร้างปฏิสัมพันธ์ และขั้นตอนที่ 5 นำเสนอและรับข้อมูลย้อนกลับ ได้ฝึกให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน และยอมรับความคิดเห็นของผู้ร่วมชั้นเรียน สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ สอดคล้องกับแนวคิดของ โรเซนแบลท (Rosenblatt, 1995: 22) ที่กล่าวว่าความเข้าใจในการอ่านวรรณคดี เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น การตีความวรรณคดีและขยายขอบเขตความเข้าใจ โดยการแสดงความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่น จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อเรื่องของวรรณคดีชัดเจนยิ่งขึ้น

3. การจัดการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ช่วยให้ผู้เรียนได้ทบทวนความรู้และแสดงการตอบสนองที่มีต่อวรรณคดีทำให้ผู้เรียนเกิดความคงทนในการเข้าใจวรรณคดี โดยในขั้นตอนที่ 6 เขียนบันทึกการเรียนรู้ได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเขียนสะท้อนความคิดเกี่ยวกับวรรณคดีที่อ่าน จึงช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดในการทบทวน การไตร่ตรอง และการตอบสนองต่อวรรณคดีทำให้ผู้เรียนเกิดความคงทนในการเรียนรู้วรรณคดีมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ แม็กเกรเกอร์ (Mcgreger, 2001: online) ที่กล่าวว่า ทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านทำให้เกิดความคงทนในการเข้าใจวรรณคดี จึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีสูงขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการจัดการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน มีกระบวนการพัฒนาความเข้าใจของผู้เรียนที่มีต่อวรรณคดีตามลำดับขั้นตอน ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในวรรณคดีและมีมุมมองที่หลากหลายจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ร่วมชั้นเรียน และมีความคงทนในการเข้าใจวรรณคดีซึ่งเกิดจากการเชื่อมโยงประสบการณ์ของตนจากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น จึงสามารถอภิปรายถึงสาเหตุที่ทำให้ผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านมีผลสัมฤทธิ์ทางวรรณคดีไทยสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่าผู้เรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบเดิม

2. ด้านความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนแบบเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อานูภาพ เอื้อยฉิมพลี (2550) ที่ได้ทำการศึกษาผลของการสอนอ่านภาษาอังกฤษตามแนวคิดการตอบสนองของผู้อ่านที่มีต่อความสามารถในการอ่าน และการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่า การสอนอ่านตามแนวคิดการตอบสนองของผู้อ่านทำให้ความสามารถในการคิดและการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนสูงขึ้น โดยวัดความสามารถจากคะแนนเฉลี่ยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน มีกระบวนการที่ช่วยพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณอย่างเป็นลำดับขั้นตอนจากการอ่านขั้นต้น จนถึงการอ่านขั้นสูง โดยในขั้นตอนที่ 1 เตรียมความรู้พื้นฐาน และขั้นตอนที่ 2 อ่านวรรณคดี เป็นกระบวนการอ่านในขั้นต้น ทำให้ผู้เรียนจดจำเนื้อเรื่อง เข้าใจ และสรุปสาระสำคัญจากการอ่าน วรรณคดีได้ ซึ่งนำไปสู่ขั้นตอนที่ 3 เชื่อมโยงประสบการณ์ ฝึกให้ผู้เรียนคิดพิจารณาวรรณคดีที่อ่าน อย่างรอบคอบ ถี่ถ้วน มีเหตุผล เพื่อวิเคราะห์หาคำตอบและนำเสนอประเด็นสำคัญจากการอ่านวรรณคดี มาเปรียบเทียบกับประสบการณ์เดิมของตนและสร้างประสบการณ์ใหม่ ซึ่งมีส่วนช่วยในการพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ดังที่โรเซนแบลท (Rosenblatt, 1995: 26) ได้กล่าวไว้ว่า การสอนวรรณคดีควรพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในการสร้างความหมายและคิด ไตร่ตรองเกี่ยวกับวรรณคดีที่อ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยตนเองซึ่งสอดคล้องกับที่ เอมอร์ เนียมม้อย (2550:11) กล่าวว่า การอ่านอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะการอ่านขั้นสูง หรือเรียกอีกอย่างว่าการ อ่านเป็น ซึ่งการอ่านในขั้นนี้ผู้อ่านต้องใช้สติปัญญาในการใคร่ครวญสิ่งที่อ่านอย่างพินิจพิจารณา เพื่อตัดสินประเมินค่าสิ่งที่อ่านอย่างถูกต้องเที่ยงธรรม

นอกจากนี้ในขั้นตอนที่ 4 เรียนรู้สร้างปฏิสัมพันธ์ และขั้นตอนที่ 5 นำเสนอและ รับข้อมูลป้อนกลับ ทั้งสองขั้นตอนนี้ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนอ่านวรรณคดีอย่างมีวิจารณญาณ เนื่องจากการให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นกับผู้ร่วมชั้นเรียน ทำให้ผู้เรียนได้อ่านทบทวน วรรณคดีอย่างละเอียดและคิดพิจารณาในประเด็นต่างๆเปรียบเทียบกับมุมมองที่ได้รับจากผู้ร่วมชั้น เรียนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ โรเซนแบลท (Rosenblatt, 1983: 270) กล่าวว่า ความเข้าใจใน การอ่านวรรณคดี เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น การตีความวรรณคดีและขยายขอบเขต ความเข้าใจ โดยการแสดงความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่น เมื่อผู้เรียนได้คิดไตร่ตรองวรรณคดี จะทำให้ ผู้เรียนเข้าใจเนื้อเรื่องของวรรณคดีชัดเจนขึ้น ซึ่งสามารถพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณได้

นอกจากผู้เรียนอ่านวรรณคดีอย่างมีวิจารณญาณด้วยตนเองแล้ว ยังสามารถ อ่านบันทึกการเรียนรู้ของผู้ร่วมชั้นเรียนแล้วพิจารณา วิเคราะห์สิ่งที่ผู้ร่วมชั้นเรียนได้จากการอ่าน วรรณคดีซึ่งมีมุมมองที่แตกต่างกันแล้วสามารถนำมาเปรียบเทียบกับบันทึกการเรียนรู้ของตน เพื่อ เพิ่มมุมมองที่มีต่อวรรณคดีให้กว้างและชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งในขั้นตอนที่ 6 เขียนบันทึกการเรียนรู้ ได้ฝึก ให้ผู้เรียนได้ทบทวนความเข้าใจจากการอ่านวรรณคดี และสะท้อนความคิดเห็น อารมณ์ ความรู้สึก จากการอ่านวรรณคดีและอ่านบันทึกการเรียนรู้ของเพื่อนร่วมชั้นเรียน ที่แสดงความคิดเห็น ความรู้สึกที่มีต่อวรรณคดีอย่างมีวิจารณญาณ สอดคล้องกับ พรทิพย์ ศิริสมบุญเวช (2547: 57) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนเน้นการเขียนบันทึกการตอบสนอง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนคิด ไตร่ตรองเนื้อเรื่อง เหตุการณ์ และพฤติกรรมตัวละคร ซึ่งในการอ่านวรรณคดีผู้เรียนต้องใช้ วิจารณญาณในการอ่าน เพื่อสะท้อนความเข้าใจ ความคิดเห็น ความรู้สึกในมุมมองต่างๆ

2. บรรยากาศในการจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน เป็นบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้อิสระในการแสดงความคิดเห็น ทำให้ผู้เรียนกล้าที่จะอภิปราย และแสดงความคิดเห็นอย่างแท้จริง โดยให้ผู้เรียนได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ทำให้ได้รับมุมมองที่มีต่อวรรณคดีอย่างหลากหลายและทำให้ผู้เรียนใช้ วิจารณญาณในการรับฟังการอภิปรายของผู้ร่วมชั้นเรียนเมื่อผู้เรียนอ่านวรรณคดีอีกครั้งจะสามารถอ่าน อย่างมีวิจารณญาณและพิจารณาประเด็นสำคัญต่างๆ ที่ปรากฏในวรรณคดีทำให้เข้าใจในวรรณคดี มากขึ้นและสามารถเชื่อมโยงไปใช้ในการอ่านตัวบทแบบอื่นๆ ซึ่งการสร้างบรรยากาศในการเรียน การสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ โรเซนแบลท (Rosenblatt. 1995: 28) กล่าวว่าผู้สอนควรส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความเข้าใจ และเกิดการตอบสนองต่อวรรณคดี ตามศักยภาพของแต่ละคน ควรสร้างบรรยากาศ หรือสถานการณ์การเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนรู้สึก อบอุ่นและอิสระในการแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น ผู้สอนจะต้องพยายามสร้างนิสัยรักการอ่านและ ทัศนคติในการวิพากษ์วิจารณ์ และส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความเข้าใจวรรณคดีในบริบทของอารมณ์ และความสนใจใฝ่รู้ของผู้เรียน บรรยากาศการเรียนการสอนที่อิสระ ผ่อนคลาย และปลอดภัย จะทำให้ ผู้เรียนแสดงการตอบสนองต่อวรรณคดีอย่างเป็นธรรมชาติ โดยไม่เสแสร้งแกล้งทำซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ ปาริชาติ ตามวงศ์ (2550: 112) พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านมีความกล้าในการตอบคำถาม แสดงความคิดเห็น และอภิปราย ประเด็นสำคัญของเรื่องอย่างหลากหลาย มากกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ ปกติ เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้มีลักษณะให้เสรีภาพทางการแสดงออกในขอบเขตของความเป็น ประชาธิปไตยทั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าขณะทำการสอนในกลุ่มทดลอง ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นและอภิปราย อย่างมีเหตุผลในประเด็นสำคัญ ปมปัญหา พฤติกรรมตัวละคร ที่เกิดจากการอ่านวรรณคดีแสดงให้เห็น ว่าผู้เรียนอ่านวรรณคดีโดยใช้วิจารณญาณ

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น จึงสามารถอภิปรายถึงสาเหตุที่ทำให้ผู้เรียนที่เรียนด้วย รูปแบบการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านมีความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสูง กว่าก่อนการทดลองและสูงกว่าผู้เรียนที่เรียนด้วยการสอนแบบเดิม

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่อาจเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและ การศึกษาค้นคว้าต่อไปได้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า ในการเชื่อมโยงประสบการณ์ของผู้เรียนกับวรรณคดีซึ่ง เป็นหลักการสำคัญของทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ทำให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ไตร่ตรองจากการ อ่านวรรณคดีและนำวรรณคดีมาเปรียบเทียบกับประสบการณ์เดิมและสร้างประสบการณ์ใหม่ ดังนั้นวรรณคดีที่นำมาใช้ในการสอนตามรูปแบบทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน ควรเหมาะสมกับวัย ผู้เรียน มีเหตุการณ์สำคัญ ปมของเรื่อง หรือพฤติกรรมตัวละครที่น่าสนใจ ทำให้ผู้เรียนสามารถกำหนด เป็นประเด็นในการนำไปคิดเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของผู้เรียนได้

1.2 ผู้สอนควรเตรียมสื่อการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เช่น รูปภาพ ตัวอย่างบทกลอนจากวรรณคดี สื่อเสียงการอ่านทำนองเสนาะ สื่อสารสนเทศ เช่น เว็บไซต์ต่างๆ ให้ผู้เรียนสืบค้นข้อมูล

1.3 ผู้สอนควรจัดเทคนิคการสอนที่ส่งเสริมการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการตอบสนองต่อวรรณคดี สอดแทรกในขั้นตอนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน เช่น การใช้คำถามพัฒนาความคิด การใช้เทคนิคหมวก 6 ใบ การใช้เทคนิค KWL การอ่านตีบทตามบทบาทตัวละคร เป็นต้น

1.4 ผู้สอนควรจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้มีความเป็นกันเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความรู้และกล้าแสดงออก

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยพบว่าการจัดการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านสามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านในระดับต่างๆ และกระบวนการจัดการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านสามารถนำไปพัฒนาตัวแปรตามอื่นๆ ได้ จึงมีประเด็นที่ควรศึกษาค้นคว้าต่อไปดังนี้

2.1 ควรศึกษาผลของการใช้รูปแบบการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านที่มีต่อความสามารถในการอ่านลักษณะอื่นๆ เช่น การอ่านจับใจความ การอ่านตีความ การอ่านเพื่อการวิเคราะห์

2.2 ควรศึกษาผลของการใช้รูปแบบการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านที่มีต่อตัวแปรตามอื่นๆ เช่น การพูด การเขียน และการคิด เป็นต้น

2.3 ในการแสดงการตอบสนองต่อวรรณคดีอาจแสดงการตอบสนองในรูปแบบอื่นๆ นอกจากการเขียนบันทึกการเรียนรู้ เช่น การพูดเล่าเรื่อง การแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กัตัญญ ชูชื่น. (2543). ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- กมลพัทธ์ โพธิ์ทอง. (2554). ผลของการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยโดยใช้กลวิธีอาร์อีเอพีที่มีต่อความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณและการเขียนเรียงความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ คม. (การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- กมลรัตน์ เทอร์เนอร์; และคณะ. (2548). วิธีสอนที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ. วารสารการศึกษาพยาบาล. 16(2): 4.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย. กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- . (2551). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย. กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- . (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- . (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- กุสุมา รักษมณี. (2533). การวิจัยวรรณคดี. นครปฐม: ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- . (2534). การอ่านภาษาไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ขวัญชนก นัยเจริญ. (2551). ผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยวิธีวิจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 วิทยาลัยนาฏศิลป์ สังกัดสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม. วิทยานิพนธ์ คม. (การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- จตุพร สมดี. (2553). ผลของการเรียนการสอนโดยใช้วงจรการเรียนรู้ 5E ร่วมกับแนวคิดของเดรสเซลที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ คม. (การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- จรรยา บุญปล้อง. (2541). การพัฒนารูปแบบการเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนเพื่อพัฒนาการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ คม. (การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- แจ้ง แก่นสำโรง. (2553). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์และวิธีการสอนแบบปกติ. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.

- จิตาพร วิภาวณิชย์. (2553). การพัฒนาชุดการเรียนรู้วรรณคดีด้วยตัวเอง เรื่องอิเหนา ตอนศึกกะหมัง
กุหลาบ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา. สารนิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ดลยา วงศ์ชนะชัย. (2542). การอ่านเพื่อชีวิต. พิษณุโลก: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.
- เตือนใจ คดีดี. (2554). การพัฒนาความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยวิธีการจัดการ
เรียนรู้แบบอุปนัยของ จอห์น สจ๊วต มิลล์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.
วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- ถนอมวงศ์ ล้ายอดมรรคผล. (2533). เอกสารการสอนชุดวิชาการใช้ภาษาไทยหน่วยที่ 9-15.
พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทิพวรรณ หอมพลู. (2538). การใช้ภาษาไทยเพื่อการอาชีพ 2. กรุงเทพฯ: วังอักษร
- เนตรนภา ประสิงห์. (2553). ผลการเรียนรู้ตามทฤษฎีตอบสนองของผู้อ่านที่มีต่อความเข้าใจ
ในการอ่านวรรณคดีร้อยกรองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหนองจอก
พิทยานุสรณ์ สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.
(การสอนภาษาไทย). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร
- บรรเทา กิตติศักดิ์. (2526). การพิจารณาวรรณคดีเฉพาะเรื่อง. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- บรรเทา กิตติศักดิ์; และกรรณิการ์ กิตติศักดิ์. (2542). ประวัติวรรณคดี 1. กรุงเทพฯ:
ไทยวัฒนาพานิช.
- บันลือ พงกษะวัน. (2534). มิติใหม่ในการสอนอ่าน. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- . (2543). แนวพัฒนาการอ่านเร็ว คิดเป็น. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ปริญญญา ปันสุวรรณ์. (2553). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิกซอร์ 2 กับแบบปกติ.
วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (หลักสูตรและวิธีสอนภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- ประเทิน มหาพันธ์. (2530). การสอนอ่านเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ประเสริฐศักดิ์ เหนียวโรสง. (2546). การสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมี
วิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ขอนแก่น:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ปัทมา วิญญูกุล. (2551). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ใช้วิธีสอนตามแนวคิดหมวกหกใบกับวิธีการสอนตาม
แนวคิดของสเตอร์นเบิร์ก. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (หลักสูตรและวิธีการสอน). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.

- ปาริชาติ ตามวงศ์. (2550). ผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่านที่มีต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจและเจตคติต่อวรรณกรรมล้านนาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ คม. (การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- เปลื้อง ณ นคร. (2541). ศิลปะแห่งการประพันธ์. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- ผกาศรี เย็นบุตร. (2542). การอ่าน. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทยและภาษาวันออกมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรทิพย์ ศิริสมบุรณ์เวช. (2547). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนวรรณคดีไทยตามทฤษฎีตอบสนองของผู้อ่านเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านการตอบสนองต่อวรรณคดี การอ่านเพื่อความเข้าใจและการคิดไตร่ตรองของนิสิตระดับปริญญาบัณฑิต. วิทยานิพนธ์ คศ.ด. (หลักสูตรการสอนและเทคโนโลยีทางการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 8 กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- พัลลภ พุ่มตาล. (2545). ผลของการใช้รูปแบบการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการสอนวรรณคดีไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (สาขาวิชาการสอนภาษาไทย). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์. (2548). การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์.
- ฟองจันทร์ สุขยิ่ง; และคณะ. (2551). หนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทยพื้นฐานภาษาไทยวรรณคดีและวรรณกรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- รีณทัย สัจพันธ์. (2523). ความรู้ทั่วไปทางภาษาและวรรณกรรมไทย. กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ลำจวน นิชเปี่ยม. (2535). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการอ่านอย่างมีวิจารณญาณวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยรูปแบบการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการใช้เหตุผล. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิภา กงกะนันท. (2533). วรรณคดีศึกษา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช
- วิริยา วิริยารัมภะ. (2549.) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนโดยใช้เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบและวิธีแบบปกติ. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (หลักสูตรและวิธีการสอน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.

- ศิรรา จุฑารัตน์. (2549). ผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบตกลูกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยและความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ คม. (การสอนและเทคโนโลยีทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ศรวิไล ดอกจันทร์. (2529). การสอนวรรณกรรมวรรณคดีไทย. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศุภรณ์ ภูวด. (2553). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมนาคนาวาอุปถัมภ์ เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมันตา วีรกุล. (2547). การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านวรรณคดีไทยอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้วิธีการสอนตามแนวคิดหมวกหกใบกับวิธีสอนแบบปกติ. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การสอนภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- สาคร ธรรมศักดิ์. (2541). ผลการสอนตามแนวคอนสตรัคติวิซึ่มแบบร่วมมือที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. ปรินูญานันท์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สายทิพย์ นุกูลกิจ. (2525). วรรณคดีวิจารณ์. กรุงเทพฯ: ชูรสภา.
- สมจิตร ปรางสุวรรณ์. (2550). การศึกษาความสามารถในการอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณและความพึงพอใจต่อวิธีสอนด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.(หลักสูตรและการสอน). สงขลา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ. ถ่ายเอกสาร.
- สมถวิล วิเศษสมบัติ. (2525). วิธีสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต.
- สมบัติ จำปาเงิน; และ สำเนียง มณีกาญจน์. (2548). กลเม็ดการอ่านให้เก่ง. กรุงเทพฯ: สภาพรบุ๊คส์.
- สุจรีต เพียรชอบ; และ สายใจ อินทรมพรรย์. (2538). วิธีการสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สุนันท์ ประสานสอน. (2544). เทคนิควิจัยด้านการอ่าน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- (2544). ผลของการใช้กลวิธีการอ่านและการคิดระดับสูงที่มีต่อความสามารถในการอ่านภาษาไทยอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ คม. (การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

- สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์. (2534). การใช้วิธีวิทยาศาสตร์พัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การสอนภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- . (2544). การประเมินผลภาษาไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- . (2545). หลักและวิธีการสอนอ่านภาษาไทย. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุพิน บุญชูวงศ์. (2539). หลักการสอน. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏสวนดุสิต.
- สุภากร ราชากรกิจ. (2532). การวิเคราะห์ผลของระบบปฏิสัมพันธ์ในการพัฒนาการอ่านอย่างมี
วิจารณญาณของนักเรียนชั้นประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุรรัตน์ ไชยสุริยา. (2543). ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและ
ความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. วิทยานิพนธ์ คม.
(การสอนภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สุรรา บัวทอง. (2546). การใช้สารโฆษณาจากหนังสือพิมพ์พัฒนาทักษะการอ่านอย่างมี
วิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพนมสารคาม “พนมอดุลวิทยา”
จังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การสอนภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2547). การสอนคิดอย่างมีวิจารณญาณ. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- อนุমানราชธน, พระยา. (2516). ประชุมเรื่องพระรามและแง่คิดจากวรรณคดี กรุงเทพฯ:
บรรณาการ.
- อนุমানราชธน, พระยา. (2533). การศึกษาวรรณคดีในแง่วรรณศิลป์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ:
ราชบัณฑิตยสถาน.
- อรอนงค์ ตั้งก่อเกียรติ. (2542). การอ่านในภาษาไทยเพื่อการสื่อสารและการสืบค้น. กรุงเทพฯ:
เวิร์ดเวฟเอ็ดดูเคชั่น.
- อัจจิมา เกิดผล, มล. (2545). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวรรณคดีไทยของนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยมที่เรียนด้วย
วิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับวิธีสอนแบบปกติ. รายงานวิจัย
ภาควิชามัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัจจิมา เกิดผล; และคณะ. (2540). ภาษาไทย 2. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัจฉรา วงศ์ไศธร. (2538). แนวทางการสร้างข้อสอบภาษาไทย. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- อานุกาพ เอื้อยนิมพลี. (2550). *การประยุกต์ใช้แนวคิดการตอบสนองของผู้อ่านในชั้นเรียน การอ่านเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านและการคิดอย่างมีวิจารณญาณ*.
วิทยานิพนธ์ คม. (การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- เอมอร์ เนียมน้อย. (2551). *พัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณด้วยเทคนิค SQ3R*.
กรุงเทพฯ: สุวีริยะสาส์น.
- Beach, R. (1993). *A Teacher's Introduction to Reader-Response Theories*. Illinois:
National Council of Teacher of English.
- Bloom, B.S. (1971). *Handbook on Formative and Summative Education of Student Learning*. United States of America: McGraw-Hill, Inc.
- Bressler, C.E. (1994). *Literary criticism: An introduction to theory and practice*.
Englewood Cliff: Prentice-Hall.
- Brooks, Gregry William. (2000). *Exploring the Relationship Between Teacher's Reading and Writing and their Teaching of Reading Writing*. Dissertation Abstracts
International. 60(08): 2854-A.
- Brown, J.E.; & Stephens, E.C. (1995). *Teaching young adult literature: sharing the connection*. Belmont: Wadsworth Publishing.
- Church, G. W. (1997). *The Sinificant of Louise Rosenblatt on the field of Teaching Literature*. Retrived January 10, 2014, from www.br.cc.va.us2vacca11lchurch.html
- Cobra Emami Rizi. (2013). The effect of using the brainstorming method on the academic achievement of student in grade five in Tehran elementary schools. *Pro cedia-social and Behavioral sciences*. 83(2003): 230-233.
- Combs, R. (1992). *Developping Critical Reading Skills through Whole language Strategies*. Retrieved August 10, 2014, from [http:// eric.ed.gov](http://eric.ed.gov).
- Cowin, R.M. (1991). Critical Analysis of Reading Preferences of Fifth Graders a Self-Selective Literature-Based Reading Program. *Dissertation Abstracts*.
International, 2 (August), 486-A
- Davidsons, M.S. (2000). *An application of Rosenblatt's aesthetic / efferent continuum to the literature curriculum of and advanced placement English twelve class*.
Retrieved August 10, 2014, from proquest.com/docview/304636381/fulltextPDF/823BA51BE9CA4398PQ/1?accountid=44800.
- Gunning, T.G. (2003). *Creating Literacy Instruction for all Children*. New York:
Pearson Education.
- Harris, L.A.; & C.B. Smith. (1976). *Reading Instruction*. New York: Holt. Rinehart and Winston.

- Hess, C.A. (1992). *A Descriptive Study of Affective Journal Reader Responses to Quality Literature in a Multi-Ability Environment*. Dissertation, Ph.D. The University of South Dakota. Photocopied.
- Jennifer, W. Waring. (2007). *The Impact of Writing on student achievement*. Dissertation, B.A. The University of North Carolina Wilmindton Photocopied.
- Mcgregor, N.A. (2001). *Deeper engagement: A qualitative study of Multicultural fifth graders' involvement with literature*. Retrieved January 12, 2015, from [http://thailis-db car.chula.ac.th/dao/detail.nsp](http://thailis-db.car.chula.ac.th/dao/detail.nsp).
- Olsen, M.O. (1991). *The Effect of the Reader Response Journal Technique on Reading Comprehension, attitude toward reading and Writing Ability of sixth and eight-graders*. Dissertation, Ph.D. The University of Connecticut. Photocopied.
- Probst, R.E. (1987). Transactional Theory in The teaching of Literature. Retrived January 10, 2014, from <http://www.ericacity.net/ericdigesed284272html>.
- Rosenblatt, L.M. (1988). Writing and Reading: The Transactional Theory. In *Reading and Writing Connections*, pp. 1-20. Berdeley: National Center for the study Writing
- Rosenblatt, L.M. (1994). *The reader. The text. The poem: The transaction theory of literary work*. Cobondale : southern Illiniois University Press.
- Rosenblatt, L.M. (1995). *Literature as exploration*. 5th. Ed. New York: MLA
- Ruddiman, J. (2004). *Transactional theory in practice: exploring eight-grade student's engagaemant with literature as effected ib reader-response journal*. Retrived October 10, 2014, from <http://www.lib.UMI.com/dissertations/fullcit/3135374> 2014
- Simmon, J. (2003). Responders are taught, not born. *Journal of Adolescent & Adolescent Literacy*. Retrived January 10, 2015, from http://vnweb.hwwilsonwebs.com/hww/result_single.jhtml?nn=37.
- Wenner, D.K. (1999). *Nine case studies of teachers as mediators of reader response: a study of how contemporary theory translates into classroom practice*. Retrived October 10, 2014, from <http://thailisab.car.chula.ac.th2dac2detail.nsp>.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบ และแก้ไขเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบ แนะนำ และแก้ไขเครื่องมือ

1. รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพแผนการสอนแบบเดิมและแผนการสอนตาม ทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

อาจารย์อดิสรณ์ เรืองกิจจามันท์ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย

ครูโสภิญญา รอดเหตุภัย ครูชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
โรงเรียนนวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2
ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย

ครูจรรยารัตน์ วงศ์ใหญ่ ครูชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
โรงเรียนนวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2
ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย

ครูสิริพร พ้าอรุณสวัสดิ์ ครูชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
โรงเรียนนวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2
ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย

ครูผการัตน์ คงอยู่สุข ครูชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
โรงเรียนวัดเกาะวังไทร (กิตติวัฒนาคาร) จ.นครปฐม
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 1
ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย

2. รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วรรณคดีไทยและแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

อาจารย์ ดร.อรอุมา เจริญสุข	ภาควิชาวัดผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล
ครูโสภัญญ์ รอดเหตุภัย	ครูชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนนวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย
ครูจรรยารัตน์ วงศ์ใหญ่	ครูชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนนวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย
ครูสิริพร พ้าอรุณสวัสดิ์	ครูชำนาญการพิเศษ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนนวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาไทย
ครูสายฝน เหมสุทธิ	ครูชำนาญการ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โรงเรียนวัดจันทร์ประดิษฐาราม สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

แผนการสอนรายหน่วย โดยจัดการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

รายวิชา ภาษาไทย 3

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

หน่วยที่ 2 บทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบหนทก

จำนวน 6 คาบ

1. มาตรฐานการเรียนรู้

- มาตรฐาน ท 1.1: ม.2/2 จับใจความสำคัญ สรุปความและอธิบายรายละเอียดจากเรื่องที่อ่าน
 ม.2/3 เขียนผังความคิดเพื่อแสดงความเข้าใจในบทเรียนจากเรื่องที่อ่าน
- มาตรฐาน ท 5.1: ม.2/1 สรุปเนื้อหาวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่านในระดับที่ยากขึ้น
 ม.2/2 วิเคราะห์วิจารณ์วรรณคดี วรรณกรรมท้องถิ่นที่อ่าน พร้อมยกเหตุผลประกอบ
 ม.2/3 อธิบายคุณค่าของวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน
 ม.2/4 สรุปความรู้และข้อคิดจากการอ่านไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

2. สาระสำคัญ / ความคิดรวบยอด

บทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบหนทก เป็นบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช กล่าวถึง หนทกเป็นยักษ์ที่ทำหน้าที่ล้างเท้าเทวดาที่เข้ามาเฝ้าพระอิศวรและถูกเทวดากลับแก้งเขกศีรษะลูบศีรษะนานนับโกฏิปี จนศีรษะล้านจึงขอพรจากพระอิศวรให้มีน้ำเพชรใช้ชำระเทวดาจนตาย ปั่นปูนไปทั่วสวรรค์ พระนารายณ์จึงแปลงกายเป็นนางอัปสรลงมาปราบและสาปให้หนทกไปเกิดเป็นทศกัณฐ์และพระนารายณ์อวตารเป็นพระราม

บทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบหนทก มีความไพเราะและคุณค่าด้านวรรณศิลป์ มีเนื้อหาที่ให้ข้อคิดควรพิจารณาและนำมาเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของคนในสังคมปัจจุบัน การศึกษาบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบหนทกอย่างพินิจและตีความ ทำให้ผู้อ่านเห็นว่าวรรณคดีไม่ใช่เรื่องไกลตัว แม้จะมีฉากและอยู่ในโลกสมมุติ แต่พฤติกรรมและความคิดอ่านของตัวละครก็ไม่ต่างกับคนที่ตกอยู่ในสภาวะและเงื่อนไขเดียวกับตัวละคร แสดงให้เห็นว่าการศึกษาวรรณคดีเป็นบทวิจารณ์ชีวิตที่ทำให้ผู้อ่านวรรณคดีเข้าใจชีวิตของตนและของเพื่อนมนุษย์ได้อีกทางหนึ่ง

3. จุดประสงค์การเรียนรู้

3.1) ด้านความรู้ (พุทธิพิสัย/K)

- 3.1.1 อธิบายความเป็นมา ประวัติผู้แต่ง และลักษณะคำประพันธ์เรื่องรามเกียรติ์ได้
 3.1.2 สรุปเนื้อหาบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบหนทกได้

3.1.3 วิเคราะห์และวิจารณ์บทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบหนทกได้

3.1.4 สรุปความรู้และข้อคิดจากบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบหนทก และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างเหมาะสม

3.1.5 อธิบายคุณค่าของบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบหนทกได้

3.2) ด้านทักษะ/กระบวนการ (ทักษะพิสัย/P)

3.2.1 อ่านจับใจความสำคัญจากบทละครเรื่อง รามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบหนทกได้

3.2.2 เขียนแผนผังความคิดแสดงความเข้าใจจากเนื้อหาที่ศึกษาได้

3.2.3 อภิปรายแสดงความคิดเห็นจากบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบหนทกได้

3.2.4 พุดนำเสนอผลงานจากบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบหนทกได้อย่างเหมาะสม

3.2.5 เขียนอธิบายแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกที่มีต่อบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบหนทกได้

3.3) ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์/ค่านิยม/คุณธรรมจริยธรรม (จิตพิสัย/A)

3.3.1 มุ่งมั่นในการเรียนรู้ความเป็นมา ประวัติผู้แต่ง ลักษณะคำประพันธ์เรื่องรามเกียรติ์

3.3.2 ส่งผลงานตรงตามกำหนดเวลา

3.3.3 ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้ถูกต้องเหมาะสม

4. สาระการเรียนรู้

4.1 ความเป็นมา ประวัติผู้แต่ง ลักษณะคำประพันธ์ บทละครเรื่องรามเกียรติ์

4.2 บทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบหนทก

4.3 คุณค่าบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบหนทก

4.4 ข้อคิดบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบหนทก

5. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

5.1 ความสามารถในการสื่อสาร

5.2 ความสามารถในการคิด

5.2.1 ทักษะการคิดวิเคราะห์

5.2.2 ทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ

5.2.3 ทักษะการคิดสร้างสรรค์

5.2.4 ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

5.3 ความสามารถในการแก้ปัญหา

5.4 ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

5.4.1 กระบวนการปฏิบัติ

5.4.2 กระบวนการทำงานกลุ่ม

6. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

- 6.1 ใฝ่เรียนรู้
- 6.2 มุ่งมั่นในการทำงาน
- 6.3 รักความเป็นไทย

7. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้การสอน
ขั้นที่ 1 เตรียมความรู้พื้นฐาน -เตรียมความพร้อมก่อนการอ่าน สร้างความสนใจในการอ่านวรรณคดี	คาบเรียนที่ 1 1) ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับวรรณคดีไทยโดยถามคำถามดังนี้ - นักเรียนรู้จักวรรณคดีไทยเรื่องอะไรบ้าง - เพราะเหตุใดวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์จึงมีความน่าสนใจ - นักเรียนทราบหรือไม่ว่าวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์มีที่มาอย่างไร 2) นักเรียนทำกิจกรรม “เรียน รู้ เรื่อง” โดยครูให้ใบกิจกรรม “เรียน รู้ เรื่อง” กับนักเรียน โดยตั้งหัวข้อ ความเป็นมา ประวัติผู้แต่ง ลักษณะคำประพันธ์ และเนื้อเรื่องเรื่องรามเกียรติ์ และให้นักเรียนเขียนสิ่งที่รู้จากหัวข้อที่ครูกำหนดลงในตารางที่ 1 ในใบกิจกรรม 3) นักเรียนเขียนสิ่งที่ต้องการรู้จากเรื่องรามเกียรติ์ตามหัวข้อที่ครูกำหนดไว้ลงในตารางที่ 2 ในใบกิจกรรม 4) นักเรียนศึกษาป้ายข้อมูลเรื่องรามเกียรติ์ ความเป็นมา ประวัติผู้แต่ง ลักษณะคำประพันธ์ และเนื้อเรื่องย่อเรื่องรามเกียรติ์ 5) นักเรียนบันทึกข้อมูลที่ได้จากการศึกษาป้ายข้อมูลเรื่องรามเกียรติ์ลงในตารางที่ 3 ในใบกิจกรรม 6) ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุปบทเรียนจากกิจกรรม “เรียน รู้ เรื่อง” โดยสุ่มนักเรียน 5-6 คน นำเสนอหน้าชั้นเรียน 7) ครูให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม 8) นักเรียนสรุปความรู้ที่ได้โดยเขียนแผนผังความคิดสรุปความเป็นมา ประวัติผู้แต่ง ลักษณะคำประพันธ์ และเนื้อเรื่องย่อเรื่องรามเกียรติ์ ส่งครูนอกเวลาเรียน
ขั้นที่ 2 อ่านวรรณคดี - อ่านวรรณคดี กระตุ้นให้เกิดความคิดความรู้สึกที่มีต่อวรรณคดี	คาบเรียนที่ 2 1) ทบทวนความรู้เดิมบทละคร เรื่องรามเกียรติ์จากคาบเรียนที่แล้ว 2) นักเรียนอ่านบทละคร เรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบนนทก จากหนังสือเรียนวรรณคดีวิจิตร ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้
	3) ครูสุ่มนักเรียน 2-3 คน พุดนำเสนอความเข้าใจจากเรื่องที่อ่าน 4) นักเรียนช่วยกันเรียงลำดับเหตุการณ์สำคัญในเรื่องจากภาพและบทกลอนบนกระดานแล้วครูและนักเรียนช่วยกันพิจารณาความถูกต้อง 5) ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุปเนื้อเรื่องบทละคร เรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบหนทก 6) ครูมอบหมายภาระงานให้นักเรียนสรุปเนื้อหาสำคัญจากบทละคร เรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบหนทก ลงในสมุด ครูตรวจและให้ข้อเสนอแนะ
ขั้นที่ 3 เชื่อมโยง ประสบการณ์ - เชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนเข้ากับวรรณคดีและผู้เรียนนำเสนอประสบการณ์ของตนที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีนั้น	คาบเรียนที่ 3 1) ทบทวนความรู้เดิมจากคาบเรียนที่แล้ว โดยนักเรียนดูวีดิทัศน์ตอนกำเนิดรามเกียรติ์ 2) ครูยกตัวอย่างบทกลอนจากบทละคร เรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบหนทกเพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์ของนักเรียนกับวรรณคดีดังนี้ “ บัดนั้น หนทกน้ำใจแกลัวกล้า กริ้วโกรธร้องประกาศตวาดมา อนิจจาข่มเหงเล่นทั้งวัน จนหัวไม่มีผมติด สุดคิดที่จะอดกลั้น วันนี้จะได้เห็นกัน ขบฟันแล้วชี้นิ้วไป” จากนั้นครูและนักเรียนร่วมกันวิเคราะห์และอภิปรายเหตุการณ์จากบทกลอนข้างต้น โดยครูตั้งคำถามพัฒนาการคิดดังนี้ - คำใดบ้างจากบทกลอนที่แสดงให้เห็นถึงอารมณ์โกรธมาก - จากบทกลอนหนทกมีลักษณะนิสัยอย่างไร - เพราะเหตุใดหนทกจึงโกรธมาก และทำร้ายเหล่าเทวดา 3) ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงพฤติกรรมการใช้อารมณ์โกรธ ขาดสติของหนทกแล้วเชื่อมโยงไปสู่ผลที่เกิดจากอารมณ์โกรธที่นักเรียนเคยประสบหรือพบเจอในปัจจุบัน โดยครูใช้คำถามพัฒนาการคิดดังนี้ - นักเรียนเคยเจอเหตุการณ์ที่ทำให้โกรธมากหรือไม่ และมีวิธีการจัดการอย่างไร 4) นักเรียนทำใบงาน”เชื่อมโยงความรู้ สุนารายณ์ปราบหนทก” โดยยกตัวอย่างบทกลอนจากเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบหนทกที่สอดคล้องกับสภาพชีวิตในปัจจุบัน 5) ครูสุ่มนักเรียน 3-5 คน พุดนำเสนอคำตอบจากใบงาน 6) ครูและนักเรียนอภิปรายสรุปร่วมกัน 7) นักเรียนอ่านบททบทวนวรรณคดี

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้
ขั้นตอนที่ 4 เรียนรู้สร้างปฏิสัมพันธ์ - แบ่งกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากการอ่านวรรณคดีและนำเสนอผลงาน	คาบเรียนที่ 4 1) ครูเลือกนักเรียนออกมาอ่านตีบทตามบทบาทตัวละครจากบทกลอนที่กำหนดให้ และนักเรียนร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นจากการอ่านตีบท โดยครูใช้คำถามพัฒนาการคิดดังนี้ - นักเรียนคิดว่าบทกลอนมีความคิด ความรู้สึกอย่างไร - คำพูดของบทกลอนแสดงให้เห็นถึงลักษณะนิสัยอย่างไร - จากบทกลอนมีความเชื่อในเรื่องใด - นักเรียนเคยพบเจอบุคคลที่มีลักษณะแบบบทกลอนหรือไม่ และนักเรียนมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร 2) นักเรียนแบ่งกลุ่ม 6 กลุ่ม กลุ่มละ 8 คน ทำใบงานระดมสมองมุมมองเรื่องรามเกียรติ์ โดยอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระโดยเลือกประเด็นสำคัญจากใบงานดังนี้ กลุ่มที่ 1 วิเคราะห์จุดประสงค์ แก่นเรื่อง ประเด็นสำคัญของบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบนนทก กลุ่มที่ 2 วิเคราะห์พฤติกรรมตัวละครจากบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบนนทก กลุ่มที่ 3 วิเคราะห์การใช้ภาษาที่ปรากฏในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบนนทก กลุ่มที่ 4 วิเคราะห์คุณค่าทางสังคมที่ปรากฏในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบนนทก กลุ่มที่ 5 สรุปข้อคิดที่ได้จากบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบนนทกและการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิต กลุ่มที่ 6 ยกตัวอย่างสถานการณ์หรือบุคคลในชีวิตจริงที่สอดคล้องกับบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบนนทกและอภิปรายถึงผลของเหตุการณ์นั้น โดยศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากชุดการเรียนรู้บทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบนนทก 3) ครูอธิบายและให้ความรู้เพิ่มเติมในกรณีที่นักเรียนไม่เข้าใจในกิจกรรมกลุ่ม 4) นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนนำเสนอผลการอภิปราย 5) ครูและนักเรียนกลุ่มอื่นฟังการนำเสนอผลการอภิปราย แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม และประเมินการนำเสนอผลงานกลุ่ม

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้	กิจกรรมการเรียนรู้
ขั้นตอนที่ 5 นำเสนอและรับข้อมูลป้อนกลับ - นำเสนอผลงานและร่วมกันอภิปรายโดยการให้และรับข้อมูลป้อนกลับซึ่งกันและกัน	คาบเรียนที่ 5 1) นักเรียนนำเสนอผลการอภิปราย ต่อจากคาบเรียนที่แล้ว 2) ครูและนักเรียนกลุ่มอื่นฟังการนำเสนอผลการอภิปราย แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม และประเมินการนำเสนอผลงานกลุ่ม 3) ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุปผลภาพรวมจากการนำเสนอของนักเรียน และสรุปสาระสำคัญข้อคิดและคุณค่าที่ได้จากบทละคร เรื่องรามเกียรติ์ตอนนารายณ์ปราบหนทก 4) นักเรียนทำใบงานบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบหนทก และส่งครูเพื่อตรวจ
ขั้นตอนที่ 6 เขียนบันทึกการเรียนรู้ - ทบทวนความรู้ความเข้าใจ สรุปประเด็นสำคัญ และเขียนบันทึกการเรียนรู้ โดยแสดงความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกที่มีต่อวรรณคดี แล้วจับคู่แลกเปลี่ยนกันอ่านบันทึกการเรียนรู้	คาบเรียนที่ 6 1) ครูให้นักเรียนดูวีดิทัศน์เรื่อง กากชาดก ว่าด้วยการผูกพยาบาท จากนั้นนักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ โดยครูถามคำถามพัฒนาการคิดดังนี้ - ผลของการกลั่นแกล้งพราหมณ์ส่งผลอย่างไรต่อผู้ถูก - การที่ผู้ถูกได้รับความเดือดร้อนเพราะเหตุใด - กา พราหมณ์บุโรหิต พระเจ้าพรมหัตต์ เปรียบได้กับตัวละครใดในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบหนทก - จากเรื่องกากชาดกและนารายณ์ปราบหนทก ให้ข้อคิดอย่างไร 2) นักเรียนทบทวนบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบหนทก แล้วร่วมกันสรุปประเด็นสำคัญและข้อคิดจากการอภิปรายในกลุ่มย่อยและการอภิปรายในชั้นเรียน 3) ครูเขียนแผนผังความคิดสรุปสาระสำคัญจากการนำเสนอของนักเรียนบนกระดานแล้วให้นักเรียนพิจารณาทบทวนอีกครั้ง 4) ครูให้นักเรียนแต่ละคนเขียนบันทึกการเรียนรู้จากการเรียนบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบหนทก แล้วจับคู่แลกเปลี่ยนกันอ่านบันทึกการเรียนรู้ก่อนนำเสนอสรุปตรวจพิจารณา

8. สื่อการเรียนรู้

8.1 หนังสือเรียนภาษาไทยวรรณคดีวิจักษ์ ม.2

8.2 ใบกิจกรรม “เรียนรู้ เรื่อง”

8.3 บอร์ดข้อมูลเรื่องรามเกียรติ์

- 8.4 วิดีทัศน์ ตอนกำเนิดรามเกียรติ์
- 8.5 ภาพและบทกลอนบทละครเรื่อง รามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบนนทก
- 8.6 ตัวอย่างบทกลอนจากบทละครเรื่อง รามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบนนทก
- 8.7 ไปงานเชื่อมโยงความรู้ สุนทรียภาพปราบนนทก
- 8.8 บทกลอนสำหรับอ่านดีบทยตามบทบาทตัวละคร
- 8.9 ชุดการเรียนรู้บทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบนนทก
- 8.10 ไปงานระดมสมองมุมมองรามเกียรติ์
- 8.11 ไปงานบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบนนทก
- 8.12 วิดีทัศน์เรื่อง กากชาดก ว่าด้วยการผูกพญาบาท
- 8.13 บันทึกการเรียนรู้

9. แหล่งการเรียนรู้

- 9.1 ห้องสมุด
- 9.2 แหล่งข้อมูลสารสนเทศ
 - th.wikipedia.org/wiki/รามเกียรติ์
 - www.st.ac.th/bhatips/ram_history.html
 - <https://sites.google.com/site/thaigood2/4>
 - <https://krusurang.files.wordpress.com/2012/06/rammakian.pdf>
 - www.dmc.tv บทความธรรมะ Dhamma Articles นิทานชาดก 500 ชาดก

10. กระบวนการวัดและประเมินผล

สิ่งที่ต้องการวัด	วิธีการวัด	เครื่องมือการวัด	เกณฑ์การประเมินผล
- ความรู้ความเข้าใจบทละครเรื่อง รามเกียรติ์ตอนนารายณ์ปราบนนทก - การวิเคราะห์และวิจารณ์บทละครเรื่องรามเกียรติ์ตอนนารายณ์ปราบนนทก - อธิบายคุณค่าและข้อคิดจากบทละครเรื่องรามเกียรติ์ตอนนารายณ์ปราบนนทก	- ตรวจใบงาน - ประเมินการอภิปราย - ประเมินบันทึกการเรียนรู้ - ประเมินการพูดนำเสนอผลงาน	- ใบงาน - แบบประเมินการอภิปราย - บันทึกการเรียนรู้ - แบบประเมินการพูดนำเสนอผลงาน	- ตอบถูกเกินร้อยละ 70 ผ่าน - 10-12 คะแนน = ดีมาก - 7-9 คะแนน = ดี - 4-6 คะแนน = พอใช้ - 0-3 คะแนน = ปรับปรุง - 12-15 คะแนน = ดีมาก - 9-11 คะแนน = ดี - 6-8 คะแนน = พอใช้ - 0-5 คะแนน = ปรับปรุง

สิ่งที่ต้องการวัด		วิธีการวัด	เครื่องมือการวัด	เกณฑ์การประเมินผล
ด้านทักษะพิสัย	- เขียนแผนผังความคิด - การอภิปรายแสดงความคิดเห็น - พุดนำเสนอผลงาน - เขียนอธิบายแสดงความคิดเห็นความรู้สึก	- ประเมินการเขียนแผนผังความคิด - ประเมินการอภิปราย - ประเมินบันทึกการเรียนรู้ - ประเมินการพุดนำเสนอผลงาน	- แบบประเมินการเขียนแผนผังความคิด - แบบประเมินการอภิปราย - บันทึกการเรียนรู้ - แบบประเมินการพุดนำเสนอผลงาน	10-12 คะแนน = ดีมาก 7-9 คะแนน = ดี 4-6 คะแนน = พอใช้ 0-3 คะแนน = ปรับปรุง - 12-15 คะแนน = ดีมาก 9-11 คะแนน = ดี 6-8 คะแนน = พอใช้ 0-5 คะแนน = ปรับปรุง
ด้านจิตพิสัย	- ใฝ่เรียนรู้ - มุ่งมั่นในการทำงาน - รักความเป็นไทย	- สังเกตพฤติกรรมการทำงาน ความกระตือรือร้นในการเรียน - สังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอน - สังเกตการใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้เหมาะสม	- แบบสังเกตพฤติกรรมการใฝ่เรียนรู้ - แบบสังเกตพฤติกรรมมุ่งมั่นในการทำงาน - แบบสังเกตพฤติกรรมรักความเป็นไทย	12-15 คะแนน = ดีมาก 9-11 คะแนน = ดี 6-8 คะแนน = พอใช้ 0-5 คะแนน = ปรับปรุง

เอกสารประกอบการเรียนรู้
หน่วยที่ 2
บทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนหารายณ์ปราบหนทก

ใบกิจกรรม “เรียน รู้ เรื่อง”

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

คำชี้แจง : ให้นักเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้

หัวข้อ : ความเป็นมา ประวัติผู้แต่ง ลักษณะคำประพันธ์ เนื้อเรื่องบทละครเรื่องรามเกียรติ์

1. เขียนสิ่งที่นักเรียนรู้เกี่ยวกับหัวข้อข้างต้นลงในตารางที่ 1 เคยเรียน
2. นักเรียนตั้งคำถามสิ่งที่นักเรียนต้องการรู้และเขียนลงในตารางที่ 2 อยากรู้
3. นักเรียนศึกษาค้นหาคำตอบในสิ่งที่นักเรียนต้องการรู้จากป้ายข้อมูล
4. นักเรียนเขียนคำตอบที่ได้จากการศึกษาป้ายข้อมูลลงในตารางที่ 3 รู้เรื่อง

ตารางที่ 1 เคยเรียน	ตารางที่ 2 อยากรู้	ตารางที่ 3 รู้เรื่อง

ใบงาน
“เชื่อมโยงความรู้ สู่หารายณ์ปราบหนทก”

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

คำชี้แจง : ตอบคำถามต่อไปนี้และเลือกบทกลอนจากบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอน
หารายณ์ปราบหนทก ให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ที่นักเรียนพบในปัจจุบันดังนี้

1. การอาฆาตพยายบาท ผูกใจเจ็บ ไม่ให้อภัย

เหตุการณ์/สถานการณ์

.....

.....

.....

ส่งผล

.....

.....

ตรงกับตัวละคร

.....

.....

ตัวอย่างบทกลอน

.....

.....

.....

การนำไปใช้

.....

.....

2. การมอบอำนาจให้แก่ผู้ใช้อำนาจไปในทางที่ไม่ถูกต้อง

เหตุการณ์/สถานการณ์

.....

.....

.....

ส่งผล

.....

.....

ตรงกับตัวละคร

ตัวอย่างบทกลอน

การนำไปใช้

3. ความประมาท หลงใหลในความงามของสตรี

เหตุการณ์/สถานการณ์

ส่งผล

ตรงกับตัวละคร

ตัวอย่างบทกลอน

การนำไปใช้

4. การเรียงแกผู้ที่ดี้อยกว่า

เหตุการณ/สถานการณ

.....

.....

.....

ส่งผล

.....

.....

ตรงกับตัวละคร

.....

ตัวอย่างบทกลอน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

การนำไปใช้

.....

.....

5. ความฉลาด มีไหวพริบในการแก้ปัญหา

เหตุการณ/สถานการณ

.....

.....

.....

ส่งผล

.....

.....

ตรงกับตัวละคร

.....

**บทกลอนสำหรับอ่านตีบทตามบทบาทตัวละคร
บทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนหนารายณ์ปราบหนทก**

หนทก:	“บัดนั้น เห็นพระองค์ทรงสังข์คทาธร ว่าพระหวิงศ์ทรงฤทธิ์ จึงมีวาจาถามไป	หนทกแก้ว่าหาญชาญสมร เป็นสีกกรู้ประจักษ์ใจ ลงล่างชีวิตก็เป็นได้ โทษข้าเป็นโฉนให้ว่ามา
พระนารายณ์ :	“เมื่อนั้น ได้ฟังจึงมีบัญชา ด้วยทำโอหังบังเหตุ เอ็งฆ่าเทवासुरารักษ์ ตัวกูก็คิดเมตตา ตรัสแล้วแกว่งตรีเกรียงไกร	พระนารายณ์บรมนาถา โทษามิ่งใหญ่หลวงนัก ไม่เกรงเดชพระอิศวรทรงจักร โทษหนักถึงที่บรรลัย แต่จะไว้ชีวมิ่งไม่ได้ แสงกระจายพรายไปตั้งไฟกาล”
หนทก:	“เหตุใดมิทำซึ่งหน้า ถ้าวากล้นนิ้วเพชรนี้ ตัวข้ามีมือแต่สองมือ แม้มีสี่มือเหมือนองค์พระทรงชัย	มารยาเป็นหญิงไม่บัดสี จะชี้พระองค์ให้บรรลัย ถาจะสู้ทั้งสี่กรได้ ที่ไหนจะทำได้ดังนี้
พระนารายณ์ :	“..... เพราะมิ่งจะถึงแก่ความตาย ใช้ว่าจะกลัวฤทธา ชาตินี้มีแต่สองหัตถ์ ให้สิบเศียรสิบพักตร์เกรียงไกร มีมือยี่สิบซ้ายขวา กูจะเป็นมนุษย์แต่สองกร ให้ล้นวงศ์พงศ์มิ่งอันศักดิ์ดา ว่าแล้วก็แกว่งพระแสงตรี	กูนี้แปลงเป็นสตรีมา ฉิบหายด้วยหลงเสน่ห์หา ศักดานิ้วเพชรนั้นเมื่อไร จงไปอุปบัติเอาชาติใหม่ เหาะเหินเดินได้ในอัมพร ถือคทาอาวุธนุศร ตามไปราญรอนชีวี ประจักษ์แกเทวาทุกราศี ภูมิตัดเศียรกระเด็นไป”

ใบงาน
ระดมสมอง มุมมองรามเกียรติ์

คำชี้แจง : ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มดำเนินการดังนี้

1. เลือกประธาน เลขานุการ และตัวแทนกลุ่ม
2. ตั้งชื่อกลุ่ม
3. เลือกประเด็นในการอภิปรายกลุ่มดังนี้
 - กลุ่มที่ 1 วิเคราะห์จุดประสงค์ แก่นเรื่อง ประเด็นสำคัญของบทละคร
เรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบนนทก
 - กลุ่มที่ 2 วิเคราะห์พฤติกรรมตัวละครจากบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์
ปราบนนทก
 - กลุ่มที่ 3 วิเคราะห์การใช้ภาษาที่ปรากฏในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์
ปราบนนทก
 - กลุ่มที่ 4 วิเคราะห์คุณค่าทางสังคมที่ปรากฏในบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอน
นารายณ์ปราบนนทก
 - กลุ่มที่ 5 สรุปข้อคิดที่ได้จากบทละครเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบนนทก
และการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิต
 - กลุ่มที่ 6 ยกตัวอย่างสถานการณ์หรือบุคคลในชีวิตจริงที่สอดคล้องกับบทละคร
เรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบนนทกและอภิปรายถึงผลของ
เหตุการณ์นั้น
4. ร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นในหัวข้อดังกล่าว
5. เลขานุการบันทึกผลการอภิปรายลงในใบงานระดมสมอง มุมมองรามเกียรติ์
6. ตัวแทนกลุ่มพุดนำเสนอ

เนื้อเรื่อง กากชาดก ว่าด้วยการผูกพยาบาท

ในอดีตกาล ณ พระนครพาราณสี พระเจ้าพรหมทัตเสวยราชสมบัติปกครองบ้านเมืองอยู่นั้น พระโพธิสัตว์ได้เสวยพระชาติบังเกิดเป็นพญานกกาอาศัยอยู่ในป่าช้าใหญ่แห่งหนึ่ง ในกาลนั้น บุโรหิตของพระราชาได้ออกอาบน้ำในแม่น้ำนอกพระนครเมื่ออาบเสร็จก็ประแป้ง แต่งกายประดับดอกไม้แห่งผ้าสมศักดิ์ศรี “แหม ดู ดูไปแล้วก็หล่อเหลาดีเหมือนกันนะเรานี่ หืม หืหื เสียอย่างเดียว อ้วนไปนิด”

ในขณะที่กำลังเดินเข้าพระนครอย่างเปลัดเพลินนั้น มีกาสองตัวเกาะอยู่ที่ยอดเสาใกล้ประตูพระนคร กาทัวหนึ่งจับจ้องมาที่บุโรหิต จึงพูดกับเพื่อนกาอีกตัวว่า

“นี่ สหายข้า ประเดี๋ยวข้าจะขี้นหัวพราหมณ์ผู้นี้ เดินเซ็ดคอผิวปากเห็นแล้วหมั่นไส้ยิ่งนัก”
“เฮ้ย เจ้าอย่านึกสนุกอย่างนั้นเลย เจ้าไม่รู้หรือว่าพราหมณ์ผู้นั้นเป็นใคร”

“เซอะ ข้าจะไปรู้ได้ยังไง แต่ถึงจะเป็นใคร มาจากไหนเนี่ย ข้าก็ไม่สนนะ จะขี้นไส่ซะอย่าง อย่ามาห้ามซะให้ยากเลย” “พราหมณ์ผู้นี้เป็นถึงบุโรหิตใหญ่ในพระนครเชียวน่า

”ว๊ะๆ ว้าว ตำแหน่งใหญ่โตชะด้วย อย่างนี้สิ ยิ่งน่าขี้นหัวหน่อยจะได้ไม่เสียแรงเบ่ง อีอิๆๆ”

“เจ้ากาเอ๋ย เจ้านี้ช่างรู้จริง ๆ ขึ้นชื่อว่าการก่อเวรกับอริสชนนั้น ไม่ควรกระทำนะ เจ้า เพราะแกโกรธขึ้นมาแล้ว จะทำให้กาแม่ทั้งหมดยกหักได้ล่ะ”

“นี่ เจ้าเป็นพวกใครกันแน่ไม่เข้าข้างกาพวกเดียวกันเนี่ย แต่ถึงยังไง เจ้าก็ห้ามข้าไม่ได้ หรือก เพราะยังงั้นข้าก็ไม่เปลี่ยนใจอยู่แล้ว” “นี่เราเตือนเจ้าแล้วนะถ้าเจ้าไม่ฟังก็ตามใจ แล้วเจ้าจะได้รู้เองเจ้ากาหัวรั้น ข้าไปละ ไม่อยากเตือนร้อนเพราะเจ้า” “

ไปเลยเจ้ากาปอดแหก” “ไม่ว่าจะพูดเตือนสติอย่างไร เจ้ากาหัวรั้นก็ไม่ยอมฟัง สหายกาตัวนั้นจึงบินหนีไป

และในเวลาเดียวกันนั้นเองก็เป็นเวลาเดียวกับที่พราหมณ์ปุโรหิตกำลังเดินผ่านซุ้มประตูเมืองพอดิ เจ้ากาหัวรั้นย่อตัวลงถ่ายรดหัวพราหมณ์ทันที สร้างความโมโหโกรธาแก่พราหมณ์เป็นอย่างมาก

“อ๊ย! ชั่นก แหะ” “ฮะ ๆ ฮ่า ๆ โดนเข้าเต็ม ๆ กลางกระหม่อมเลย แม่จริง ๆ เรา” “หนอย เนะ เจ้ากานรกบังอาจมาก ชีรดหัวข้า ฮี! คอยดูข้าจะจับถอนขน ถลกหนังหัวเจ้าหี ชั่นก แหะ เหม็น

” “โอ๊ย ๆ ๆ กลัว ๆ ๆ มีปัญญาจะมาจับสิ เจ้าพราหมณ์หัวเถิก....ไปละนะ บ้าย บาย ฮะ ฮาก้า”

ตั้งแต่นั้นมาปุโรหิตก็ผูกใจอาฆาตจองเวรในฝูงกาทั้งหลาย “ฮีย เจ้านกบ้าคอยดูเถอะ สักวัน เจ้าจะได้ตายเพราะน้ำมือข้าแน่ๆ”

ครั้งนั้นหญิงทาสีรับจ้างซ่อมข้าวคนหนึ่งเอาข้าวเปลือกฝืนแดดไว้ที่ประตูเรือน คอยนั่งเฝ้าจนเพลอหลับไป “โอ้ย ลมโชยเย็นสบายจังเลย เอ้อ ขอหลับสักงีบดีกว่า” ทันใดนั้นเองแพะขนยาวตัวหนึ่งเมื่อเห็นนางทาสีนั้นชะล่าใจเพลอหลับ ก็สบโอกาสแอบมากินข้าวเปลือกที่นางตากไว้เสีย “ฮ่าๆ หลับปุ๋ยเลย ลากปากแล้วเรา ต้องรีบเข้าไปกิน ฮัมๆ อร่อยจริงๆ” ไม่นานนักนางก็ตื่นขึ้นมาเห็นเข้าพอดี “แหม เพลอหลับไปจนได้

เฮ้ย! เจ้าแพะบ้า แอบมากินข้าวเปลือกของข้า ตอนข้าหลับไป ไปๆ ไปให้พ้น” แต่ทว่าเมื่อนางไล่ไป เจ้าแพะก็แอบมากินข้าวเปลือกตอนที่นางเพลอหลับเหมือนเดิม

“เจ้าแพะมันแอบมากินข้าวเปลือกไปตั้งหลายครั้ง หมดไปกว่าครึ่ง เอ้อ ถ้าขึ้นเป็นอย่างนี้ต่อไปเราคงต้องเข้าเนื้อแน่ๆ คราวนี้ต้องทำให้มันไม่มาให้ได้” ดังนั้นนางจึงคิดหาวิธีขึ้นเด็ดขาดเพื่อไม่ให้แพะมาแอบกินข้าวเปลือกอีก นางจึงถือไม้แล้วแก้งให้เป็นหลับ เมื่อเจ้าแพะเห็นนางนั่งหลับก็

หลงกลอุบายนางทาสีเข้าจนได้ “คราวนี้แหละเจ้าแพะเอ๋ยขนยาวนักใช้มัย” “แอบหลับ เราก็กินเหมือนเดิม” (มามะ เข้ามา เข้ามาใกล้ๆ เจ้าแพะ)

“นี่แหละ” “โอ้ย เจ็บๆ เฮ้ย ไฟไหม้ขนแล้ว อยู่ไม่ได้แล้ว” “ฮะๆๆ สมน้ำหน้ากลายเป็นแพะอย่างแน่ๆ เฮอะๆๆ” เจ้าแพะถูกนางขว้างด้วยได้เข้าอย่างจัง ขนไฟลุกท่วมขนของมัน เมื่อร่างกายถูกไฟไหม้ มันคิดจะดับไฟให้ดับ จึงวิ่งไปโดยเร็ว เอาตัวไปที่กระท่อมหญ้าแห่งหนึ่งใกล้โรงช้างทันใดนั้น ไฟก็ลุกไหม้ไหม้กระท่อมอย่างรวดเร็ว

เปลวไฟอันร้อนแรงลุกไหม้จากกระท่อมลามไปติดโรงช้าง เมื่อโรงช้างถูกไฟไหม้ หลังช้างก็พลอยลุกไหม้ สร้างความโกลาหลเป็นอย่างยิ่ง ช้างจำนวนมากถูกไฟไหม้เป็นแผลเน่าเปื่อยจนไม่สามารถจะรักษาให้หายได้ หมอช้างจึงไปเข้าเฝ้ากราบทูลพระราช

“ถวายบังคมพะยะคะ ฝ่าพระบาท” “มีอะไรก็ว่ามาท่านหมอช้าง” “ไฟไหม้โรงช้าง จนช้างเป็นแผลเน่าเปื่อย หม่อมฉันจนปัญญาที่จะรักษาได้แล้วพะยะคะ” เมื่อหมอช้างไม่สามารถรักษาช้างได้ พระราชาจึงตรัสปรึกษากับปุโรหิตเพื่อหาหนทางแก้ไข ฝ่ายปุโรหิตนั้นเห็นช่องทางที่จะแก้แค้นเจ้านกกาที่เคยถ่ายรตหัว จึงกราบทูลว่า (คราวนี้แหละเจ้านกกา ถึงเวลาที่ข้าจะเอาคืนแล้ว หึๆ ฮ่าๆๆ) “ข้าพระองค์ทราบมาว่า มียาที่สามารถรักษาแผลที่เปื่อยของช้างได้ซึ่งต้นกษัตริย์เจ้าข้า” “จริงหรือท่านอาจารย์ แล้วยาที่ท่านอาจารย์บอกคือยาอะไรนะ” “ข้าแต่มหाराชเจ้า ยานี้ ต้องเอาน้ำมันจากกษัตริย์เจ้าคะ” “ถ้าเป็นเช่นนั้น ท่านจงสั่งให้คนไปฆ่ากาซะ เอาน้ำมันในตัวของมันมาเถิด”

“ทหารพวกเจ้าเร่งไปเกณฑ์พล แล้วเร่งไปจับพวกนกกาฆ่าเอาน้ำมัน ตามพระราชบัญชาของมหाराชเดี๋ยวนี้” “ขอรับท่านปุโรหิต ไปไฉนพวกเรา”(อ้อ ถึงทีของข้าบ้างละนะเจ้าพวกกาชั้นต่ำ วันตายของพวกเจ้ามาถึงแล้ว) บัดนี้ภัยของเหล่ากามาถึงแล้ว เหล่านกกาถูกจับมาฆ่ามากมาย เมื่อ

ไม่ได้น้ำมันก็ทั้งซากกองสุมไว้เป็นกองๆ อย่างน่าอนาถใจยิ่งนัก “เฮ้ย ฆ่ามาตั้งร้อยกว่าตัวแล้ว ยังไม่เจอน้ำมันกาเลยสักหยด” “ของเจ้าแตร้อยกว่าตัว ทำเป็นมาบ่น ขำจัดการเนียนไปตั้งเก้าร้อยเก้าสิบเก้าตัว เมื่อยม

นี่ อีกตัวเดียวก็จะครบพันอยู่แล้ว ยังไม่เจอน้ำมันเหมือนกันแหละ เหนื่อย เฮ้ย นั่น มีอีกตัว เจ้าไปจัดการมันเลย ตัวนี้ข้ายกให้” “ ได้เลย นี่แน่ะ เฮ้ย พลาดไปได้ไงวะเนี่ย” “เจ้านี้ไม่ได้เรื่องเลย มิน่าล่ะถึงฆ่าได้แค่สิบตัว โน่นมันบินหายเข้าไปในป่าช้าแล้ว” “ใครจะกล้าเข้าไป เดี่ยวผีหลอก ได้ กลัวนะสิ” เจ้ากาตัวนั้นบินหนีเข้าไปในป่าช้าใหญ่อันเป็นที่พำนักของพญากาโพธิสัตว์ ซึ่งมีฝูงกาแปดหมื่นเป็นบริวาร เจ้ากาตัวนั้นจึงนำความถึงภัยที่เกิดขึ้นบอกกับพญากาทันที “ช่วยด้วยๆ ท่านพญากา พวกพ้องวงกาของเรา กำลังถูกฆ่าล้างเผ่าพันธุ์แล้วขอรับ ได้โปรดช่วยเหลือพวกเราด้วยขอรับ”

“พวกเจ้าจงหลบอยู่ในป่าแห่งนี้ อย่าได้เที่ยวออกบินเตร็ดเตร่ไปไหนเดี๋ยวเราจะบับัดภัยนี้เอง” แล้วพญากาก็รำลึกถึงบารมี 10 ประการ พร้อมกระทำให้เมตตาบารมีให้เป็นเบื้องหน้าบินรวดเดียวเท่านั้นเข้าไปในช่องพระกรรไกรใหญ่ที่เปิดไว้ เข้าไปซุกอยู่ภายใต้พระราชอาสน์แต่ทว่าอำมาตย์ผู้หนึ่งเห็นเข้า จึงทำท่าจะเข้าไปจับพญากาพระโพธิสัตว์ พระราชาจึงตรัสห้ามเอาไว้ได้ทัน “ปล่อยให้มันเข้ามาหาที่พัก อย่าจับมันเลยท่านอำมาตย์” “พระเจ้าข้า”

พระมหาโพธิสัตว์ได้พักพวยหายเหนื่อย แล้วรำลึกถึงพระบารมี จึงออกจากใต้อาสนะนั้น พร้อมทั้งกราบทูลพระราชว่า “ข้าแต่พระมหาราชเจ้า ธรรมดาพระราชนั้นต้องไม่ลุแก่อำนาจอคติใดๆ ต้องมีฉันทาคติเป็นต้น จึงจะชอบ กรรมใดๆ ที่จะต้องกระทำ กรรมนั้นๆ ต้องพิจารณาให้ถี่ถ้วน แล้วกระทำจึงจะชอบหนึ่งกรรมใดที่จะกระทำ ต้องได้ผลกรรมนั้น เท่านั้น จึงควรจะทำ นอกจากนี้ไม่ควรกระทำถ้าพระราชทั้งหลายทรงกระทำกรรมอันมิชอบแล้ว มหาภัย อันเป็นมรณะภัยย่อมบังเกิดแก่มหาชน อันบุโรหิตนั้นตกอยู่ในอำนาจของการจองเวร จึงได้กราบทูลเท็จเพราะแท้ที่จริงแล้ว ชื่นเชื่อว่ามันเหลวของฝูงกานั้น ไม่มีเลยมหาราชเจ้า”

พระราชาทรงสดับคำของพญากาโพธิสัตว์แล้ว ก็มีพระทัยเลื่อมใส จึงให้พระโพธิสัตว์เกาะบนตั่ง อันแพรวพราวด้วยทองคำ ให้คนหาช่วงปิกด้วยน้ำมันที่ได้หุงแล้วได้แสนครั้ง แล้วให้บริโภคอาหารที่สะอาดสมควรเป็นพระกระยาหาร ให้ดื่มน้ำ พอพระมหาสัตว์ได้สบายหายเหน็ดเหนื่อยแล้ว จึงได้ตรัสว่า “ท่านพญากา ท่านได้กล่าวว่า ชื่นเชื่อว่ามันเหลวของฝูงกานั้นไม่มี ด้วยเหตุใดเล่า มันเหลวของฝูงกาจึงไม่มี” “ข้าแต่มหาราชผู้เจริญ อันฝูงกานั้นมีใจหวาดสะดุ้งอยู่เป็นนิจ และชอบเบียดเบียนชาวโลกทั้งมวล

เหตุนี้แล้วมันเหลวของฝูงกาผู้เป็นญาติของข้าพระองค์นั้น จึงหาไม่ แม้ในอดีตก็ไม่เคยมี แม้ในอนาคตก็จักไม่มีพระเจ้าข้า” เมื่อกล่าวจบพญากาพระโพธิสัตว์จึงทูลเตือนพระราชาว่า “ข้าแต่ มหาราชเจ้า ธรรมดาฉัน พระราชามีได้ทรงพิจารณาใคร่ครวญแล้ว ไม่พึงปฏิบัติพระราชกิจ” เมื่อได้ ฟังคำของพญากา พระราชาทรงพอพระทัยยิ่งนัก จึงบูชาพระโพธิสัตว์ด้วยราชสมบัติ แต่พระ โพธิสัตว์ถวายราชสมบัตินั้นคืนแต่พระราชาดังเดิม แล้วทูลกับพระราชาว่า

“ข้าแต่มหาราชผู้เจริญ ขอให้พระราชาดำรงอยู่ในเบญจศีล ขอพระราชทานอภัยแก่สัตว์ทั้ง ปวง” “เรารับปากท่าน ทหารนับแต่ฉันไปให้หยุดการเข่นฆ่าเหล่านั้นกกาและสัตว์อื่นทุกชนิด“พระเจ้าข้า” จากนั้นพระราชาทรงตั้งนิพัทธทานแก่ฝูงกา ให้หุงข้าวประมาณวันละ 1 ถัง คลุกด้วยของที่มีรสเลิศ ต่างๆ พระราชาพระราชทานแก่กาทุกๆ วัน นับแต่บัดนั้นเป็นต้นมาฝูงกาทั้งหลายก็ใช้ชีวิตอย่างสงบ สุขดังเดิม

ภาคผนวก ค

- แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย
- แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย

- คำชี้แจง : 1. ข้อทดสอบฉบับนี้มี จำนวน 30 ข้อ ใช้เวลา 60 นาที
 2. ให้นักเรียนกาเครื่องหมาย **×** ในช่องที่ตรงกับตัวเลือกที่ต้องการเพียงคำตอบเดียวในกระดาษคำตอบ

1. นนทกทำหน้าที่ล้างเท้าเทวดานานกี่ปี
 - ก. 10 ล้านปี
 - ข. 100 ล้านปี
 - ค. 1,000 ล้านปี
 - ง. 1,000,000 ล้านปี
 2. นนทกพลาดท่าเสียทีพระนารายณ์ด้วยท่ารำใด
 - ก. พระสักรขว้างจักร
 - ข. ลมพัดยอดดอย
 - ค. นาคาม้วนหาง
 - ง. เทพพนม
 3. “ฮึดฮัดขัดแค้นแน่นใจ ตาแดงดังแสงไฟฟ้า” กลอนข้างต้นเป็นรสรวรรณคดีใด
 - ก. เสาวรถณี
 - ข. นารีปราโมทย์
 - ค. พิโรธวาทัง
 - ง. สลึงคพิสัย
- “ไฉนมีชอบมาช้านาน
 มั่นกลับทรยศบฏใจ

เราจึงประทานพรให้
 ทำการหยาบใหญ่ถึงเพียงนี้”
4. ข้อความใดเป็นความรู้สึกของผู้พูด
 - ก. เคียดแค้นที่ถูกดูหมิ่น
 - ข. ขุ่นเคืองที่ปิดบัง
 - ค. โกรธที่ถูกหลอก
 - ง. เจ็บซ้ำที่ถูกลง
 5. ข้อใดสะท้อนให้เห็นความเชื่อของคนในสังคมไทย
 - ก. มีมือยี่สิบซ้ายขวา ถือคทาอาวุธนุศร
 - ข. ได้ฟังจึงตอบว่าที่ ภูนี้แปลงเป็นสตรีมา
 - ค. ชาตินี้มีมีแต่สองหัตถ์ จงไปอุบัติเอาชาติใหม่
 - ง. ให้สัณทนต์พงศ์มิ่งอันศักดิ์ดา ประจักษ์แก่เทวาทุกราศี

6. เพราะเหตุใดพระอิศวรจึงประทานนิ้วเพชรให้นนทก
- ก. นนทกไม่เคยขอรางวัลจากพระอิศวรมาก่อน
 - ข. นนทกนำเสนอสารเพราะโดนเทวดากลับแก้ง
 - ค. นนทกปฏิบัติหน้าที่ล้างเท้าเทวดามานาน
 - ง. นนทกทำหน้าที่อย่างดีและซื่อสัตย์โดยตลอด
7. บุคคลในข้อใดนำข้อคิดที่ได้จากเรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบนนทกไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม
- ก. เก่งสั่งให้ก้อยทำงานแทนตัวเองเพราะถือว่าตนเป็นหัวหน้า
 - ข. กูกให้ก้อยเพื่อนที่ตะลุมบอนมาโดนศีรษะ
 - ค. ไก่โครกโกที่ชอบแย่งขนมแต่ก็ไม่พ้องครู
 - ง. แก้วได้รับเลือกให้เป็นประธานนักเรียนแต่ไม่ทำผลงานเลย
8. ในทางพระพุทธศาสนา เรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบนนทก ให้ข้อคิดใดที่นำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ดีที่สุด
- ก. อย่างรังแกผู้ที่อ่อนแอกว่า
 - ข. ความลุ่มหลงมัวเมาจะนำภัยมาถึงตัว
 - ค. การให้อำนาจแก่ผู้ที่ขาดสติย่อมนำความเดือดร้อนมาให้
 - ง. การอาฆาตพยาบาทจองเวรนำมาซึ่งความเดือดร้อน
9. ข้อใดเป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดความวุ่นวาย
- ก. เทวดากลับแก้งนนทก
 - ข. นนทกอาฆาตพยาบาทเหล่าเทวดา
 - ค. พระอิศวรประทานนิ้วเพชรให้นนทก
 - ง. นนทกลุ่มหลงในความงามของเทพอัปสร
10. ถ้านักเรียนมีนิ้วเพชรเหมือนนนทกจะมีวิธีจัดการกับเทวดาที่กลับแก้งอย่างไร
- ก. ใช้นิ้วเพชรขู่เทวดาที่กลับแก้ง
 - ข. ใช้นิ้วเพชรฆ่าเฉพาะเทวดาที่กลับแก้งตน
 - ค. ใช้นิ้วเพชรชี้ใส่เทวดาทุกคน
 - ง. ใช้นิ้วเพชรเพื่อสร้างความยิ่งใหญ่กว่าเทวดาทั้งหมด
11. ถ้านนทกใช้อำนาจในทางที่ถูกทำนองคลองธรรม จะทำให้เกิดผลอย่างไร
- ก. ทำให้เกิดบาปมีเป็นที่ยำเกรง
 - ข. ทำให้เทวดาไม่กล้ารังแกนนทก
 - ค. ทำให้เป็นที่รักของเหล่าเทวดา
 - ง. ทำให้เทวดายอมทำทุกอย่างที่นนทกต้องการ

12. ข้อใดเป็นเหตุในการตัดสินพระทัยของพระสุริโยทัยที่ “ขับคเชนทรเข่นค้ำ สะอึกสั่นตึง”

- ก. นงคราญองค์เอกแก้ว กระษัตริ์
- ข. มานมนัสกตเวที ยิ่งล้ำ
- ค. เกรงพระราชสามี มลายพระ ชนม์ไฮย
- ง. ขุนมอญร่อนง้าวฟาด ฉาดฉะ

อ่านโคลงต่อไปนี้แล้วตอบคำถามข้อ 13-14

“ขุนมอญร่อนง้าวฟาด	ฉาดฉะ
ขาดแล่งตราบอูระ	หุรูปดิน
โอรสรีบกันพระ	ศพสุ์ นครแฮ
สูญชีพไปสูญสิ้น	พจน์ผู้สรรเสริญ”

13. “ขุนมอญ” หมายถึงบุคคลในข้อใด

- ก. พระเจ้าบุเรงนอง
- ข. พระเจ้านันทบุเรง
- ค. พระเจ้าแปร
- ง. พระเจ้าตะเบงชเวตี้

14. ข้อใดต่อไปนี้ ไม่สอดคล้องกับ “สูญชีพไปสูญสิ้น พจน์ผู้สรรเสริญ”

- ก. วัวควายตายเหลือไว้แต่เขาหนึ่ง
- ข. ช้างตายยังเหลืองาเป็นสักขี
- ค. คนเราตายเหลือไว้แต่ชั่วดี
- ง. ปัญญา มีประดับไว้ในโลกา

15. สถานที่ที่พันท้ายนรสิงห์ทำโขนเรือหักคือที่ใด

- ก. คลองมหาชัย
- ข. คลองโคกขาม
- ค. คลองเอกชัย
- ง. คลองโคกคราม

อ่านคำประพันธ์ต่อไปนี้แล้วตอบคำถามข้อ 16-18

“พันท้ายตกประหม่าสิ้น สติคิด	
โดดจากเรืออุทิศ	โทษร้อง
พันท้ายนรสิงห์ผิด	บทฆ่า เสียเทอญ
หัวกับโขนเรือต้อง	คู่เส้นท่าศาล”

16. จากคำประพันธ์ข้างต้นข้อใดเป็นตัวอย่างที่นายกอง

- ก. ความเสียสละเพื่อคนรัก
- ข. ความยุติธรรมของทหาร
- ค. ความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว
- ง. ความผิดควรได้รับการอภัยเสมอ

17. จากคำประพันธ์ข้างต้นสะท้อนให้เห็นความเชื่อในเรื่องใด

- ก. การสร้างศาลเพื่ยงตา
- ข. การบูชาโชนเรือ
- ค. การเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์
- ง. การกราบไหว้บุคคลสำคัญ

18. บุคคลใดมีคุณธรรมที่ปรากฏตามโคลงข้างต้น

- ก. มาลิก้าที่จะบอกวามานะเป็นคนขโมยของแม้ว่าจะถูกข่มขู่
- ข. มาลัยบริจาคนำเลือดให้โรงพยาบาลที่ขาดแคลน
- ค. ธนัชให้อภัยกับเพื่อนที่เคยกลั่นแกล้งตนเอง
- ง. ธาณียายค่าปรับที่ขีบรรณไฟฟ้าแดงแม้ว่าเขาต้องรีบพาน้องไปโรงพยาบาล

19. บุคคลในข้อใดนำคุณธรรมที่ได้จากการศึกษาโคลงภาพพระราชพงศาวดาร ภาพพันท้ายนรสิงห์ ถวายชีวิตไปใช้ได้เหมาะสม

- ก. นนทบุรีปฏิบัติงานตามหน้าที่และซื่อสัตย์ต่อผู้บังคับบัญชา
- ข. นิตยพันธ์ทำงานตัวเป็นเกลียวหัวเป็นนอต
- ค. น้อยปฏิบัติตามกฎระเบียบแต่ยึดหยุ่นบ้างในบางเรื่อง
- ง. นิตทำงานล่วงเวลาเพื่อให้งานเสร็จสมบูรณ์

20. พระสุริยทัตและพันท้ายนรสิงห์มีคุณธรรมสัมพันธ์กันอย่างไร

- ก. ความขยัน
- ข. ความซื่อสัตย์
- ค. ความกตัญญู
- ง. ความอดทน

21. จากการศึกษาโคลงภาพพระราชพงศาวดารนักเรียนสามารถนำข้อคิดที่ได้ทำประโยชน์ให้ประเทศชาติได้อย่างไร

- ก. สมัครเป็นทหารเพื่อปกป้องประเทศชาติ
- ข. แต่งกลอนเพื่อสรรเสริญคุณงามความดีของวีรชน
- ค. เป็นพลเมืองที่ดีปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมือง
- ง. แต่งกายด้วยชุดไทยเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

22. ข้อใดสะท้อนค่านิยมเรื่องความกตัญญู

- ก. พ่อกูจึ่งขึ้นชื้อกูชื้อรามคำแหง เพื่อกูฟุ้งช้างชนขุนสามชน
- ข. กูบ่หนี กูชื้อช้างเบกพล กูขับเข้าก่อนพ่อกู
- ค. กูพ่ร่ำบ่าเรอแก่พี่กู ดั่งบ่าเรอแก่พ่อกู
- ง. พี่กูตาย จึ่งได้เมืองแก่กูทั้งกลม

23. ข้อใดคือความหมายของคำว่า “หนีญญายพายจจั่น”

- ก. หนีด้วยความรวดเร็ว
- ข. หนีอย่างซุ่มน
- ค. หนีอย่างไม่คิดชีวิต
- ง. หนีไปตายเอาดาบหน้า

24. เพราะเหตุใดพ่อขุนรามคำแหงจึงได้พระนามว่าพระรามคำแหง

- ก. เมื่ออายุได้สิบเก้าปี
- ข. เมื่อได้ครองเมืองสุโขทัย
- ค. ชนช้างชนะขุนสามชน
- ง. รบชนะได้เมืองฉอดเป็นเมืองขึ้น

25. ข้อใดเป็นการนำพระจริยวัตรของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมที่สุด

- ก. มั่นใจตั้งใจเรียนเพื่อสอบชิงทุนไปเรียนต่างประเทศ
- ข. มานะพาคุณพ่อไปรับประทานอาหารร้านดังย่านเยาวราช
- ค. มาลีซื้อสร้อยเพชรและนาฬิการาคาแพงให้คุณแม่
- ง. มุตตารับกลับบ้านไปช่วยคุณยายขายของทุกวันหลังเลิกเรียน

26. จากการศึกษาศิลาจารึกหลักที่ 1 ข้อใด ไม่ใช่ ข้อคิดที่นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับตนเอง

- ก. ตั้งใจเรียน ไม่เกเร
- ข. ปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี
- ค. เชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดามารดา
- ง. กล่าวพูดเพื่อเรียกร้องสิ่งที่ต้องการ

27. ศิลาจารึกหลักที่ 1 มีความสำคัญต่อภาษาไทยอย่างไร

- ก. ทำให้รู้ถึงกำเนิดของชนชาติไทย
- ข. แสดงถึงความยิ่งใหญ่ทางอารยธรรมของคนไทย
- ค. แสดงให้เห็นถึงประวัติความเป็นมาของต้นกำเนิดของภาษาไทย
- ง. ทำให้รู้ความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ในสมัยสุโขทัย

28. จากการศึกษาศิลาจารึกหลักที่ 1 ข้อใดไม่สะท้อนให้เห็นสภาพสังคมในสมัยสุโขทัยตามข้อใด

- ก. การปกครองแบบพ่อปกครองลูก
- ข. มีความสงบสุขชาวบ้านอยู่ในศีลธรรม
- ค. บ้านเมืองอุดมสมบูรณ์
- ง. มีการสู้รบป้องกันการรุกรานอยู่เสมอ

29. “คนในเมืองสุโขทัยนี้ มักทาน มักทรงศีล มักโอยทาน เจ้าเมืองสุโขทัยนี้ ทั้งชาวแม่ชาวเจ้า ท่วย ปัวท่วยนาง ลูกเจ้าขุน ทั้งสิ้นทั้งหลาย ทั้งผู้ชายผู้หญิง ผู้งท่วยมีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทรงศีลเมื่อพรรษาทุกคน” จากข้อความข้างต้นสามารถนำข้อคิดที่ได้ไปประยุกต์ใช้อย่างไร

- ก. ปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี มีศีลธรรม
- ข. เคารพสิทธิส่วนบุคคลไม่เอาเปรียบผู้อื่น
- ค. เชื่อในสิ่งที่มีเหตุผลพิสูจน์ได้ ไม่งมงาย
- ง. เผยแพร่พระธรรมคำสอนให้แก่ผู้ที่นับถือศาสนาอื่นๆ

30. จากการศึกษาศิลาจารึกหลักที่ 1 วิถีชีวิตของคนในสมัยสุโขทัยกับในปัจจุบันแตกต่างกันหรือไม่

- ก. แตกต่างกัน เพราะ การดำเนินชีวิตของคนที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย
- ข. แตกต่างกัน เพราะ คนสมัยสุโขทัยอยู่ในศีลธรรมมากกว่าคนในยุคปัจจุบัน
- ค. ไม่แตกต่างกัน เพราะ เป็นคนไทยเหมือนกัน
- ง. ไม่แตกต่างกัน เพราะ มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเหมือนกัน

แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

- คำชี้แจง : 1. ข้อทดสอบฉบับนี้มี จำนวน 30 ข้อ ใช้เวลา 60 นาที
2. ให้นักเรียนกาเครื่องหมาย X ในช่องที่ตรงกับตัวเลือกที่ต้องการเพียงคำตอบเดียวในกระดาษคำตอบ

อ่านบทความต่อไปนี้แล้วตอบคำถามข้อ 1-4

กลุ่มอาการใหม่ของสังคม กลัวเป็นคนไม่สำคัญ

FOMO เป็นคำย่อของกลุ่มอาการ "Fear of Missing Out" ขณะนี้ผู้คนในสังคมยุคใหม่จำนวนมากมีอาการของ FOMO ซึ่งหมายถึง กลุ่มอาการกลัวเป็นคนไม่สำคัญ กลัวไม่มีใครคิดถึง ส่วนใหญ่เป็นคนหนุ่ม-สาวที่หมกมุ่นและ "ติด" การใช้เครื่องมือสื่อสารสมัยใหม่ทางอินเทอร์เน็ต เช่น การเล่นไลน์ เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ ฯลฯ ยิ่งเล่นก็ยิ่งติด ยิ่งติดก็ยิ่งเล่น ทำให้เป็นอย่างนั้นเป็นเพราะเขาสร้างโลกส่วนตัวเขาเองว่าเขาสามารถมี เพื่อนได้มากมายมีความสำคัญที่สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างไม่มีขอบเขตจำกัดและมีคนเข้ามาแสดงความเห็นกดถูกใจ (Like) ให้เขาด้วย ยิ่งมากเท่าไรยิ่งทำให้ตัวเองรู้สึกมีความสำคัญ มีค่ามากขึ้นเท่านั้น

FOMO เหมือนเป็นกลุ่มอาการ "หลง" ชนิดหนึ่งที่เป็นกันมากทั่วโลก ในอเมริกาก็มีคนเป็นแบบนี้มาก ในเมืองไทยก็มีมากขึ้น ผลตามมาก็คือพวกนี้มักมีสมาธิสั้น อารมณ์แปรปรวน ได้ง่าย โดยเฉพาะ ถ้าไม่ได้เล่นอินเทอร์เน็ตจะหงุดหงิดง่าย หลายคน มีความวิตกกังวลกลัวการสูญเสีย ข่าวสารการติดต่อกับผู้อื่นๆ บางคนกำลังเป็นโรคซึมเศร้า โกรธง่าย และขาดความคิดสร้างสรรค์ หลายคนมีผลเสียตามไปถึงที่ทำงาน ทำให้ทำงานไม่ได้ผลดี เข้ากับผู้คนรอบตัวไม่ดี เพราะขาด "ความสัมพันธ์" ที่ดีกับเพื่อนมนุษย์จริงๆ ที่อยู่รอบตัว แต่รอคอยที่จะหาทาง "ติดต่อกับ" กับมนุษย์ในอากาศจำนวนมากทางเครื่องมือสื่อสารสมัยใหม่

ที่มา : หนังสือพิมพ์แนวหน้า โดย ศ.ดร.นพ.วิทยา นาควัชระ

(จิตแพทย์)

แหล่งที่มา : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

1. บุคคลในข้อใดต่อไปนี้เสี่ยงต่อการอยู่ในกลุ่มอาการกลัวไม่เป็นคนสำคัญมากที่สุด
 - ก. ดาวเล่นเฟซบุ๊กทันทีที่ตื่นนอน
 - ข. เดือนใช้อินเทอร์เน็ตหาข้อมูลทำรายงานเสมอ
 - ค. รู้เล่นเกมในไลน์เพื่อคลายเครียดจากการสอบ
 - ง. ฟังดูตลกจากเว็บไซต์ในอินเทอร์เน็ตทุกวัน

2. ผู้เขียนบทความนี้มีจุดมุ่งหมายอย่างไร
 - ก. เสียชื่อเสียงประชาชน
 - ข. ให้คำแนะนำ
 - ค. เสนอความรู้ใหม่
 - ง. เตือนให้ระมัดระวัง
3. ถ้าในอนาคตจำนวนคนที่อยู่ในกลุ่มอาการกลัวไม่เป็นคนสำคัญมีมากขึ้น วิธีการในข้อใดที่จะช่วยแก้ปัญหาได้ดีที่สุด
 - ก. รณรงค์ให้ใช้การติดต่อสื่อสารโดยไม่ใช้อินเทอร์เน็ต
 - ข. ให้ความรู้และแนวทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับกลุ่มอาการกลัวไม่เป็นคนสำคัญ
 - ค. ปิดกั้นการเข้าใช้เฟซบุ๊ก ไลน์ และทวิตเตอร์
 - ง. กำหนดพื้นที่ในการใช้อินเทอร์เน็ต
4. นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ว่าผู้ที่มีอาการอยู่ในกลุ่มกลัวไม่เป็นคนสำคัญจะส่งผลทำให้เกิดปัญหา
 - ก. เห็นด้วย เพราะ ทำให้เสียสุขภาพ ก่อให้เกิดโรคต่างๆ
 - ข. เห็นด้วย เพราะ ทำให้ขาดปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้นรอบตัว
 - ค. ไม่เห็นด้วย เพราะ เมื่อทุกคนสนใจแต่เรื่องตัวเองก็จะไม่พาดพิงผู้อื่น
 - ง. ไม่เห็นด้วย เพราะ การติดต่อสื่อสารที่ทันสมัยทำให้มีมิตรภาพมากขึ้น

อ่านบทความต่อไปนี้แล้วตอบคำถามข้อ 5-8

เคล็ดในการจำ

หลายเดือนมาแล้ว ผมได้พบคุณพิชัย วาสนาส่ง บุคคลผู้ซึ่งผมมีความประหลาดใจว่า ทำไมสามารถจำจ้ออะไรได้กว้างขวาง ถ้ามถึงเรื่องที่อ่านท่านก็ตอบได้หมด และตอบได้อย่างลึกซึ้งละเอียดถี่ถ้วน

ผมได้ตั้งคำถามว่า “อาจารย์ครับ ทำอย่างไรถึงจำอะไรต่ออะไรได้มากมายเหลือเกิน”
 อาจารย์พิชัยได้เปิดนิตยสารต่างประเทศให้ดูรูปนกแล้วถามว่า เห็นอะไรในภาพนี้
 ผมตอบว่า “เห็นนกบิน”

อาจารย์ชี้ให้ดูแล้วอธิบายว่า “นกตัวนี้ ขณะที่บินปีก 2 ข้างของมันจะกางออกอย่างเต็มที่ ขาทั้งสองเหยียดแนบลำตัวไปข้างหลังทำให้มันสามารถแหวกอากาศได้เต็มที่ มันมีสีสันต่างๆประกอบกัน ปีกและลำตัวสีน้ำตาลอ่อนปนแก่ มีเหลืองแซม ปากมีสีดำและขาวผสมกัน ได้ภาพมีคำอธิบายบอกชื่อของนก บอกว่านกตัวนี้อยู่ประเทศไหน กินอะไรเป็นอาหาร ชอบภูมิอากาศแบบไหน อายุเฉลี่ยกี่ปี ด้วยวิธีนี้ทำให้ผมสามารถจำนกตัวนี้ได้ อีก 2 ปีมาถามผมก็ยังจำได้

ผมถึงบางอ้อตรงนี้เอง คนที่จดจำอะไรได้มากๆ จะมีคุณสมบัติที่สำคัญคือไม่มองอะไรอย่างผิวเผิน หากแต่มองอย่างพินิจพิเคราะห์ ช่างสังเกตและจดจำ ไม่มองเพียงปรากฏการณ์ แต่มองถึงที่มาของมันด้วย ด้วยวิธีนี้ทำให้สามารถเก็บเกี่ยวเอาสิ่งที่มีค่าความรู้มาประเทืองปัญญาได้ ได้ความรู้ได้ข้อมูลมากก็ช่วยให้การตัดสินใจในเรื่องต่างๆทำได้ถูกต้องและถูกทางดียิ่งขึ้น

ประสาร มฤคพิทักษ์

5. ผู้แต่งบทความนี้มีจุดมุ่งหมายอย่างไร

- ก. สืบสอน
- ข. ตักเตือน
- ค. เล่าเหตุการณ์
- ง. แนะนำ

6. เคล็ดลับในการจำที่สำคัญที่สุดคืออะไร

- ก. พิจารณาอย่างละเอียด
- ข. จดจำเฉพาะจุดที่สำคัญ
- ค. พินิจพิเคราะห์และหาข้อมูลเพิ่มเติม
- ง. หมั่นทบทวนอยู่เสมอ

7. จากบทความข้างต้นการมีความจำที่ดีส่งผลอย่างไร

- ก. นิดเป็นคนฉลาดรู้เรื่องราวทุกอย่าง
- ข. หน้อยซ่อมโทรทัศน์ได้จากการอ่านหนังสือ
- ค. นาซ้อสินค้าที่เหมาะสมกับการใช้งานมากกว่าเชื่อคำโฆษณา
- ง. แนนมีความรู้กว้างขวางให้คำปรึกษาได้ทุกเรื่อง

8. บทความนี้ให้คุณค่าในด้านใดมากที่สุด

- ก. ด้านความรู้
- ข. ด้านการใช้ชีวิต
- ค. ด้านความบันเทิง
- ง. ด้านการเข้าสังคม

อ่านบทความต่อไปนี้อย่างรวดเร็วแล้วตอบคำถาม ข้อ 9-13

โยนบัว

งานประเพณีโยนบัวหรืองานรับบัว เป็นงานประเพณีประจำท้องถิ่นของชาวบางพลี จังหวัดสมุทรปราการมาเกือบร้อยปีแล้ว เหตุที่เกิดมีประเพณีนี้ขึ้นที่บางพลีเพราะมีตำนานว่า เมื่อประมาณสองร้อยปีเศษล่วงมานี้ มีพระพุทธรูปแบบเชียงแสน 3 องค์พี่น้องปาฏิหาริย์ลอยน้ำจากทางเหนือตามลำน้ำเจ้าพระยาลงมาทางใต้ องค์หนึ่งประดิษฐานอยู่ ณ วัดบ้านแหลม จังหวัดสมุทรสงคราม

องค์หนึ่งได้ลอยเข้าไปตามลำแม่น้ำบางปะกง ประชาชนในถิ่นนั้นจึงได้อัญเชิญขึ้นประดิษฐานไว้ที่วัดพระพุทธรังษี และได้ชื่อว่า “หลวงพ่พุทธรังษี” องค์หนึ่งได้ลอยทวนน้ำเข้าคลองสำโรงไปจนถึงอำเภอบางพลี ชาวบางพลี จึงอาราธนาขึ้นประดิษฐานไว้ ณ วัดบางพลีใหญ่ คนทั่วไปเรียกพระพุทธรูปองค์นี้ว่า “หลวงพ่โต” หลวงพ่โตเป็นที่เคารพบูชาของประชาชนทั่วไปทั้งใกล้และไกล ชาวบางพลีได้จัดให้มีงานฉลองประจำปีเพื่อให้ประชาชนได้มานมัสการหลวงพ่โตในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ถึง วันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ซึ่งเป็นวันออกพรรษาพอดี รวมงาน 3 วัน 3 คืน

ตอนเช้าวันขึ้น 14 ค่ำ ชาวบางพลีจะอัญเชิญหลวงพ่โตลงไปในเรือขนาดใหญ่ แล้วแห่ไปตามลำคลองที่มีดนตรีและเรือลำเล็กลำใหญ่ร่วมขบวนนับร้อยๆ ลำเรือเหล่านี้ตกแต่งอย่างสวยงาม บ้างก็จับคู่พายแข่งกัน บ้างก็ร้องเพลงเกี่ยวกันอย่างสนุกสนาน ผู้ที่คอยชมขบวนเรือแห่อยู่สองฝั่งคลองพากันเก็บดอกบัวมาเตรียมไว้ พอขบวนเรือแห่ผ่านมาก็โยนดอกบัวลงไปให้ผู้ที่ยืนบนเรือรับไปบูชาพระ ตอนโยนบัวและรับบัวนี้สนุกสนานมาก บางที่แย่งกันรับจนตกน้ำก็มี ตอนกลางคืนจะมีมหรสพสมโภชฉลองตลอดคืน ชาวบ้านจะนำบัวที่รับได้ไปบูชาหลวงพ่โตที่อุโบสถ เชื่อกันว่าเป็นสิริมงคลและทำให้โชคดีตลอดปี

9. วัตถุประสงค์สำคัญของการโยนบัวคือข้อใด

- ก. เพื่อความสนุกสนาน
- ข. เพื่อความสามัคคีในชุมชน
- ค. เพื่อความเป็นสิริมงคลของชีวิต
- ง. เพื่อความคล่องแคล่วในการโยนและรับบัว

10. ประเพณีโยนบัวสะท้อนให้เห็นความเชื่อของชาวบางพลีในเรื่องใดเด่นชัดที่สุด

- ก. ความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่โต
- ข. การทำบุญร่วมกันในช่วงวันออกพรรษา
- ค. การสร้างความสามัคคีของคนในท้องถิ่น
- ง. ความผูกพันกับวิถีชีวิตริมคลอง

11. ถ้านักเรียนเป็นชาวบางพลีจะอนุรักษ์ประเพณีนี้ไว้หรือไม่ เพราะอะไร

- ก. ไม่อนุรักษ์ เพราะคนแย่งกันโยนอาจพลัดตกน้ำได้
- ข. ไม่อนุรักษ์ เพราะไม่ควรโยนดอกบัวเป็นการไม่เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์
- ค. ควรอนุรักษ์ โดยฝึกโยนและรับบัวให้ชำนาญ
- ง. ควรอนุรักษ์ โดยเข้าร่วมประเพณีโยนบัวทุกปี

“คนไทยในปัจจุบันทำอะไรเอาง่ายเข้าว่า แม้แค่การใช้ภาษากลับนิยมชมชอบกันว่าเป็นความทันสมัย ความโก้หรู ทั้งที่ใช้ภาษาในบางกรณีไม่สื่อความหมาย คือ อ่านหรือฟังไม่เข้าใจ แต่ชอบทำเป็นว่าเข้าใจ ดังเช่นชื่อภาพยนตร์แปลกๆ สยี่มก๊วย ฟินสุโค้ย ไปเยโปโลเย อ่านหรือดูครั้งแรกย่อมไม่เข้าใจละนึกไม่ออกว่าภาพยนตร์เรื่องนั้นๆ น่าจะมีเนื้อหาเกี่ยวกับอะไร เรียกว่าตั้งชื่อให้สะดุดหูเข้าไว้เป็นดี”

12. จากข้อความข้างต้น “คนไทยปัจจุบันทำอะไรเอาง่ายเข้าว่า” คำกล่าวนี้ให้แง่คิดใด

- ก. คนไทยใช้ภาษาตามใจตนเอง
- ข. คนไทยใช้ภาษาตั้งชื่อให้สะดุดหู
- ค. คนไทยใช้ภาษาแปลกใหม่ทันสมัย
- ง. คนไทยใช้ภาษาไม่สื่อความหมาย

“กว่าหินจะผ่านกระบวนการแปรรูปมาถึงเราต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง และมีการสูญเสียในกระบวนการผลิตครั้งต่อครั้ง เรานำหินมาใช้ปริมาณเท่าใด ก็มีหินจำนวนเท่านั้นที่สูญเสียไป ดังนั้นการใช้หินทุกครั้งจึงคิดให้หนักอย่างหิน”

13. ข้อใดเป็นจุดมุ่งหมายของผู้เขียน

- ก. กระตุ้นให้เห็นคุณค่าของหิน
- ข. เรียกร้องให้ใช้หินอย่างคุ้มค่า
- ค. เตือนให้คิดว่าหินอาจจะหมดไปจากโลก
- ง. ชี้ให้เห็นถึงความสิ้นเปลืองในการผลิตหิน

“ทุกวันนี้เราทุกคนมีความเสี่ยงในการรับประทานอาหารที่มีโอกาสปนเปื้อนไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง ทั้งแบบรู้ตัวและไม่รู้ตัว แม้แต่ทำอาหารกินเองในบ้านก็มีความเสี่ยงของสารปนเปื้อน เพราะเราส่วนใหญ่ขาดศักยภาพในการผลิต เมื่อรู้เช่นนี้จึงควรรับประทานอาหารอย่างระมัดระวัง”

14. จากบทความข้างต้น นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่

- ก. ไม่เห็นด้วย เพราะเราปรุงอาหารรับประทานเองจะช่วยจัดสารปนเปื้อนได้ดี
- ข. ไม่เห็นด้วย เพราะถึงแม้มีสารปนเปื้อน ร่างกายเราก็มีการขับของเสียได้
- ค. เห็นด้วย เพราะถ้าเลือกรับประทานอาหารที่ดีช่วยลดภาวะเสี่ยงได้
- ง. เห็นด้วย เพราะวัฒนธรรมการรับประทานอาหารเปลี่ยนไป

“นักเรียนที่ก่อเรื่องวิวาทจนเกิดความเสียหายแก่ตนแก่โรงเรียน ขอให้สำนึกว่าการกระทำเช่นนั้นอาจกลายเป็นการทำลายอนาคตของตนต่อไปอย่างคาดไม่ถึง ฉะนั้นขอให้พยายามฝึกฝนอบรมตนเองให้มีคุณค่าเป็นคนเต็มคน ให้เป็นคนดีมีประโยชน์ให้จงได้”

15. ข้อความข้างต้นผู้เขียนมีเจตนาอย่างไร

- ก. ชี้แจง
- ข. แนะนำ
- ค. ว่ากล่าว
- ง. สั่งสอน

อ่านบันทึกต่อไปนี้นำคำตอบคำถามข้อ 16-18

น้ำเป็นทาน

กรุงเทพฯ สมัยคุณตาคุณยายยังเป็นเด็กนั้น ผู้คนพลเมืองยังไม่มาก บ้านเรือนร้านค้ายังไม่แน่นหนา อยู่ห่างๆ เป็นหย่อมๆ ในหน้าร้อนอากาศร้อนจริงๆ ผู้คนมักจะเดินด้วยเท้าเป็นส่วนมาก เมื่อร้อนมากเข้าก็พากันวิ่งร่มไม้ตามข้างถนน ที่หน้าบ้านคนใจบุญมักจะมีหม้อดิน ใบใหญ่ๆ ใส่ น้ำสะอาดตั้งให้เป็นทาน และมีกระบวยหรือถ้วยวางไว้ให้ด้วย น้ำในหม้อดินนั้นเย็นชื่นใจมาก คุณตาคุณยายก็เคยได้อาศัยน้ำในหม้อดินเหล่านั้นแก้กระหาย

คุณยายเคยเล่าว่า ที่บ้านน้ำสาวของคุณยายคนหนึ่งซึ่งอยู่ใกล้ทุ่งพระเมรุ หรือสนามหลวง เวลาว่างนอกบ้านและมหรสพ หรืองานพระสุเมรุผู้คนหลังไหลมาเที่ยวดูงานและการละเล่นมาก ทั้งชาวกรุงและต่างจังหวัด อากาศร้อนจัด ผู้คนเด็กเล็กกระหายน้ำมาก ต้องไปอาศัยดื่มน้ำที่นางธรณีบีบมวยผม ซึ่งสมเด็จพระพันปีหลวง พระบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ 5 ทรงสร้างให้เป็นทาน เพราะก่อนหน้านี้ประชาชนที่กระหายน้ำ มักไปดื่มน้ำที่คลองหลอด ทำให้เป็นโรคอหิวาต์หรือโรคท้องร่วง

คุณน้าของคุณยายมองดูคนที่มาเที่ยวแย่งน้ำกันดื่ม น้ำสงสารมาก จึงตั้งหม้อน้ำไว้ที่หน้าบ้านที่เดียว 3 ใบ ใบหนึ่งใส่น้ำชา ใบหนึ่งใส่น้ำยาอุทัยแช่น้ำแข็ง ใบหนึ่งใส่น้ำยาแดง คนก็มารุมดื่มน้ำกันไม่ขาดสาย น้ำชาและน้ำยาอุทัยมักหมดก่อนเพราะคนชอบดื่มน้ำเย็นๆ ส่วนหม้อใบที่ใส่น้ำยาแดงมักเหลือ ผู้ใหญ่เท่านั้นที่รู้จักดื่ม ส่วนเด็กไม่ชอบเลยเพราะว่าขม

คุณยายเล่าว่า แต่ก่อนก็คิดว่า น้ำยาอุทัยนั้นหอมเย็นชื่นใจ แต่หน้าร้อนยิ่งกินน้ำแข็งก็ยิ่งกระหายน้ำ จนกระทั่งคุณน้าของคุณยายอธิบายว่า น้ำชา นั้นรักษาท้องดี เพราะหน้าร้อนมักเป็นท้องร่วงปวดท้องได้ง่าย ส่วนน้ำยาแดงนั้นใส่จันทร์แดงช่วยให้ชื่นใจ แก้อ่อนเพลียและไม่กระหายน้ำ คุณยายได้ชิมแล้วได้ผลดีจริงๆ ไม่กระหายน้ำทั้งวัน รสก็ขมเพียงนิดหน่อยเท่านั้น ในวันธรรมดา ที่ได้ดื่มน้ำที่บ้าน คุณน้าจะตั้งหม้อน้ำไว้ใบเดียว เมื่อธรรมาผ่านมาจอด ทั้งผู้โดยสารและคนขับก็ได้อาศัยน้ำในหม้อนี้ดื่มอยู่เสมอ

16. จากบันทึกข้างต้นสะท้อนลักษณะนิสัยของคนไทยในยุคสมัยนั้นอย่างไร

- ก. ชอบการทำบุญ
- ข. มีความรู้เรื่องสมุนไพรอย่างดี
- ค. มีความเมตตาต่อผู้ตกยาก
- ง. มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

17. จากบันทึกข้างต้นแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาไทยด้านใด

- ก. สถาปัตยกรรม
- ข. สมุนไพร
- ค. การรักษาโรค
- ง. ศิลปะการแสดง

18. บุคคลในข้อใดนำความรู้ที่ได้จากการอ่านบันทึกข้างต้นไปพัฒนาได้เหมาะสมที่สุด

- ก. ชาวผลิตน้ำสมุนไพรไทยบรรจุขวดขายทั้งในประเทศและส่งออก
- ข. วิทยาลัยกวดน้ำแบบหยอดเหรียญไปตั้งตามที่ต่างๆในเมือง
- ค. วีระณรงค์ให้ประชาชนรักษาความสะอาดของแม่น้ำลำคลอง
- ง. ราตรีเชิญชวนให้ปลูกต้นไม้ตามพื้นที่ว่างในเมือง

อ่านบันทึกต่อไปนี้นำแล้วตอบคำถามข้อ 19-20

แอนตาร์กติกา : หาวหน้าร้อน

วันอาทิตย์ที่ 21 พฤศจิกายน 2536

เราเดินทางออกจากบ้านของสก็อต แอนดี้ขับรถแทนเดฟไปได้สักครึ่งทางทำห่าจะเสียอีก หวังว่าจะไม่ต้องเดินกลับ จิลเลียนเข้าใจความคิดของข้าพเจ้า ปลอบว่าไม่เป็นอะไรหรอก ไม่ต้องกังวล ถึงอย่างไรก็ไม่ค่ำ จนอีก 4-5 เดือน

รถไม่เสีย...ไปถึงบริเวณถ้ำที่มีน้ำแข็งคือ ที่ Mt. Erebus Glacier Tongue เป็นแท่งน้ำแข็งก้อนมหึมายื่นลงไปทะเล มีถ้ำใหญ่น้อยมากมายเกิดจากน้ำทะเลไหลกัดเซาะแท่งน้ำแข็ง เราปีนขึ้นไป น้ำแข็งลื่นจนอดไม่ได้ที่จะหันกลับมา เล่นลื่นลงเนินแบบเด็กๆ เล่นไม้ลื่นในสนามเด็กเล่น แอนดี้เป็นคนนำเข้าไปในถ้ำ เข้าไปข้างในก็ต้องตะลึงในความตระการตาของถ้ำ มีน้ำแข็งงอกและย้อยเหมือนหินปูน แต่หากว่าถ้ำเป็นสีฟ้าสว่างใสเหมือนผลึกแก้วเจียรไน เห็นจะเป็นเพราะแสงอาทิตย์ที่ส่องลอดเข้ามา ผนังถ้ำมีน้ำแข็งเกาะเป็นฝอยๆ ลองเอามือไปลูบเกิดเป็นเสียงดังกุกกิงเหมือนเสียงระฆังแก้ว ลองชิมดู น้ำแข็งมีรสเค็มแต่หิมะเป็นน้ำจืดตกจากฟ้าจึงมีรสเหมือนน้ำฝน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

19. จากบันทึกข้างต้นแสดงให้เห็นถึงลักษณะนิสัยของผู้เขียนอย่างไร

- ก. เป็นผู้กล้าหาญ
- ข. เป็นผู้มีอารมณ์ขัน
- ค. เป็นผู้รักการผจญภัย
- ง. เป็นผู้รักธรรมชาติ

20. บันทึกข้างต้นมีคุณค่าในด้านใดและเหมาะสมกับบุคคลในข้อใด

- ก. ด้านการท่องเที่ยว เหมาะกับนักเดินทาง
- ข. ด้านภูมิอากาศ เหมาะกับนักอุตุนิยมวิทยา
- ค. ด้านภูมิศาสตร์ เหมาะกับนักธรณีวิทยา
- ง. ด้านวิทยาศาสตร์ เหมาะกับนักวิทยาศาสตร์

21. บทโฆษณาในข้อใดไม่ปรากฏถ้อยคำที่แฝงการโน้มน้าวใจ

- ก. พักผ่อนอย่างราชสีห์ ที่ฮานารีゾート
- ข. ปุณฺตราสังห์ ปุณฺแซม ฉาบง่าย สบายมือ
- ค. โรงเรียนอนุบาลเด่นภพ มาตรฐานเดียวกับการสอนระบบการศึกษาอเมริกา
- ง. การออกกำลังกายอย่างเป็นประจำสม่ำเสมอ จะช่วยให้ร่างกายแข็งแรงเป็นที่อยู่ของจิตที่แจ่มใส

พิจารณาโฆษณาต่อไปนี้แล้วตอบคำถามข้อ 22-24

เรารู้สึกได้ถึงความแตกต่างเมื่อเราหันมาใช้ครีมกระชับสัดส่วนตราหุ้่นสวย เมื่อเราใช้ครีมแล้ว เราไม่ต้องลดอาหารหรือออกกำลังกายให้หนัก ทำให้เราไม่รู้สึกเหนื่อยมากเกินไปจนทำให้ร่างกายทรุดโทรม นอกจากนี้ยังไม่มีสารพิษตกค้าง สภาพร่างกายของเราจึงดีขึ้นทันตาเห็น หุ้่นสวยกระชับ ไร้ไขมัน รู้สึกกลับไปเป็นสาววัยแรกรุ่นอีกครั้ง ตอนแรกคิดว่าการลดน้ำหนักด้วยวิธีนี้จะได้ผล เดียวนี้เข้าใจแล้ว อยากให้คนที่อยากสวยหันมาใช้ครีมกระชับสัดส่วนตราหุ้่นสวยแบบเรามากขึ้น

22. ข้อใดเป็นเจตนาในการโฆษณา

- ก. อวดอ้างตนเองว่าหุ้่นสวย
- ข. บอกเล่าวิธีการลดน้ำหนักให้มีรูปร่างสวยงาม
- ค. แนะนำคุณค่าที่ได้จากการลดน้ำหนักด้วยครีมกระชับสัดส่วนตราหุ้่นสวย
- ง. ชักชวนให้เพื่อนที่ต้องการลดน้ำหนักหันมาใช้ครีมกระชับสัดส่วนตราหุ้่นสวย

23. จากข้อความข้างต้นทรรศนะของผู้เขียนเกิดจากข้อใด

- ก. ความรู้
- ข. ความเชื่อ
- ค. ค่านิยม
- ง. ประสบการณ์

24. โฆษณาข้างต้นมีความน่าเชื่อถือหรือไม่

- ก. มี เพราะ มีการทดลองใช้แล้วได้ผล
- ข. มี เพราะ บอกข้อดีของการใช้ครีมกระชับสัดส่วน
- ค. ไม่ เพราะ ไม่มีข้อมูลอ้างอิงที่เชื่อถือได้
- ง. ไม่ เพราะ ไม่มีผลิตภัณฑ์ให้ทดลองใช้

อ่านบทโฆษณาต่อไปนี้แล้วตอบคำถามข้อ 25-26

“สาวน้อยหุ้่นดี ยิ้มแย้มแจ่มใส คิดดี ทำดีคนดี ดื่มน้ำทับทิมพลอยแสงเป็นประจำ”

25. ข้อใดต่อไปนี้ ไม่ใช่ คุณสมบัติของน้ำทับทิมตามบทโฆษณา

- ก. มีรสชาติดี
- ข. เหมาะแก่คนรุ่นใหม่
- ค. มีประโยชน์ต่อสุขภาพ
- ง. เหมาะแก่สตรี

26. บทโฆษณาที่มีความน่าเชื่อถือหรือไม่

- ก. มี เพราะ น้ำทับทิมมีรสชาติดีทำให้อารมณ์ดี
- ข. มี เพราะ น้ำทับทิมเป็นน้ำผลไม้ดีต่อสุขภาพ
- ค. ไม่ เพราะ ถ้าไม่ดื่มเป็นประจำอาจไม่ได้ผลตามโฆษณา
- ง. ไม่ เพราะ การคิดดีทำดีมาจากจิตใจที่ดี

ประวิทย์ : ผมปวดเข่ามากสงสัยว่าจะเป็นโรคเก๊า

สุเมธ : ลุงผมเป็นโรคเก๊า ก็ปวดเข่าแบบคุณนี่แหละ สงสัยคุณจะเป็นโรคเก๊าจริงๆ

27. จากบทสนทนาข้างต้น คำพูดของสุเมธมีความน่าเชื่อถือหรือไม่

- ก. น่าเชื่อถือ เพราะ เคยเจอคนที่ เป็นโรคเก๊า
- ข. น่าเชื่อถือ เพราะ อาการของประวิทย์คล้ายกับลุงของสุเมธ
- ค. ไม่น่าเชื่อถือ เพราะ ปวดเข่าอาจเกิดจากหลายสาเหตุ
- ง. ไม่น่าเชื่อถือ เพราะ สุเมธไม่เคยเป็นโรคเก๊า

“ผจญคนมักโกรธด้วย	ไม่ตรี
ผจญหมู่ทรชนดี	ต่อตั้ง
ผจญหมู่โลกจมี	ทรัพย์แผ่ อวยนา
ผจญอัสตยจยัง	ต่อด้วยสัตยา”

28. ข้อใดเป็นข้อคิดที่ได้จากบทประพันธ์ข้างต้น

- ก. การเตรียมตัว
- ข. การคบคน
- ค. การมีเพื่อน
- ง. การวางตัว

อ่านบทประพันธ์ต่อไปนี้แล้วตอบคำถามข้อ 29-30

“สังคมใดมีความรักสมัครสมาน	รู้จักให้เสริมสานเป็นพลังหนุน
มีเมตตากรุณามาค้าจุน	สังคมนั้นไม่มัวมีแต่พลัง”

29. ผู้อ่านควรปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับแนวคิดของบทประพันธ์ข้างต้นอย่างไร

- ก. มองโลกในแง่ดี
- ข. รู้จักเสียสละ
- ค. ให้ความร่วมมือในการทำงานกับผู้อื่น
- ง. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

30. บทประพันธ์ข้างต้นเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันหรือไม่

- ก. เหมาะสม เพราะ ความสามัคคีช่วยให้ประเทศเจริญก้าวหน้า
- ข. เหมาะสม เพราะ ถ้าสังคมไม่เกื้อหนุนคนก็จะสามัคคีกัน
- ค. ไม่เหมาะสม เพราะ ความเมตตากรุณาทำให้ไม่เข้มแข็งในการตัดสินใจ
- ง. ไม่เหมาะสม เพราะ คนในสังคมทำตามหน้าที่ของตนก็พอแล้ว

ภาคผนวก ง

- ตารางผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย
- ตารางผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ
- ตารางแสดงคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยก่อนเรียน (Pre - test) และหลังเรียน (Post - test) ของกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน
- ตารางแสดงคะแนนความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียน (Pre - test) และหลังเรียน (Post - test) ของกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

ตาราง 10 แสดงค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทย

ข้อ ที่	ค่าความยาก (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)	ข้อที่	ค่าความยาก (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)
1	0.80	0.20	16	0.53	0.47
2	0.70	0.30	17	0.40	0.60
3	0.77	0.23	18	0.53	0.47
4	0.43	0.57	19	0.80	0.20
5	0.73	0.27	20	0.47	0.53
6	0.60	0.40	21	0.80	0.20
7	0.77	0.23	22	0.57	0.43
8	0.47	0.53	23	0.73	0.27
9	0.50	0.50	24	0.67	0.33
10	0.50	0.50	25	0.77	0.23
11	0.37	0.63	26	0.77	0.23
12	0.60	0.40	27	0.73	0.27
13	0.47	0.53	28	0.43	0.57
14	0.67	0.33	29	0.77	0.23
15	0.60	0.40	30	0.80	0.20

มีค่าความเชื่อมั่น 0.84

ตาราง 11 แสดงค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
วัดความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

ข้อ ที่	ค่าความยาก (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)	ข้อที่	ค่าความ ยาก (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)
1	0.80	0.20	16	0.77	0.23
2	0.30	0.70	17	0.50	0.50
3	0.70	0.30	18	0.37	0.63
4	0.83	0.17	19	0.57	0.43
5	0.30	0.70	20	0.37	0.63
6	0.37	0.63	21	0.77	0.23
7	0.30	0.70	22	0.80	0.20
8	0.77	0.23	23	0.43	0.57
9	0.80	0.20	24	0.57	0.43
10	0.33	0.67	25	0.43	0.57
11	0.77	0.23	26	0.47	0.53
12	0.43	0.57	27	0.60	0.40
13	0.40	0.60	28	0.30	0.70
14	0.50	0.50	29	0.67	0.33
15	0.70	0.30	30	0.73	0.27

มีค่าความเชื่อมั่น 0.71

ตาราง 12 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยก่อนเรียน (Pre - test) และหลังเรียน (Post - test) ของกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

คนที่	ก่อนเรียน (X_1) 30 คะแนน	หลังเรียน (X_2) 30 คะแนน	ผลต่าง D	ผลต่างยกกำลังสอง D^2
1	7	18	11	121
2	5	24	19	361
3	8	20	12	144
4	10	23	13	169
5	15	25	10	100
6	6	20	14	196
7	6	18	12	144
8	11	15	4	16
9	14	27	13	169
10	11	16	5	25
11	9	21	12	144
12	6	21	15	225
13	17	26	9	81
14	10	19	9	81
15	9	22	13	169
16	9	22	13	169
17	3	18	15	225
18	9	23	14	196
19	11	19	8	64
20	12	25	13	169
21	17	18	1	1
22	8	19	11	121
23	13	23	10	100
24	19	24	5	25
25	12	17	5	25
26	17	24	7	49
27	13	23	10	100
28	4	21	17	289

ตาราง 12 (ต่อ)

คนที่	ก่อนเรียน (X_1) 30 คะแนน	หลังเรียน (X_2) 30 คะแนน	ผลต่าง D	ผลต่างยกกำลังสอง D^2
29	9	26	17	289
30	10	16	6	36
31	14	24	10	100
32	16	25	9	81
33	12	21	9	81
34	9	18	9	81
35	12	25	13	169
36	12	25	13	169
	$\bar{x}_1 = 10.69$	$\bar{x}_2 = 21.42$	$\sum D = 386$	$\sum D^2 = 4684$

ตาราง 13 คะแนนความสามารถในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณก่อนเรียน (Pre - test) และหลังเรียน (Post - test) ของกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการสอนตามทฤษฎีการตอบสนองของผู้อ่าน

คนที่	ก่อนเรียน (X_1) 30 คะแนน	หลังเรียน (X_2) 30 คะแนน	ผลต่าง D	ผลต่างยกกำลังสอง D^2
1	5	15	10	100
2	8	21	13	169
3	6	17	11	121
4	6	18	12	144
5	12	21	9	81
6	9	18	9	81
7	10	19	9	81
8	12	20	8	64
9	11	27	16	256
10	9	20	11	121
11	11	21	10	100
12	12	24	12	144
13	13	18	5	25
14	15	28	13	169
15	11	18	7	49
16	12	18	6	36
17	8	16	8	64
18	7	18	11	121
19	8	20	12	144
20	13	22	9	81
21	6	19	13	169
22	9	17	8	64
23	16	29	13	169
24	11	27	16	256
25	8	21	13	169
26	12	20	8	64
27	10	20	10	100

ตาราง 13 (ต่อ)

คนที่	ก่อนเรียน (X_1) 30 คะแนน	หลังเรียน (X_2) 30 คะแนน	ผลต่าง D	ผลต่างยกกำลังสอง D^2
28	8	18	10	100
29	9	20	11	121
30	5	15	10	100
31	11	19	8	64
32	15	23	8	64
33	6	15	9	81
34	6	18	12	144
35	9	17	8	64
36	7	18	11	121
	$\bar{X}_1 = 9.61$	$\bar{X}_2 = 19.86$	$\sum D = 369$	$\sum D^2 = 4001$

ภาคผนวก จ

- ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียว (One-Way MANOVA) ในสมมติฐานข้อที่ 1
- ตารางแสดงผลการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียว (One-Way MANOVA)
- ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียว (One-Way MANOVA) ในสมมติฐานข้อที่ 2

ตาราง 14 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียว (One-Way MANOVA)
ในสมมติฐานข้อที่ 1

Multivariate Tests ^b							
Effect		Value	F	Hypothesis		Sig.	Partial Eta Squared
				s df	Error df		
Between Subjects Intercept	Pillai's Trace	.974	647.037 ^a	2.000	34.000	.000	.974
	Wilks' Lambda	.026	647.037 ^a	2.000	34.000	.000	.974
	Hotelling's Trace	38.061	647.037 ^a	2.000	34.000	.000	.974
	Roy's Largest Root	38.061	647.037 ^a	2.000	34.000	.000	.974
Between Subjects response	Pillai's Trace	.276	13.922 ^a	2.000	73.000	.000	.965
	Wilks' Lambda	.724	13.922 ^a	2.000	73.000	.000	.965
	Hotelling's Trace	.381	13.922 ^a	2.000	73.000	.000	.965
	Roy's Largest Root	.381	13.922 ^a	2.000	73.000	.000	.965

a. Exact statistic

b. Design: Intercept

Within Subjects Design: response

ตาราง 15 ผลการทดสอบความเป็นเอกพันธ์ของเมตริกความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วม
ด้วยวิธี Box's M Test

Box's Test of Equality of Covariance Matrices ^a	
Box's M	.953
F	.308
df1	3
df2	1559607.126
Sig.	.819

Tests the null hypothesis that the observed covariance matrices of the dependent variables are equal across groups.

a. Design: Intercept + GROUP

ตาราง 16 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรด้วยวิธี Bartlett's M Test

Bartlett's Test of Sphericity ^a	
Likelihood Ratio	.002
Approx. Chi-Square	12.401
Df	2
Sig.	.002

Tests the null hypothesis that the residual covariance matrix is proportional to an identity matrix.

a. Design: Intercept + GROUP

ตาราง 17 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบทางเดียว (One-Way MANOVA)
ในสมมติฐานข้อที่ 2

Multivariate Tests ^b						
Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	Sig.
Intercept	Pillai's Trace	.980	1755.528 ^a	2.000	73.000	.000
	Wilks' Lambda	.020	1755.528 ^a	2.000	73.000	.000
	Hotelling's Trace	48.097	1755.528 ^a	2.000	73.000	.000
	Roy's Largest Root	48.097	1755.528 ^a	2.000	73.000	.000
GROUP	Pillai's Trace	.276	13.922 ^a	2.000	73.000	.000
	Wilks' Lambda	.724	13.922 ^a	2.000	73.000	.000
	Hotelling's Trace	.381	13.922 ^a	2.000	73.000	.000
	Roy's Largest Root	.381	13.922 ^a	2.000	73.000	.000

a. Exact statistic

b. Design: Intercept + GROUP

ประวัตย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ – ชื่อสกุล	ธีรรัตน์ นาคละมัย
วัน เดือน ปี เกิด	22 มกราคม 2528
ที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 6 ซอยโชคชัย 4 (23) ถนนโชคชัย 4 แขวงลาดพร้าว เขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร 10230
ที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนนวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2549	ระดับปริญญาตรี การศึกษามัธยมศึกษา กศ.บ.(ภาษาไทย) คณะศึกษาศาสตร์ จาก มหาวิทยาลัยบูรพา
พ.ศ. 2559	ระดับปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต กศ.ม. (วิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้) คณะศึกษาศาสตร์ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ